maj
2020

1001 solkanski časopis

Leto XXVI, dvojna številka 104, 105

Iz vsebine

Aktualno
Ta virusni čas 2
Utrinki v času koronavirusa 2
Utrip kraja
Božični koncert 2019 3
Prešernov dan 2020 3
120 let vrtca v Solkanu 3
Poklon Francetu Bevku 4
O Avgusti Danilovi na Mostovni 4
Dr. Mirt Komel v kulturnem centru Mostovna 4
Nova knjiga Darinke Kozinc 4
Veslanje na plavajočih bananinih deblih 5
Odličja mladih solkanskih šahistov 5
OŠ Solkan – Vrtec
Dan samostojnosti in enotnosti 6
Likovna delavnica z Ano Zavadlav 6
Slovenski kulturni praznik 6
Pustni torek 6
Pouk na daljavo 6
Karantena 7
Igriva Miro in Klee ter skrivnostni van Gogh 7
Naše eTwinning drevo 7
Ponovno potrjen častitljiv naziv 7
Po južni strani Sabotina 7
Čas nekdanji
Remont – Final v Solkanu 8
Drobci iz Remonta 8
Anekdote iz Remonta 9
Dopolnitve k članku *Štefanova bomba* 9
Uspešni Solkanci
Metka Franko 10
Tri obletnice SNG Nova Gorica 10
Uroš Komel, Vid Mladovan 11
Irenej Luznik, Ljubica Šuligoj 14
Martina Gorjan, Tiana Gorjup 15
Izpod peresa
Kadar ima vrag mlade, nima samo enega 16
Ureditev vozlišča P+R na območju severnega dela Solkana 17
Od glavnega mesta do spalnega naselja 17
Obledeli spomini
100-letnica vrnitve solkanske družine iz begunstva 18
Krajevni praznik 1996 19
Porušena Lenassijeva žaga na Jezu 19
Turistični kotiček
Hotel Sabotin 20
Kam za konec tedna
Sveta Gora, cilj romarjev, izletnikov in pohodnikov 21
V spomin
Antonija Valentinčič, Ivan Bašin 22
Anekdote 23
Solkanski kafetarji 23
Razvedrilo
Tišljer Žeža ali stara ljubezen ne umre 24
Križanka 24

Spoštovane krajanke, cenjeni krajani!

Foto: M. Brumat

Pomladansko-poletna izdaja časopisa je v naše nabiralnike prišla veliko kasneje kot pretekla leta. Tokrat zaradi krizne situacije v rokah držite dvojno izdajo časopisa, saj smo marčevsko in junijsko številko združili v eno. Upam, da vam bo popestrila to mučno obdobje. Želimo in upamo, da ste ta rizični čas, ki je botroval zamudi in je močno posegel v naša življenja, preživeli zdravi, strpni in v duhu solidarnosti.

Tovrstne globalne katastrofe nas vedno znova opomnijo na strpnost, sodelovanje, nepomembnost sporov in pomen medsebojnih odnosov.

Krajevna skupnost Solkan je zaradi varovanja zdravja krajanov, administratorke in članov Sveta KS Solkan zaprla vrata pisarne. V tem času smo urejali neodložljive naloge, pomagali krajanom in jih po različnih kanalih obveščali o navodilih in predpisih v zvezi z epidemijo.

Slednja je botrovala tudi temu, da letos v času med dnevom žena in materinskim dnem nismo smeli obiskati naših osemdesetletnih krajank in vseh naših krajank, starih devetdeset let in več. Nanje smo se spomnili s čestitko. Še enkrat, iskrene čestitke omenjenim in vsem Solkankam, ne glede na starost.

Prav v času epidemije pa smo izvedeli, da namerava Mestna občina Nova Gorica močno poseči v naš kraj z velikim posegom v infrastrukturo, čeprav se večina krajanov in Svet KS Solkan s tem niso strinjali. S pomočjo medijev, komisije za infrastrukturo KS Solkan in požrtvovalnostjo arhitekta Vinka Torkarja se je predvideni poseg uspel ustaviti. Ker gre za pomembno zadevo za celoten kraj, je naš krajan Vinko Torkar napisal prispevek o tej problematiki, ki si ga lahko preberete v tokratni izdaji časopisa.

Še enkrat se je potrdil slogan, da smo skupaj dejansko močnejši. Ostanite zdravi in z veseljem zrite v prihodnost.

Jana Herega, predsednica Sveta Krajevne skupnosti Solkan

V razmislek

Čas, ko vsak dan poslušamo slogan #OSTANIDOMA in smo bili zaradi koronavirusa prisiljeni omejiti gibanje na svojo občino, razmišljam, kaj je to pomenilo za slehernika. Lahko sem nadvse zadovoljna, da živim na podeželju, v manjšem stanovanjskem bloku, da se lahko mirno sprehajam po več ali manj prazni okolici vse do Panovca, se povzpnem do Sv. Katarine, lahko odidem v svoj rojstni kraj Solkan in na pokopališču obiščem svoje drage, prisluhnem žuborenju Soče, v prekrasnih sončnih dnevih se dvignem do Svete Gore in s pogledom zaobjamem še vedno pobeljene Julijce, zapeljem se proti Trnovski planoti in na Lokve… Ja, to mi je dano tudi zato, ker sodim pod dokaj veliko novogoriško občino, ki poleg nekaj večje tolminske in bovške obsega kar 280 km^2. Tokrat sem pogledala na splet in preverila število občin in upravnih enot na Goriškem. Ugotovila sem, da imamo 13 občin in pet upravnih enot, poleg največje novogoriške še v Ajdovščini, Tolminu, Bovcu in Idriji. Pod upravno enoto novogoriške občine sodi skoraj polovica vseh občin na Goriškem: Nova Gorica, Brda, Kanal, Miren-Kostanjevica, Renče-Vogrsko, Šempeter-Vrtojba, torej je to upravno najbolj razcepljen prostor.

In zakaj so me ti podatki zanimali? Zato, ker zaradi omejitve gibanja le po občinskem prostoru ima kar veliko občanov izjemno majhne možnosti: V občini Šempeter-Vrtojba se lahko kakih 6200 občanov giblje na 15 km^2, Renče-Vogrsko 4350 občanov na 30 km^2 in tako naprej. Pomislila sem na to, da se je pred časom v Solkanskem časopisu oglašala skupina izbrancev, ki je razglabljala o vzpostavitvi občine Solkan. In kaj bi za zdajšnje občane novogoriške občine to pomenilo? Da bi nam velikemu številu bila odvzeta možnost gibanja v večino naštetih smeri, ki sem jih navedla. Hvala za take zamisli! Raje poskrbimo, da bomo naredili Novo Gorico bolj svojo in domačo, tudi s preimenovanjem nekaterih ulic in trgov, ki še vedno nosijo politično obarvana imena. In da bi Krajevne skupnosti imele več pristojnosti pri urejevanju domače okolice.

Katarina Vuga, besedilo in foto

Na Jez se počasi vrača življenje.

Aktualno

Ta virusni čas

Te dni karantene, ko z maskami na obrazu skoraj nevidno drsimo drug mimo drugega in ko je odhod v trgovino že pravi pojekt, življenje teče v drugačnem ritmu. Obzorje našega videnja zunanjega sveta se je skrčilo in skoncentriralo na okno.

Skozi okno na vzhodni strani hiše se mi ponuja pogled na našo razkošno češnjo; še nikoli je nisem tako pazljivo spremljala skozi fazo nabreklih popkov do njene cvetoče beline in štetja zelenih sadežev na vejah. Skozi okno vidim sosedo, ki si daje opravka s solato na visoki gredi, na sosednjem balkonu si drugi sosed, da si odpočije od dela za računalnikom, prižge cigareto. Nehote se mi v spomin prikrade misel na pisateljico Pavlino Doljak Pajk in na ženske 19. stoletja, ki jim je bil pogled skozi okno in sprehod po vrtu edino dovoljeno razvedrilo. Na nek način se mi zdi, da sem se jim zaradi situacije približala, čeprav me na mizi čaka odprt računalnik, ki mi kaže odprto okno v svet.

Verjetno svet še ni bil nikoli tako povezan, tako ranljiv in tako nebogljen v borbi z neznanim smrtnonosnim virusom, ki je naše beganje, divjanje z večnim izgovorom “nimam časa”, zaustavil v trenutku. Prisilil nas je v umiritev, soočanje s sabo in prisilil v spoznanja, kako zelo smo krhki in minljivi, odvisni drug od drugega, ne glede na to, kje živimo. Svet je kot mreža, v katero so ujeta naša življenja in če se zatrese na enem koncu, jo začutimo tudi na drugem. Spoznali smo lastno nemoč in slabotnost, obenem smo se ovedli, da so okrog nas ljudje, ki so še slabotnejši od nas samih in potrebujejo pomoč. Opomnil nas je, kako občutljivi so naši priletni starši in stari starši, da naša mrzlična popotovanja in toliko opevana mobilnost ogroža svet. Mogoče je kdo spoznal tudi, da naša slovenska tradicionalna (sicer nemoderna) zavezanost zemlji in gnezdu le ni tako slaba izbira. Marsikoga v teh dneh pred duševnimi stiskami rešuje prav vrt

Foto: Damir Ipavec

ali njivica, ki jo je začel ponovno obdelovati. Srečanje z zemljo, z ritmom narave, odganja temne misli in nam na na novo odpira pogled na proces življenja, na ritem rojstva in smrti. Iz strahu pred boleznijo smo torej skrenili z zapletene poti in se iz nuje spomnili na obstoj gnezd, iz katerih izviramo in v katerih se počutimo varne. Pa čeprav smo še takšni popotniki v situaciji, kakršna nas je doletela, bomo vedno hoteli kam domov, kar je v začetku epidemije precej zaposlovalo našo vlado.

Na dan pronica resničnost v naših domovih, kjer se vezi med družinskimi člani krepijo in takimi, upam, da vendarle redkejšimi, kjer postaja življenje v družini neznosno zaradi nasilnosti člana družine ali pa tudi zaradi težjih ekonomskih razmer. Slovenci se radi kritiziramo, pa vendarle gre pohvaliti precejšnjo disciplineranost in tudi subtilnost ljudi za različne situacije in pripravljenost pomagati.

Življenje teče dalje, nekaterim karantena najbrž kar ustreza, zlasti umiritev ritma življenja in odpočivanje od nenehnega hitenja. Nastopil je čas za druge stvari, mogoče tudi čas za kuho, preizkus novih receptov (sklepam po tem, ker so socialna omrežja polna fotografij različnih jedi), je tudi čas spominov in čas drobnih domačih opravkov, ki smo jih neprestano odrivali v kot. Družine s šoloobveznimi otroki so se nenadoma znašle v situaciji, ko morajo starši opravljati tudi vlogo učitelja, najstniki zagotovo pogrešajo družbo vrstnikov in marsikateri starš se boji, da ne bi postali še bolj odvisni od interneta.

Obletavajo me spomini iz daljnjega otroštva, ko sem poleti lahko tratila čas in ure in ure opazovala mravlje na domačem orehu pred hišo ali pa s knjigo tičala v senci fige in se izgubljala v fantazijskih svetovih. Naši otroci so bili pred karantenskim obdobjem ujeti v popolnoma drugačen ritem, koliko lahko izstopijo iz njega in opazujejo polža, ki se je spravil nad list solate?

In ne nazadnje ne gre spregledati ljudi, ki morajo opravljati svoje delo, zato da sistem deluje, da so police trgovin polne, da smo o vsem obveščeni, da je zdravstveno osebje pripravljeno, da teče oskrba nemočnih in nepokretnih, da se odvažajo smeti, da ... Občudovanja vredna je tudi iznajdljivost umetnikov, gledališč, muzejev... ki nam preko interneta omogočajo ogled svojega dela, razstav, filmov. Virus je pokazal tudi na zaprašene vrednote, kot so sočutje, človečnost, solidarnost, občutjivost, strpnost… Bomo nanje pozabili, ko se vrnemo iz karantene?

Evropska unija kot naša širša domovina se v tem težkem trenutku ni ravno izkazala, pokazalo se je celo, kako šibka je v praksi pravzaprav ideja evropske skupnosti. Odločanje v kriznem času je prepustila nacionalnim državam, z zaprtjem meja so se vrnili stari egoizmi in kategorije »naši« in »tuji«, kar se celo odraža med mejami občin.

Razmisliti bomo morali tudi, ali res potrebujemo deset plaščev, petdeset parov čevljev in dvajset klobukov. Potrebujemo res deset različnih vrst mleka in jogurtov? Je prav, da dovoljujemo proizvajalcem vso tisto navlako, v katero zavijajo svoje proizvode in se doma in na smetiščih otepamo embalaže?

Nam karantenski čas mar ni nakazal drugačnih rešitev sistema, ki smo si ga ustvarili? Bi lahko kdaj pa kdaj še delali od doma in s tem prihranili stroške poti ter poskrbeli za čistejši zrak! Kakšen dan v tednu bi lahko pustili, da se izvaja pouk od doma, da se naši otroci naučijo več samostojnosti? Mar ni ta tako do nedavnega opevana mobilnost (celo vsiljena!), ki pušča trajne posledice v okolju, nekoliko zgrešena? In prav zaradi mobilnosti in odhajanja drugam se nekatera okolja ne razvijajo, ker izgubljajo kadrovski potencial, posledica pa je izguba kvalitetnih delovnih mest, ki so skoraj praviloma zgolj v Ljubljani. Pokazalo se je, da nam splet in spletne tehnologije omogočajo drugačno delovanje. Mogoče se bo ponovno odprlo tudi vprašanje dolžine delovnega časa.

Zagotovo pa bo vračanje v “življenje” prineslo, da s premislekom ravnamo za naprej, saj nam je karantena jasno pokazala, česa vse imamo odveč in kaj je tisto, česar nimamo.

Civilizacijska paradigma, ki nas je oblikovala zadnjih dvesto let, da zmoremo vse in da je svet naša last, se pred našimi očmi sesipa v prah.

Pred nami so zagotovo novi časi ali če uporabim besede iz časa osamosvajanja Slovenije: Nikoli več ne bo tako, kot je bilo!

Darinka Kozinc

Utrinki v času koronavirusa

Solkansko polje je v tem času pozelenelo, tudi od zavisti, ker ga je slovenska oblast neenakopravno prepustila italijanski jurisdikciji. Enajstega marca v pozno popoldanskem času so delavci Darsa na vseh mejnih prehodih postavili betonske pregrade in ovire. Zvečer mi je kolega iz Milana poslal sms sporočilo s fotografijo betonskih blokov na mejnem prehodu v Rožni Dolini s pripisom, da take fotografije krožijo pri njih. Ker sem še tisto sredo poslušal opoldanske zvonove na Travniku v Gorici in srebal *macchiato* ob listanju Primorskega dnevnika, sem bil prepričan, da je poslana fotografija iz leta 1991, ko so postavljali podobne pregrade proti JLA in prav to sem mu napisal v odgovor, češ zagotovo je *fake news*, kot pravijo učeno lažnim novicam. Zjutraj pa me je skoraj kap. Jutranja radijska poročila so alarmantno poročala o zaprtju vseh mejnih prehodov z izjemo mednarodnega mejnega prehoda v Vrtojbi. Vzdolž mejne črte so vse luknje zakrpali z oranžno gradbeno mrežo in prav z začudenjem smo lahko opazovali, kako so vestno zašili še tako majhno odprtino, da morda le ne bi virus preskočil ograje.

Ker betonskih ovir ni bilo na pretek, so na solkanskem maloobmejnem prehodu in kmečkem bloku postavili pregrado iz plastičnih kant rdeče in bele barve, ki so jih pobrali kar na solkanskih križiščih. Pri miniaturnem krožišču ob solkanski bencinski črpalki je po odstranitvi plastičnih pregrad prišel do izraza center s prometnim znakom za krožno desno smer, ki iz asfalta štrli na sredi ovalnega kroga. Zagotovo so krog takrat raztegnili cestni pleskarji, nekatere je vleklo na *špric* v Zvezdo, nekatere pa na pivo na Petrol.

Očitno oblast rada ovinkari in je vse lastnike zemljišč na solkanskem polju onstran pregrad preusmerjala na kontrolno točko v Vrtojbi. Za popotovanje do njive in vinograda si tako s traktorjem potreboval dobro zalogo goriva, postanek ali dva za malico in praznjenje mehurja v obcestni jarek, pa še kup dobre volje, če je že nisi izgubil s poslušanjem uradnega govorca. Tudi traktorski radijski sprejemnik ne bi kaj dosti prispeval k razpoloženju, ko bi drdral navkreber proti sedlu griča Rafut in bi zimzelene radijske reklame radia Robin prekinjale molitvene besede radia Marije v italijanščini. Če je stari Zetor ali Ferguson le premagal hrib, je za seboj tudi pustil kolono hupajočih športnih terencev. Pri tem si je pomagal z zvijačo, pritisnil je plin do pleha in iz izpušne cevi napuhal gosto smrdečo meglo, ki je upočasnila nestrpneže, a kaj, ko so se dimne meglice razširile še nad zapuščeno Laščakovo vilo, grajeno v arabskem slogu. Efekt iz pravljic Tisoč in ena noč je bil zagotovljen brez uporabe več milijonskega zneska za obnovo iz občinskega proračuna. Verjetno so se svetniki zbali, da bi traktorji iz jako stare vasi s prav tako letnico 1001 zameglili še novozgrajeni Lidl in sedež Univerze v Novi Gorici, še preden bi zapustili občinsko ozemlje. Zaščitnih mask je že tako ali tako primanjkovalo, zato so po diplomatskih kanalih zaprosili vlado za spremembo ukrepa. Po celotedenskem prepričevanju, da bodo Solkanci sami sešili in tudi nosili maske, ko bodo prevažali uležan hlevski gnoj onstran meje, je kmečka pamet končno zmagala in mejo lahko ponovno prečkajo lastniki zemljišč na lastnem polju, vendar pod strogim nadzorom civilne zaščite in potrdilu z obvezo, da gredo opravljati samo kmetijsko dejavnost.

Po nekaj tednih sem se mimogrede ustavil na kontrolni točki kmečkega mejnega prehoda in pobaral uniformirane predstavnike Civilne zaščite o novonastalem stanju, saj je bilo preverjanje na meji odpravljeno leta 2007, ko je Slovenija vstopila v schengensko območje. Povedali so, da domačini povsem upoštevajo pravila, malo manj prebivalci sosednje Gorice. V stilu italijanske improvizacije so nekateri skušali prečkati mejo z vsestranskimi domislicami. Najbolj prisrčno je bilo dekle, ki je vztrajalo, da je pes Čarli ušel na našo stran. Da bi jo pustili čez mejo, je morala odložiti nahrbtnik v varstvo pri civilni zaščiti. Mladenka se je kar prehitro vrnila z izgovorom, da kužka ne najde, bolj jo je verjetno skrbelo, da ne bi kdo pokukal v nahrbtnik in opazil kaj nedovoljenega. Tudi mlada neobrita fanta v beli italijanski alfi sta rada zahajala do bloka in osvajala naši prikupni uniformiranki, kasneje se je izkazalo, da sta policista v civilu in, kot se spodobi, tudi šarmerja.

Naš kraj je na srečo obdan z veliko sprehajalnimi potmi, kolesarskimi stezami in vzpetinami z lepimi razglednimi točkami. Vseeno sem se odločil, da pokukam malo višje in globlje v prebujajoče gozdove. Odpravil sem se v Trnovski gozd, nad vasjo Nemci sem zavil na gozdno pot in odkorakal v neznano. Visoka drevesa iglavcev in poganjajoče svetlo zeleno listje na bukovih vejah se je veselilo pomladnih žarkov, s šumenjem krošenj in šelestenjem mladih listnatih poganjkov so me odgnali daleč od vsakdanjega poslušanja novic in razprtij. Za trenutek sem se pogreznil v naravno okolje, še plaha srna ni brezglavo zbežala, ko me je zaznala. Tako sem taval med drevesi in poslušal ptičje petje in zvoke, ki jih v urbanem okolju ni. Po nekajurni zamaknjenosti sem se moral vrniti iz svoje hotene osamitve v drugo, zaukazano. Po poti sem razmišljal, le zakaj smo se izolirali od narave. Živimo

Civilna zaščita na mejnem prehodu

strnjeni v betonskih celicah kot zaporniki, s covidom-19 pa smo dom dodatno spremenili v zapor v zaporu. Spuščal sem se proti Solkanu, prečkal obvoznico, ko zaslišim znani zvok ob prejetih SMS-sporočilih. Ministrstvo za zunanje zadeve RS me je opozarjalo: *Ob vrnitvi iz tujine bodite pozorni na svoje zdravje. Če se slabo počutite, kašljate in imate vročino, ostanite doma, po telefonu pokličite svojega osebnega zdravnika in preverite ravnanje glede virusa covid-19 ...*

Drugo sporočilo pa: *Konzularno pomoč ob nezgodi, izgubi dokumentov ipd. lahko nudi veleposlaništvo RS Rim (Italija) ...*

»Kot je tisti dan kazalo, sem bil v tujini in se verjetno zaradi tega slabo počutim,« sem godrnjal. Poklical naj bi tudi veleposlaništvo v Rim, da jim povem, da so se zmotili, saj Solkan je še vedno pri Soči in tudi pokopališče še vidim z zunanje strani, mar res?

Lockdown, kot zaprtje dramatično imenujejo mediji, je s socialno osamitvijo resda pokazal morebitno uspešnost pri širjenju pandemije in pokazal, da se za kratek čas lahko vsi vživimo v vloge zapornikov, ne smejo pa preveč manipulirati pretveze za to početje.

Miran Brumat, besedilo in foto

Utrip kraja

Božični koncert 2019

26. decembra se je v domači cerkvi odvijal božični koncert, ki ga že vrsto let organizira Krajevna skupnost Solkan. Ker na štefanovo praznujemo tudi dan samostojnosti in enotnosti, se je uvod v koncert pričel s slovensko himno. To se je zgodilo prvič in prisotni so bili navdušeni.

Zbrane udeležence je najprej pozdravila podpredsednice krajevne skupnosti, Maja Šinigoj, in jim zaželela prijetno praznovanje božiča, dneva samostojnosti in enotnosti ter novega leta.

Po pozdravnih besedah sta se s programom slovenske sakralne in ljudske pesmi predstavila ŽePZ Rože, ki ga vodi Andreja Rustja in MePZ Motiv, katerega zborovodja je Miran Rustja. Oba zbora imata za sabo vrsto nastopov doma in v tujini. Povezovanje s Slovenci na tujem je pravzaprav njihova stalnica. Nastop sta na klavirju spremljali Ana Marija Furlan in Milena Prinčič.

Petje obeh zborov sta med seboj povezali odlični mladi violinistki, sestri, Elizabeta in Polona Božič.

Žal se koncerta zaradi bolezni nista mogla udeležiti sopranistka Patricija Nemec in baritonist Vladimir Fornazarič.

Za zaključek so pevci zapeli še Gruberjevo Sveto noč in nam s tem pričarali toplo praznično vzdušje ter polepšali dneve v pričakovanju novega leta.

Vesna Bašin

Prešernov dan 2020

9. februarja je KD Slavec v bivši solkanski karavli organiziral slovesnost ob počastitvi slovenskega kulturnega praznika z naslovom Prešernov dan 2020. Program so oblikovali: oktet Rožmarin z umetniško vodjo Katjo Bajec Mihelj, MePZ KD Slavec z zborovodjo Miranom Rustjo, harmonikar Miloš Mozetič, violinist Simon Vrabec, instrumentalno vokalna skupina Kitara za dušo z mentorico Janjo Bužinel in dramski krožek KS Solkan z mentorico Svetlano Bušen. Slavnostna beseda je letos pripadla prof. Bojanu Bratini. Vesna Bašin pa je, tako kot vsa leta do sedaj, program mojstrsko povezala.

Vse točke so bile lepo izpeljane, mene pa je najbolj razveselila igrica Pepelka mladinskega dramskega krožka KS Solkan. V mladih igralkah sem videl bodoče igralke za dramsko skupino KD Slavec. Po drugi strani pa sem se spomnil na svoje udejstvovanje v dramskem krožku OŠ Solkan, ki je v času mojega osnovnošolskega izobraževanja zelo dobro deloval. Nismo nastopali le na proslavah, ampak smo vsako leto pripravili tudi dramske igrice, kot na primer: Srce igrač, Palčki, Sneguljčica, Rdeča kapica, Volk in sedem kozličev, Tonček. S kakšnim veseljem in zanosom smo pripravljali igrico Tonček, ko smo izvedeli, da bo na premieri tudi pisatelj France Bevk, ki je takrat praznoval 70-letnico rojstva.

Vem, da so bili takrat drugačni časi, ko nismo imeli mobijev, tablic, televizija je bila na začetku …, vendar smo imeli kulturno dvorano. Čutili smo pripravljenost in pripadnost kraju in Osnovni šoli Solkan.

Zlatko Černe

Mlade igralke, foto: Katja Manfreda

120 let vrtca v Solkanu

Prve predšolske ustanove v svetu so začele nastajati že v 17. stoletju, ko so posamezni zdravniki in pedagogi dognali, da predšolski otrok potrebuje posebno skrb. Osnovnošolski zakon iz leta 1869 in sprejetje zakonskih določil o otroških vrtcih leta 1872 so botrovali k začetkom načrtovane predšolske vzgoje. Prvi zapisi o predšolskem varstvu

Pedagogiška knjižnica.

Izdaja „Slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani".

II. zvezek.

Navod slovenski vrtnarici.

Spisal

Milos Kamuščič,

V Ljubljani.

1901.

Dokument s smetnicami za izvajanje predšolske vzgoje nekoč

na Slovenskem so bili sicer že prej, a otroške vrtce kot predšolske vzgojne ustanove so načrtno odpirali šele okoli leta 1900. Nastali so po zgledu vrtcev, kakršne je zasnoval in širil na nemškem ozemlju Friedrich Fröbel, ki je uresničeval zamisel J. A. Komenskega o materinski šoli. Že takrat so zapisali, da je zdrava vzgoja otroka potrebna, še preden gre

Nacionalni dokument s smernicami za izvajanje predšolske vzgoje danes

ta v šolo, ter da vzgoja v otroškem vrtcu dopolnjuje družinsko vzgojo, da se otroci v vrtcu pripravljajo za vstop v šolo z rednimi telesnimi vajami, z razvijanjem čutil in drugimi primernimi dejavnostmi in z izobraževanjem brez poučevanja v šolskem pomenu. Eden teh prvih vrtcev je tudi naš vrtec v Solkanu.

Pobudnica ustanovitve vrtca v Solkanu je bila Marija Makuc. Solkanski župnik je že novembra 1899 priporočil vernikom, naj otroke vpišejo v vrtec, saj naj bi se v njem otroci naučili lepega vedenja. Vrtec naj bi tako svoja vrata odprl 1. decembra 1899. Župnija pa je naslednje šolsko leto pozdravila ustanovitev vrtca. Tako je kot prvo šolsko leto vrtca v Solkanu zabeleženo šolsko leto 1900/1901.

Skozi zgodovino je vrtec v Solkanu doživljal različne vzpone in padce, bil pod nadzorom različnih služb, društev, držav ter zamenjal nekaj lokacij, dokler se ni ustalil na trenutnem naslovu Slokarjeva 8. Do danes je zamenjal že nekaj podob, veliko število vzgojiteljic, ki so jim v začetku rekli »vrtnarice« ter še večje število otrok. Kljub vsem zgodovinskim spremembam pa nekatere stvari ostajajo enake in nas povezujejo s preteklostjo. Tako nekoč kot danes vzgojiteljice sledimo pedagoškim načelom za vrtce, navodilom in aktualnim smernicam za izvajanje načrtovane predšolske vzgoje. Tako nekoč kot danes vrtec dopolnjuje družinsko vzgojo in igra pomembno vlogo v otrokovem razvoju. Tako nekoč kot danes je v vrtcu še vedno primarna oblika učenja igra. Že 120 let se vije otroški smeh v vrtcu v Solkanu.

Branka Vulić, vzgojiteljica

Otroci, ilustracija: A. Zavadlav

Viri:
Pavlič, S. (1991). Predšolske ustanove na slovenskem 1834 – 1945. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport.
Puhar, A. (1982). Prvotno besedilo življenja. Ljubljana: ČPG DELO
Tul, V. (2000). 100 let vrtca v Solkanu. Nova Gorica: Založba BRANKO

Utrip kraja

Poklon Francetu Bevku
(1890 – 1970)

Člani GLK Govorica smo se na kulturni praznik letos že desetič zbrali na solkanskem pokopališču in se s cvetjem in besedo poklonili našemu primorskemu Čedermacu.

Najprej smo prisluhnili besedam Marije Mercina, ki je osvetlila nekaj zanimivosti iz Bevkovega dela Mrak za rešetkami:

»V Bevkovih delih vedno znova odkrivam njegovo brezdanjo ljubezen in zvestobo tedaj

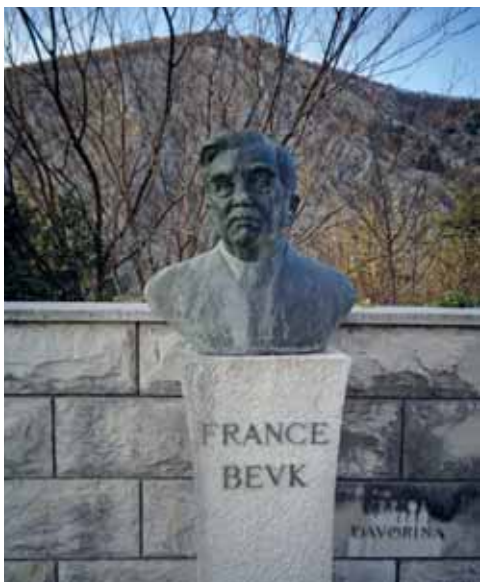

Foto: K. Vuga

»zasužnjeni Primorski« in njenim ljudem, izpostavljenim nasilni fašistični asimilaciji in popolnemu nadzoru vseh dejanj v slovenskem jeziku. Najbolj neposredno pričajo o tem štiri knjige njegovih spominov.«

Iz *Mraka za rešetkami* je prebrala opis pisateljevega srečanja s Cirilom Kosmačem na kvesturi v Gorici jeseni 1930, neposredno po 1. tržaškem procesu. Pri Bevku so med hišno preiskavo namreč našli list *Uporni veslar,* ki so mu ga dali v pregled dijaki Kosmač, Stanko Vuk in še tretji, do danes neznani avtor.

»Še ne 20-letni Kosmač (1910–1980) je bil pred tem eno leto v preiskovalnem zaporu, zastraševalno sojen na 1. tržaškem procesu in oproščen. Bil pa je opominjan in nadzorovan. PREVENTIVNO? Ugibajmo, zakaj to soočenje. Samo zastraševanje ali priprava novih obtožnic s konfinacijo ali zaporom? ... Pisatelj Bevk je izkusil vse. V Mraku za rešetkami je o njih pripovedoval objektivno in čustveno, pa tudi z zaporniškim humorjem. Vredno jih je poznati. Bevku so med različnimi zaslišanji večkrat svetovali, naj se ŽE KONČNO preseli v Jugoslavijo. No, Slovenci smo že navajeni, da nas kam pošiljajo. VENDAR SMO ŠE TU! MI SMO TU! Samo več berimo Bevka, da bomo bolje razumeli tedanji in sedanji čas. Fašizem se namreč nikoli ne utrudi in izčrpa. Kot bajeslovni zmaj vedno znova dviguje glavo.«

In Bevkov roman *Kaplan Martin Čedermac (1938)* pripoveduje prav o tem, kako se slovenski duhovnik izpostavlja grožnjam fašistične oblasti, ker želi ohranjati slovenščino vsaj v cerkvi. Žal pa smo danes v naši samostojni državi priče neverjetni politični kampanji in pritiskom, ko se v imenu globalizacije izpodriva slovenski jezik na naših visokih šolah in na univerzi v prid angleščini. Da ne bi trgovali s svojim maternim jezikom, smo lani podpisovali peticijo, usmerjeno na SAZU, in to prav z uvodnimi besedami našega velikega jezikoslovca p. Stanislava Škrabca, ki je zapisal:

Naša slovenščina je torej, prepričani smemo biti, eden najlepših jezikov na svetu. Mi bi ta jezik morali ljubiti ko dragocen dar, ki nam ga je Bog dal, varovati ga skerbno vsake poškodbe in učiti se ga sè vso pridnostjo in natančnostjo. Brez učenja ni znanja, brez znanja ne blagostanja, ne vspeha, ne napredka. Najboljše orglje ne bodo lepo pele tistemu, ki se ni zadosti orgljati učil.

Najpopolniši, najplemenitiši jezik ne bo rešil svojega naroda, ako ga ta ne ceni, ako se zanj malo meni. Prej ali potlej se bo takemu narodu jezik potujčil, pohabil in poterl, dokler bo naposled popolnoma zamerl in zginil in sè svojim jezikom bo tak nemaren narod sam zginil s tega sveta – podlaga tujčevi peti!

Glejmo, da ne bomo mi tak narod![1]

Vredno si je zapomniti tudi besede iz časopisnega članka o Avstrijcu dr. Reinhardu Padingerju, sicer znanstvenemu raziskovalcu na graškem inštitutu za energetske naprave, ki mu je priučeno znanje slovenščine v zadnjih desetih letih razširilo obzorje slovenske pokrajine, kulture, zgodovine te posebne dežele. Sam ugotavlja, da je *slovenščina aristokratka med jeziki; da Slovenci razmišljajo dvakrat hitreje kot Avstrijci in tako dosti hitreje sledijo informacijam.* Dr. Padinger pravi, da se je v slovenski jezik zaljubil.[2]

Na lepoto in veličino našega jezika nas morajo torej opozarjati tujci.

Ob polaganju cvetja nas je razveselil pogled na grob, precej bolj urejen, kot je bil doslej. Morda bo dokončno podobo dobil 17. septembra 2020, ko bo poteklo ravno 50 let od Bevkove smrti, saj se je rodil na isti dan in je dočakal smrt točno ob 80. rojstnem dnevu, kar se ne dogodi ravno pogosto.

[1] Jezikoslovni spisi, I. zvezek, Ljubljana 1916-1919, str. 302

[2] Nedeljski dnevnik, 2. marec 2016

Katarina Vuga

O Avgusti Danilovi na Mostovni
(1869–1958)

V okviru literarnih srečanj v kulturnem centru Mostovna v Solkanu, ki jih organizira Goriški literarni klub Govorica, je bila predstavitev dela in življenja ene prvih poklicnih slovenskih igralk Avguste Danilove ob 150-letnici njenega rojstva.

V sodelovanju z Univerzo v Novi Gorici, Fakulteto za humanistiko, sta njeno življenje in delo predstavili dr. Bogomila Kravos in dr. Katja Mihurko Poniž. Avgusta Danilova je uspela združiti poklicno in družinsko življenje v času, ki ženskam ni bil najbolj naklonjen. Z zelo znanim igralcem Antonom Cerarjem - Danilom je imela pet otrok in celotna družina je bila vpeta v gledališče. Bila je tudi režiserka in pedagoginja, sama je šivala kostume in jih izposojala. V letih 1908–1910 je delala v gledališču v Trstu, med prvo svetovno vojno je s sinom odšla v ZDA, kjer je snemala gramofonske plošče s slovenskimi pesmimi, za preživetje je morala delati tudi kot šivilja. V Ameriko je odšla dvakrat, nato se je vrnila v Ljubljano, se upokojila,

vendar je bila kot igralka in pedagoginja aktivna skoraj do svoje smrti. Umrla je v Ljubljani.

Uredništvo

Nova knjiga Darinke Kozinc

V knjigi Les Slovènes (Mladika, 2019, urednica Nadia Roncelli.) Darinka Kozinc pripoveduje zgodbo mladih deklet, ki so odšla kot varuške, dojilje in hišne pomočnice – aleksandrinke – v Egipt. Njihova usoda je bila pogosto težka, nekatera so zašla na stranpota, nekatera pa so imela srečo, obogatela in si za stalno uredila svoj položaj v družbi. Nemalo je bilo trpljenja, odpovedovanja in domotožja po Vipavski dolini, od koder je večina izmed njih prišla. V Aleksandriji je bilo zatočišče Azil sv. Frančiška, ki so ga vodile šolske sestre in so od domovine oddaljenim primorskim ženam nudile kanček zavetja in domačnosti.

Avtorica je zajela časovni okvir med obema vojnama in v knjigi omenja tudi primorske fante, ki so jih v Egiptu kot italijanske vojake zajeli Angleži in so se večinoma vrnili domov kot Prekomorci.

Spremni besedi v knjigo sta napisala dr. Megi Rožič in zgodovinar dr. Jernej Vidmar.

Uredništvo

Dr. Mirt Komel v kulturnem centru Mostovna

Foto: D. Kozinc

29. januarja se je v organizaciji Goriškega literarnega kluba, **Besede na srede**, odvijal dogodek, ki je bil v Kulturnem centru Mostovna zelo dobro obiskan.

Gost in novi član Goriškega literarnega kluba Govorica, dr. Mirt Komel, s katerim je pogovor spretno vodila dr. Megi Rožič, je s svojo izjemno intelektualno širino in literarno pronicljivostjo navdušil publiko.

Kot sociolog in filozof je sprva spregovoril o vlogi umetnika, intelektualca in literata v družbi, nadaljevanje pa je bilo posvečeno spoznavanju njegovih romanov, prvenca **Pianistov dotik** in večplastnega kriminalnega romana **Medsočje**.

Večer je bil žlahten in vsi so Mostovno zapustili nekoliko bogatejši.

Uredništvo

DOMINO sistemi
DOMINO SISTEMI Računalniške storitve d.o.o.
Klementa Juga 7, 5250 Solkan
Tel: 05/ 333 36 70
info@domino-sistemi.si
Računalniška oprema in storitve po vaši meri

Utrip kraja

Veslanje na plavajočih bananinih deblih

Obisk kajakaške šole Bubugo

V novembru smo obiskali kajakaško šolo Bubugo v Ugandi, ki jo je pred tremi leti ustanovil Solkanec in bivši kajakaš Kajak kluba Soške elektrarne **Filip Tomažič**.

Bubugo je manjša ruralna vas, ki se nahaja v neposredni bližini Viktorijinega jezera, izvira Belega Nila v Ugandi. Tu začne najdaljša reka na svetu svojo pot in je zato tudi dokaj priljubljena turistična destinacija za ljubitelje veslanja z vsega sveta. Mimo vasi Bubugo se tako vozijo turisti s kajaki in rafti, tamkajšnjim otrokom, željnim dogodivščin in spuščanja po brzicah, pa to zaradi nedosegljivosti potrebne opreme ostaja zgolj oddaljen sen. Ker na srečo otroški zanos ne pozna meja, so sami izumili nov, svoj lasten način veslanja – po Nilu se prevažajo na plavajočih bananinih deblih, z vesli, izdelanimi iz plastenk, ki jih prerezane navežejo na leseno palico. To jim omogoča nekaj zabave, a le ob bregovih te čudovite in divje reke, s katero se ves čas spogledujejo.

Med tistimi prej omenjenimi turisti so bili leta 2016 tudi solkanski kajakaši. Čisto po naključju so se ustavili tudi v vasi Bubugo, kjer so se pobliže spoznali z domačini. Otroci in njihova zagnanost so jim prirasli k srcu in obljubil so jim, da jim bodo priskrbelivso potrebno opremo in znanje, da bodo lahko ustanovili lastno kajakaško šolo. Svojo obljubo so držali in tako se je začela zgodba *»Bubugo Banana kayak school«*. Ime je šola seveda dobila po vasici in bananinih deblih, na katerih so otroci pred tem veslali.

Od takrat naprej kajakaška šola redno deluje in trenutno pod njenim okriljem vadi preko trideset otrok. Ob tokratnem obisku smo jim dostavili še dva čolna in veliko ostale opreme, ki so jo zagotovili donatorji. Z mladimi veslači smo preživeli nekaj dni in bolje spoznali njihov način življenja, priložnosti, predvsem pa težave, s katerimi se morajo dnevno spopadati. Njihova zgodba bo objavljena tudi v novi številki globalno najbolj razširjene kajakaške revije Kayak Session, kjer si lahko preberete več.

Poleg pomoči kajakaški šoli smo se v Afriko odpravili tudi obloženi s šolskimi potrebščinami, ki so jihv okviru dobrodelne akcije zbirali učenci **OŠ Solkan** skupaj z obema podružnicama – **POŠ Grgar** in **POŠ Trnovo**. Nekaj zbranih potrebščin smo nameravali odpeljati tudi v begunski center Adjumani, kjer je trenutno skoraj četrt milijona beguncev, od tega veliko otrok. Poplave in uničena cesta so nam pot do meje z Južnim Sudanom žal preprečile, smo pa zato vse potrebščine dobili šolajoči se otroci dveh šol, tako da je ves zbrani material prišel v prave roke. Pri zbiranju pomoči je sodelovalo in nam pomagalo veliko Solkancev, ki se jim ob tej priložnosti prav lepo zahvaljujemo.

Andrej Humar

Foto: Sašo Batič

Odličja mladih solkanskih šahistov

Mladi solkanski šahisti, ki tekmujejo tako na domačih kot tudi na mednarodnih turnirjih, so letos pričeli z odličnimi igrami na posamičnem državnem prvenstvu osnovnih šol, ki je potekalo 12. januarja na Osnovni šoli Kozje. V kategoriji fantov do 15 let je tekmovalo maksimalno število igralcev (52), ki so se na tekmovanje uvrstili na regijskih kvalifikacijah. **Nejc Herega**, učenec 7. razreda OŠ Solkan, je na tekmovanju osvojil srebrno medaljo. **Andraž Gregorič**, prav tako učenec 7. razreda OŠ Solkan, je za las zgrešil stopničke in se uvrstil na odlično 4. mesto.

V kategoriji fantov do 12 let je petošolec **Maks Vičič** osvojil 9. mesto. OŠ Solkan so na tekmovanju zastopali še **Ema Gregorič** in **Špelca Vičič** v kategoriji deklet do 12 let ter **Mark Vičič** v kategoriji fantov do 15 let.

Mladi šahisti, učenci OŠ Solkan, so se med 15. in 21. februarjem udeležili mladinskega državnega klubskega prvenstva v standardnem šahu, ki je potekalo na Otočcu.

V kategoriji deklet do 8 let je naslov državne prvakinje osvojila učenka 2.a razreda OŠ Solkan in članica ŠK Nova Gorica **Nastja Herega**. Njen starejši brat Nejc je v kategoriji fantov do 14 let osvojil drugo mesto. Oba sta si z doseženima uvrstitvama zagotovila udeležbo na evropskem mladinskem šahovskem prvenstvu, ki bo novembra potekalo v Turčiji.

Vidne uvrstitve med deseterico so dosegli tudi: sestra in brat, Ema in Andraž Gregorič (Ema šesto mesto med dekleti do 10 let, Andraž pa četrto med fanti do 15 let), Maks Vičič, ki je tekmoval v kategoriji fantov do 12 let, in tekmovanje zaključil na 8. mestu. Njegov starejši brat, sedmošolec Mark Vičič, pa je deseterico zgrešil le za eno mesto.

V soboto, 22. februarja, se je s tekmovanjem v pospešenem šahu zaključilo letošnje mladinsko šahovsko prvenstvo Slovenije.

Nejc in Nastja

Mladi solkanski šahisti so se ponovno odlično odrezali, saj je Nastja Herega ponovila uspeh s tekmovanja v standardnem šahu in z osvojenimi petimi od šestih možnih točk tudi tokrat postala državna prvakinja v kategoriji deklet do 8 let. Njen uspeh je s tretjim mestom dopolnil Nejc Herega v kategoriji fantov do 14 let. Med deseterico najboljših se je uspel prebiti še Andraž Gregorič, ki je na koncu zasedel 6. mesto.

Za vse mlade nadobudne solkanske šahiste bomo navijali tudi naprej.

Matjaž Lovišček,
predsednik ŠK Nova Gorica

RIRDS – občni zbor 2020

RIRDS je 21. februarja 2020 na občnem zboru, pod vodstvom delovnega predsednika Tomaža Beltrama, pregledal poročila o delu društva v preteklem letu.

Predsednik RIRDS Jožef Markič je pozdravil predstavnika KS Solkan, gospoda Mateja Torkarja, vabljene goste in člane društva. Z minuto molka smo počastili spomin na lani preminulega člana društva Franka Mladovana.

Predsednik je izrazil zadovoljstvo nad opravljenim delom v preteklem letu, pohvalil sodelovanje s številnimi organizacijami in društvi v našem prostoru in širše: KS Solkan, MONG, Goriški muzej, Turistično društvo Solkan, Društvo upokojencev Solkan, Krajevna skupnost Pevma, Oslavje, Štmaver, Društvo Most Ajdovščina, UNITRI Nova Gorica, VDC Nova Gorica, Društvo DRIKELC iz Cerknega in Društvo DETEL v Zgornji Kungoti.

Zahvalil se je mentorjem naših rednih delavnic: Slavku Pipanu za rezbarstvo, Denisu Serjunu za pirografijo in mentorjema intarzijske skupine Jožetu Kodelji in Miranu Munihu, Adrijani Brumat za redno dežurstvo ob sobotah in nedeljah v muzejski zbirki »Stara solkanska mizarska delavnica«, članom izvršnega odbora in gospodu Milutinu Pekeču za vodenje računovodstva.

V preteklem letu sta na prireditvah drugih društev, v Zgornji Kungoti, v Vipavskem Križu in v Cerknem, RIRDS zastopala in demonstrirala rezbarstvo in pirografijo Slavko Pipan in Mara Marinič.

Mara Marinič

Marjan Polanc je razstavljal kamnoseške umetnine v Šempetru, v Goriški knjižnici Franceta Bevka in v Vipavskem Križu, kjer je akvarele predstavil tudi Jožko Markič.

Naši člani so sodelovali tudi na skupinskih razstavah: na razstavi pirhov na Sveti Gori in v Vipavskem Križu in na razstavi jaslic na Sveti Gori in v Vipavskem Križu.

Zbornik »Živel je tod mizarjev rod« smo, poleg prve predstavitve v Solkanu, predstavili še v Šempasu, Novi Gorici, Gorici, Šmartnem in v gradu Kromberk.

Našo muzejsko zbirko »Stara solkanska mizarska delavnica« si je v preteklem letu ogledalo skoraj 300 obiskovalcev, in sicer domačini, člani lokalnih društev in šol ter profesorji Biotehniške fakultete iz Ljubljane.

Obisk Biotehniške fakultete iz Ljubljane

Marjan Polanc in Jožko Markič, Vipavski Križ

V sodelovanju z Goriškim muzejem in Ptujskim pokrajinskim muzejem smo pripravili razstavo **»Veščine in skrivnosti mizarskih mojstrov«** v Hiši solkanskega mizarja v Solkanu. Goriški muzej je prispeval čudovite primerke starih skrinj iz svoje zbirke.

Pri pripravi projekta »**Hiša Solkanskega mizarja«** sodelujemo z Goriškim muzejem in etnologom Rokom Bavčarjem. Skupaj smo si ogledali muzeje pohištva v Mariboru, Celju in na Ptuju in zbirko pohištva Goriškega muzeja. Nadaljujemo z zbiranjem starega pohištva, ki so ga izdelali solkanski mizarji (prijave: 041 617 867).

Na občnem zboru smo tudi skrbno zabeležili predloge članov. Poskušali jih bomo realizirati. S pohvalo nas je presenetil naš najstarejši član Franc Jerončič, ki pravi, da je ponosen, da je član tega društva in da ga navdušuje enotnost članov pri delu društva in izvedbi projektov.

Predsednik se je zahvalil vsem, ki sodelujejo in darujejo svoj čas, da delo društva poteka dobro, in izrazil željo, da delo nadaljujemo s stalnimi in novo zasnovanimi projekti.

Mira Bevc

OŠ Solkan - Vrtec

Dan samostojnosti in enotnosti

Na OŠ Solkan smo decembra proslavo posvetili dnevu samostojnosti in enotnosti.

Tokrat so program za prvo triado pripravili učenci drugega razreda.

Najprej so zapeli himno, sledil je izbor domoljubnih in prazničnih pesmi, recitacije in dramatizacija igre Rdeči paket.

S pesmijo in recitacijo smo vstopili v praznične dni, zaključili staro leto, ter polni veselja in upanja odšli novemu letu naproti.

Franja Simčič, besedilo in foto

Likovna delavnica z Ano Zavadlav

Ana Zavadlav z učenci

V sredo, 5. februarja, je učiteljica likovne umetnosti skupaj s solkansko ilustratorko Ano Zavadlav organizirala likovno delavnico. Trajala je pet šolskih ur.

Tema delavnice so bile pesmi učenke Lije Roze Slapernik Švagelj iz 9. razreda, ki smo jih ilustrirali. Na začetku nam je gospa Ana povedala nekaj več o ilustriranju kot vrsti poklica in nam pokazala nekaj svojih ilustracij. Nato smo imeli čas, da si izberemo prvo pesem. Najprej smo naredili skico. Ustvarjali smo v različnih risarskih tehnikah.

Čas je zelo hitro tekel, mi pa smo pridno ilustrirali. Če se nam je kaj zataknilo, nam je gospa Ana priskočila na pomoč. Bilo je zelo zabavno, obenem pa tudi poučno. Veliko smo izvedeli o tem, koliko dela je potrebnega za ilustriranje in oblikovanje knjig.

Delavnice so mi bile res všeč in že komaj čakam, da vidim, kako bodo naši izdelki zgledali na platnicah prave pravcate knjige.

Julija Pavlin Vodušek, 9. razred

Slovenski kulturni praznik

7. februarja smo imeli v šolski avli proslavo. Vse se je začelo s Stelo, ki nam je na violino zaigrala Zdravljico, potem jo je zapel še pevski zbor, deklamiral pa jo je Aron. France Prešeren je bil Matevž Frančeškin. Sofia in Mia sta zaigrali na kitaro, Urša in Ela pa na violino.

Karolina in Sofia sta zaplesali na Prešernovo pesem Vrba.

Zapele so jo Kresnice, vse tri so učiteljice naše šole.

Lukas, Sofia, Karolina, 3. a

Foto: M. Kogoj

Pouk na daljavo

Tako kot veliko večino državljanov je tudi nas delavce v vzgoji in izobraževanju doletela novica o zaprtju šol in vrtcev dokaj nepripravljene. Prvi teden so bili vsi zaposleni sicer na izrednem dopustu, a so učiteljice in učitelji vseeno že 16. marca pričeli z vzpostavljanjem pouka na daljavo. Z učenci in njihovimi starši je bilo potrebno vzpostaviti najrazličnejše kontakte, da smo lahko razmeroma hitro pričeli s poukom v spletnih učilnicah. V sodelovanju z Mestno občino Nova Gorica in Civilno zaščito je bilo razdeljenih 16 računalnikov učencem, ki so imeli težave z dostopom do pouka na daljavo. S pomočjo Rotary kluba Nova Gorica smo zagotovili internetni dostop za osem družin, ki tega še niso imele. Poskrbeli smo za nujna varstva na domu in topel obrok za tiste, ki so to potrebovali. Ker je poleg vrtca in šole zaprta tudi kuhinja, smo vse zaloge hrane darovali Vrtcu Nova Gorica, kjer deluje kuhinja za nujne potrebe.

Sedaj smo v petem tednu pouka na daljavo. Strokovne delavke in delavci po različnih poteh in na različne načine pošiljajo otrokom naloge, delovne liste, razlagajo novo snov, preverjajo razumevanje, delijo povezave do spletnih učbenikov in drugih vsebin, izvajajo videokonference, jih motivirajo za delo in vzdržujejo socialne stike znotraj oddelkov in šolske skupnosti. Do izraza je prišla njihova ustvarjalnost in iznajdljivost, ki marsikje pomaga prebroditi tehnične težave in druge ovire, s katerimi se srečujemo v teh izrednih razmerah. Seveda nismo pozabili tudi na tiste učence, ki potrebujejo dodatno strokovno pomoč. Z njimi delajo mobilne specialne pedagoginje, šolske svetovalne delavke in učiteljice podaljšanega bivanja – seveda prav tako na daljavo.

V tem času smo učence in starše povabili tudi k izpolnjevanju anonimne ankete o delu na daljavo. Anketo je izpolnilo kar 389 učencev in staršev. Rezultati so v glavnem potrdili naša predvidevanja in pričakovanja. Predvsem bo potrebno povečati preglednost poslanih gradiv in zmanjšati količino le-teh, saj učenci porabijo za delo na daljavo veliko več časa, kot če bi delo potekalo na običajen način.

Čeprav lahko rečem, da smo v teh razmerah naredili velik korak naprej v smeri digitalizacije našega dela in pouk nikoli več ne bo samo takšen, kot je bil pred tem, pa je želja vseh nas, in takšna so tudi sporočila v anketi, da bi se te razmere čim prej končale in bi se lahko spet zbrali v klasičnih klopeh naših učilnic in igralnic.

Marjan Kogoj, ravnatelj OŠ Solkan

Vtisi učencev

Šola na daljavo kar dobro poteka (vsaj pri meni, za druge pa ne vem). Najbolj mi je všeč to, da lahko grem včasih v »šolo« kar v pižami. Všeč mi je tudi to, da je učiteljica poskrbela, da smo povezani s Skypom. Spletna učilnica je tudi dobro urejena. Vse je pregledno in navodila so jasna. Seveda pa je slabše to, da ne moremo dobiti ravno take razlage kot v šoli. No, saj mama se trudi. Izdelki, ki jih izdelujemo, so dokaj zabavni. Se mi zdi, da smo doma glede izdelkov lahko bolj ustvarjalni kot v šoli, saj moramo včasih improvizirati. Sicer pa se naloge ne razlikujejo veliko od tistih v šoli. Veliko razlag snovi dobimo tudi iz filmčkov, ki jih gledamo po spletu, kar se mi zdi zanimivo. Velika slabost te situacije je, da več časa vidiš mamo kot prijatelje. In čeprav si nisem mislil, da bom kdaj to napisal, upam, da bomo kmalu šli v šolo.

Filip, 5. a

Priznam, da mi je postalo prav všeč. Zjutraj bolj dolgo spim, a ne predolgo, lahko pol ure več, kot če bi hodila v šolo. Po zajtrku opravim šolsko delo. Veliko sem zunaj na vrtu, kjer se s sestro igrava. Pomagam *nonotu* pri vrtnarjenju. Pomagam tudi mami in noni. Veliko tudi rišem in ustvarjam. Doma mi je lepo. Pogrešam pa sošolke in sošolce in tudi vas učiteljice. Lepo bo, ko se ponovno srečamo.

Sofia, 2. a

Imam se lepo. Pri moji teti se igram z Viki, ki je moja sestrična. Pri *noni* in *nonotu* uživam, ker mi *nona* kuha dobra kosila. *Nono* mi pa daje jagode. V podaljšanem bivanju mi je bilo najbolj všeč, ko sem izdeloval zavitke iz naravnih materialov.

Lukas, 3. a

Pustni torek

Na pustni torek smo kljub slabemu vremenu in bolj zaskrbljenemu vzdušju poskušali pregnati vse skrbi in priklicati pomlad, ki že cvetoče trka na naša vrata. Rajali smo po razredih, predstavljali pustne kostume, izdelovali pustne maske, se posladkali s pustnimi krofi in se sprehodili po Šolski ulici do Placa. Sprehod je bil kratek, ker nas je pregnal dež. Kot vsako leto so nas tudi letos razveselili pisani ravniški pustarji, ki so s kleščami lovili učence.

Erika Grosar

Lana: Všeč mi je bilo, ker smo šli na pustni sprehod. Meni je pust zelo lep praznik. Zelo dobre krofe smo jedli.

Špelca: Danes sem se oblekla v leva, ki je kralj živali. Najbolj všeč mi je bilo, ko smo šli na Plac in smo se zelo zabavali s prijateljicami. Vrnili smo se v šolo, ker je začelo deževati. Na poti smo srečali mojo mamo, ki mi je dala dežnik. Za malico smo se najedli pustnih krofov s sladkorjem.

Gabriel: Ko sem prišel v šolo, je bilo odlično, saj je bilo veliko pustnih šem.

Pustne šeme, 4. a, foto: Erika Grosar

Vtisi učencev 4. b:

Tomi: V šolo sem prišel oblečen v pustarja iz Grgarskih Raven. Bilo mi je všeč, ker smo za malico imeli krofe. Po malici sva šla z Nejcem na igrišče, saj so tam bili šolarji. Lovila sva jih s kleščami. Pomagat so nam prišli tudi odrasli pustarji, ki so prišli iz Grgarskih Raven.

Matic: Bilo mi je zanimivo in všeč, ker sem se oblekel v maškaro, ker smo se dosti igrali in ker smo za malico pojedli krof.

Marcel: Bilo mi je zelo všeč na pustnem sprevodu. Vesel sem bil, ker so prišli ravniški pustarji in nas lovili pred šolo.

Ko smo jedli malico, smo zaslišali zvonce pustarjev. Potem smo vsi šli ven in se veselili s pustarji.

Pustne šeme, 4. b, foto: Erika Grosar

Karantena

Virusi so vse okoli nas,
v karanteni smo vsi ves čas,
a to priložnost je za vse,
da zbližamo v družini se.

Vsak dan dobimo novo delo,
srce poskoči mi veselo,
doma se res z'lo rad učim,
ker snov v miru ponovim.

Pogrešam pa sošolce vse,
če se razumem z njimi al' pa ne,
zdaj vem, da je vsem težko,
ker v šolo do septembra nas ne bo.

Svit, 7. b

Igriva Miro in Klee ter skrivnostni van Gogh

Umetnost je živa. Je v stalnem nastajanju in spreminjanju, dopolnjevanju. Iskanju drugačnosti. Čuteča in čutna. Je v tebi. Strast, s katero pričaraš svoja občutja v barvi, zvoku, gibu, besedi, gibljivih slikah …

Otroci so v svojem izražanju prvinski, čisti, neposredni. Slikarji, ki so ustvarjali velike in dragocene umetnine, so to vedeli in se vračali k njim. Zato so bili tema likovnih ustvarjalnic v času Ex-tempora prav slikarji, ki so svoj navdih iskali tudi v otroški risbi.

Cilj je bil, da otroci na igriv način poiščejo rešitve za poustvarjanje likovnega dela posameznega umetnika. Tako so preizkušali različne likovne tehnike, uporabljali raznovrstne materiale ter jih med seboj kombinirali. Tempera, vodene barve, barve za steklo, suhi pasteli, tuš, oglje, svinčnik, kolaž iz papirja, tekstila, umetna masa, čopiči, škarje, lepilo, prsti, karton, krompir, pena, kocke, … vse je prišlo prav. Ustvarjali so v skupinah ali posamezno ter nizali predloge, rešitve, ideje. Bile so zadrege in bili so dvomljivi pogledi. Ne zato, ker ne bi zmogli ali česa ne bi znali, pač pa zato, ker niso verjeli, da so to res dela slavnih slikarjev, če pa izgledajo tako, kot bi jih narisali najmlajši vrtčevski otroci. Slavno Matissovo delo Krog so bili za naše brihtne petletne glave samo nagci, ki plešejo. Kje si to že videl?! Veliko smeha je spremljalo likovne

delavnice, ki so potekale ves teden. Nastalo je 39 likovnih del, ki so dobile svoje mesto na razstavi v Rotundi SNG Nova Gorica. Tam bodo gostovale do sredine marca.

Krasen ambient in svetloba. Prostor s slikami zasije. Kot bi mu pričarali otroško igrivost in domišljijo. Užitek je videti otroško ustvarjalnost, biti del nje. Se učiti in naučiti. Posredovati, kar je svetlega v tebi drugemu.

Ko se v akustičnem prostoru spojita dva svetova – svet barv in svet zvoka, ostaneš brez besed. Samo čutiš in živiš veličino otrokove biti. Njeno brezmejno moč, pred katero, v prenesenem pomenu, stojimo goli in plešemo kot Matissevi plesalci v Krogu.

Vse, kar potrebujemo, je priložnost, svoje mesto pod soncem in nekoga, ki verjame.

Heidi Jakopič

Pust v vrtcu Julke Pavletič

V enoti Vrtca Julka Pavletič Solkan se trudimo ohranjati in spoštovati tradicijo. Ob različnih dogodkih in praznovanjih strokovni delavci to predstavimo otrokom. Na pustni torek so nas obiskali pustarji iz Grgarskih Raven – to so etnološke maske pisanih barv. Najznačilnejše za »planotarske pustarje« so zložljive lesene škarje oziroma klešče, ki jih raztegnejo tudi več metrov daleč.

Marina Bončina, besedilo in foto

Naše eTwinning drevo

V marcu smo se pridružili spomladanski eTwinning kampanji "Posadi eTwinning drevo". Za naše eTwinning drevo smo izbrali listnato vrsto likvidamber iz skupine ambrovcev. V jeseni se zvezdnati listi obarvajo v vse odtenke rumeno oranžno rdečih barv. Značilno zanj je razbrazdano svetlo sivo lubje, ki spominja na videz aligatorja. Cveti od marca do maja. Kasneje se iz cvetov razvijejo plodovi – majhne okrogle 'ježice', ki vztrajajo na rastlini čez zimo. Plodove bomo lahko uporabljali za zimske dekoracije in različne ustvarjalne izdelke. Učenci podaljšanega bivanja smo s skupnimi močmi in s pomočjo naših pridnih hišnikov 12. marca posadili in zalili eTwinning drevo, ki že krasi naš šolski vhod.

Erika Grosar

Ponovno potrjen častitljiv naziv eTwinning šola

V marcu je OŠ Solkan ponovno prejela potrditev za podaljšanje častitljivega mednarodnega naziva eTwinning šola za šolsko leto 2020–2021, ki ga podeljuje Centralna svetovalna služba eTwinning (CSS) iz Bruslja. Priznanje je nagrada in pohvala celotni šoli za sodelovanje, povezovanje in strokovno usposabljanje na mednarodnem nivoju.

Iskrene čestitke ekipi eTwinnerjev, pod koordinatorstvom učiteljice Erike Grosar, ob prejemu znaka šola eTwinning!

Lidija Abramič

Učenci podaljšanega bivanja sadijo eTwinning drevo pred šolskim vhodom, foto: E. Grosar

Po južni strani Sabotina

Jesen se je že prevešala v zimo, ko so se najstarejši Učenjaki iz vrtca pri OŠ Solkan odločili za skok na Sabotin. Po južni strani. Nič manj.

Dan je bil krasen za vzpon. Pred vrtcem so si ogledali končni cilj – tisti drog, ki se vidi na Sabotinu. Ma, ni to nekam daleč?! Ustrezno opremljeni so se odpravili od vrtca do kapelice Sv. Valentina na Sabotinu. Prečkali so most, rekli eno ali dve o starem Solkanskem mostu, ki se boči poleg novejšega cestnega in zagrizli v klanec. Pohiteli na stezo med drevesa, tik pred mejo z Italijo previdno prehodili Sabotinsko cesto in pred njimi je bila samo še pot navzgor med kamenjem, drevesi in rujem.

Razgledi do morja prek goriške ravnice – kako se od daleč zdi vse majhno – proti Vipavski dolini in Nanosu. Lepi kraji so tod okoli.

Otroci so vztrajali, hodili, klepetali, opazovali, skrbeli drug za drugega. Spominjali so na male gorske kozliče – neustrašni in spretni. In osvojili vrh. Žareč v rdeče-oranžnih barvah ruja. Škrlat in zlato. Kamen, ruj in nebo.

Stali so ob kapelici sv. Valentina in se obračali okoli svoje osi. Na eni strani morje in Tržaški zaliv, na drugi gore, na tretji Vipavska dolina in nasproti Furlanija. Pomahali so na vse strani sveta. Tu, kjer ti delajo družbo čudovit razgled, ptice, vetrc in sonce, so si odpočili in pripravili piknik z medenimi jabolki in čajem.

Pohodniki, ki so jih srečevali na poti, so bili polni besed pohvale in spodbud. In čisto vsak je pozdravil, kajti to se v gorah počne, pravijo petletni Učenjaki.

Pot v vrtec je bila vpeta med smeh in previdne korake. Nov podvig in nova zmaga.

Heidi Jakopič

Čas nekdanji

Remont – Final v Solkanu

Obrtno podjetje Remont v Solkanu je bilo ustanovljeno 1947. leta, takoj po priključitvi Primorske k Jugoslaviji. Iz skromnih začetkov je Remont začel preraščati v večje, združeno podjetje Final Gorica, ki je delovalo od leta 1963 dalje. Ker so postajali prostori v Solkanu premajhni, je začelo z gradnjo večje hale v Kromberku, na Cesti 26. junija 1f(inal).

Solkanka **Agata Gabrijelčič** je bila zaposlena v podjetju od 1. sept. 1954 do upokojitve 1990. leta. Gospa hrani nagovor, ki ga je imel direktor Franc Podgornik ob odprtju nove hale 9. oktobra 1976 v Kromberku.

Hala, v kateri se zdaj nahajamo, zavzema 4000 m² prostora, uporabnega poslovnega prostora bo 5000 m². Največ prostora smo namenili skladiščem, velik del te hale pa bodo zavzemale delavnice naših proizvodnih enot. V prvi fazi smo dokončali še obratne pisarne, kuhinjo, jedilnico, garderobo in druge pripadajoče prostore…

Poudariti moram, da je nova hala plod dolgoletnih odrekanj vseh članov naše delovne skupnosti. Gradnjo pa so nam omogočile tudi nekatere banke in zavarovalnice, za kar se jim najlepše zahvaljujemo.

Današnje podjetje Final Gorica deluje združeno že od leta 1963 dalje. Pred tem so na območju današnje novogoriške občine delovala manjša obrtna podjetja. Najstarejše med njimi je bilo Remont podjetje v Solkanu. Po priključitvi Primorske k Jugoslaviji se je 10. oktobra 1947 ustanovila Obnovitvena zadruga. Ustanovni sestanek je bil kar v tedanji gostilni Krpan v Solkanu. Tam se je zbralo šest delavcev, med njimi sta bila dva zidarja, dva težaka, ena uslužbenka in upravnik zadruge. Začetek je bil zelo težak. Vsak delavec je v zadrugo prinesel svoje domače orodje. Tudi pisarna je bila v privatnem stanovanju. Vsi člani zadruge so izkazovali veliko volje do dela, predvsem pa željo, da se čim prej odpravijo posledice vojne.

Število članov zadruge je hitro naraščalo. Do konca leta je sodelovalo že dvajset delavcev, predvsem domačinov – Solkancev. V zadrugo so se priključevali tudi delavci iz Kromberka in Grgarja. V letu 1949 je število delavcev narastlo na petdeset, med njimi sta bila tudi dva mizarja. V začetku v zadrugi sploh nismo mislili na dobiček.

Poleg obnovitvenih del je zadruga sprejemala posamezna dela, kot so adaptacije že obstoječih zgradb. Kakšen polet je bil med delavci zadruge, nam pove že podatek, da so delavci ves dohodek zavestno preusmerili v obnovo.

Leta 1949 je prišlo pod parolo Obnova je končana do razpustitve medzadružnega odbora v Ajdovščini. Na pobudo tedanje občine se je obnovitvena zadruga reorganizirala. Ustanovljeno je bilo remontno podjetje Solkan. Število delavcev se je povečalo na petinsedemdeset.

Prvotno se je podjetje ukvarjalo predvsem z adaptacijami in prizidavami. Med večjimi adaptacijami so bile obnove trgovin, adaptacija stavbe tedanjega okrajnega komiteja, ki je bila preurejena v hotel Sabotin, in adaptacija in novogradnja sedanje stavbe notranje uprave. Šele kasneje se je podjetje preusmerilo v novogradnjo. Čeprav je bilo tehnično slabo opremljeno, je gradilo tudi večje stavbe, med njimi 6-stanovanjski blok ob križišču Vojkove ceste s Cesto IX. korpusa, železniško postajališče v Solkanu, mrliško vežico pred solkanskim pokopališčem, staro klavnico Živinoprometa ob Vojkovi cesti z vsemi kasnejšimi prizidki. Remont je sodeloval tudi pri gradnji prvih poslovnih prostorov in sedanjih tovarn v Novi Gorici.

Leta 1948 je tedanja šempetrska občina ustanovila v Šempetru drugo podjetje s 15 delavci, ki se je kmalu zelo razširilo. Leta 1949 so prišli v podjetje tudi trije zidarji, ki so bili doslej v Obnovitveni zadrugi, in število delavcev je narastlo na 30. Podjetje se je spopadalo s podobnimi težavami kot naše v Solkanu. Kasneje so zgradili pomembne objekte v Šempetru in okolici, kot je podjetje Iztok v Mirnu, preuredilo opekarno na Dombravi v tekstilno tovarno, obnovilo staro bolnico v Šempetru in zgradilo spodnji del bolnice v Stari Gori…

Večje objekte na območju novogoriške občine sta gradili SGP Gorica in Primorje. Ker je primanjkovalo delavcev za zaključna dela, so se leta 1963 v Obrtno-komunalno podjetje združili šempetrsko podjetje in Splošni servis, ki se je ustanovil tri leta prej v nekdanji frnaži. Servis je opravljal svoja dela v vseh primorskih občinah in je zaposloval 30 delavcev, predvsem pleskarje, parketarje in kasneje steklarje.

Ob združitvi leta 1963 je Obrtno komunalno podjetje zaposlovalo 149 delavcev, in to gradbince, pleskarje, zidarje, parketarje in steklarje, l. 1966 še elektro- in vodoinštalaterje, ko se je pripojilo še elektromontersko podjetje, ki je nastalo leta 1947 v Ajdovščini; kmalu se je preselilo v Solkan v Slokarjevo ulico, v prostore uprave. Zaposlilo je še vodoinštalaterje in si potem zgradilo nove prostore na takratni Leninovi ulici v NG in v naše prostore je prišel Splošni servis.

Po dokončni združitvi je imelo podjetje 162 delavcev. Ker je obseg dela vse bolj naraščal, se je Final Gorica usmerjal v zaključna dela v gradbeništvu. Zahvaljujoč veliki zavesti in naporom posameznikov je podjetje z lastnimi sredstvi preraslo iz drobne dejavnosti v industrijsko obrt.

Naša delovna organizacija je danes (leta 1976) sposobna prevzemati in izvajati najzahtevnejša dela po obsegu in kvaliteti. To je razvidno iz objektov, kot so hotel Jama v Postojni, hotela Toplice in Golf na Bledu, hotel Slovenski dom v Portorožu, Splošna bolnišnica v Šempetru, več osnovnih šol, vrtcev in telovadnic. Lani smo dokončali več kot tisoč stanovanj v Novi Gorici in drugod po Sloveniji. S kvalitetnim izvajanjem smo dobili zaupanje pri večini gradbenih podjetij. To nas obvezuje, da se neprestano izpopolnjujemo za zahtevnejše naloge.

Zaposleni v Remontu leta 1957 pred halami

Ekipa stare garde, ki je bila enkrat ob novem letu povabljena na praznovanje v Kromberk. Od leve proti desni: Ladislav Lestan, Ratko Saksida, Veljko Jelaska, Milena Poberaj, Edi Koglot, Rudi Vidič; vse iz arhiva Agate Gabrijelčič.

Danes, ko slavimo to delovno zmago, lahko ugotovimo, da so se člani delovnega kolektiva pretekla leta marsičemu odpovedovali, zato je zdaj čas, da poskrbimo za izboljšanje življenjskih pogojev našega delavca, za dvig družbenega standarda. Prvi korak je že narejen. V tej hali so prostori, kjer se bo delavcem delil topli obrok, in to tistim, ki bodo stalno delali v tej hali, to je okrog 80 delavcev. Na terenu bo še vedno delalo 220 delavcev, ki tople malice ne bodo deležni. Žal našim terencem doslej še nismo uspeli priskrbeti ustreznega prenočišča, razen v Ljubljani. Kjer pa je le mogoče, izkoristimo ponudbe naših investitorjev.

Moram povedati, da smo šele v preteklem letu začeli razmišljati o počitniškem domu. Z gradnjo Dajle nameravamo začeti že v tem mesecu. Pred kratkim smo se odločili za nakup dveh prikolic. Prvi koraki so narejeni, a se zavedamo, da je to za 300-članski kolektiv premalo. Razmisliti bomo morali še o gradnji počitniškega doma nekje v hribih. Danes se nam morda to zdijo le želje, a prepričan sem, da bomo s svojim znanjem to uspeli zgraditi.

Agata je povedala, da so kmalu potem zgradili počitniški dom z osmimi apartmaji v Dajli pri Novem gradu. Oboje so delavci koristili, dokler ni zadnji direktor Haddas Kifle začel z razlaščanjem in prilaščanjem podjetja, ki je oktobra leta 2012 zašlo v stečaj.*

*O Finalu v Kromberku poroča zadnja, 26. številka kromberškega glasila STRAN.

Povzela Katarina Vuga

Drobci iz Remonta

Računovodja podjetja Remont je bil moj prijatelj Darko Štucin. Ko sem ga nekega dne obiskal v pisarni na Goriščeku, mi je pokazal lastnoročno napisano karakteristiko in izjavo Moše Pijadeja o udeležbi pri partijskem usposabljanju Solkanca Jožefa Prijona v zaporu v Sremski Mitrovici. Bila sta namreč skupaj v zaporu. Moša Pijade je bil v letih 1954-1957 predsednik skupščine FLR Jugoslavije.

Marjan Zavrtanik, nečak Jožefa Prijona, je povedal: »Stric Jožef, ki je živel v Vojvodini, je redil prašiča in se bavil tudi s čebelarstvom. Ko se je pujsek lepo zredil in bil goden za zakol, so prišli odgovorni za obvezno oddajo in prašiča zasegli. Jožef je odšel v Beograd k Moši Pijadeju in se mu potožil. Čez nekaj dni so Jožefu pripeljali drugega prašiča, ki pa ni bil tako lepo rejen kot njegov in Jožef ni bil zadovoljen.«

Zaradi podobnih zadev in domotožja se je Jožef vrnil v rodni Solkan in se zaposlil kot mizar pri podjetju Remont Solkan.* (Več o Jožefu v 100. št. Solkanskega časopisa)

Delitev plač v Remontu

Plače se je izplačevalo ob odprtem oknu pisarne. Denar je bil zložen po apoenih na pisalni mizi. Agata je pogledala v plačilno listo, dala denar v kuverto in jo izročila delavcu. Ker je tisti dan pihala burja, je eden od delavec odprl vrata, da je burja naredila prepih. Veter je razpihal denar po pisarni in dvorišču. Delavci in Agata so začeli loviti razpihan denar in ko so ga prešteli, so ugotovili, da so polovili vse do zadnjega dinarja. Tako so delavci dokazali, da so pošteni in vredni zaupanja.

Izplačevanje plač na terenu

Agata se je s kolesom odpravila s plačami na gradbišče 4-stanovanjske hiše južno od hotela Sabotin. Tam je kasneje dobila dom družina priznanega in za Solkance zelo cenjenega zdravnika dr. Rajka Novaka. Ko se je vrnila iz hiše, ni bilo nikjer službenega kolesa. Bila je obupana. Delavci so ji svetovali, naj dvigne pogled v nebo, mogoče pa je šlo v nebesa. Pogledala je navzgor in zagledala kolo, dvignjeno s škripcem pred prvo nadstropje. Vsi so se nasmejali, ker je ukana uspela, pa tudi zato, ker so že imeli v žepu mesečno plačo.

Andrej Černe, besedilo in foto

Prostor na Soški cesti 19 v Solkanu, kjer je bil nekdaj sedež podjetja Remont. Takoj po priključitvi k Jugoslaviji smo govorili: Za faruš je pəršu ringəlšpil, ali pa: Tam bo fluorografiranje (Zdravstveni dom).

Pisarne so bile na koncu dvorišča. Kasneje je tu zrasla stavba podjetja Prospektbiro, ki jo je vodil direktor Angelo Nemec. Danes je v tej stavbi podjetje Cejflex.

Čas nekdanji

Anekdote iz Remonta

*

Remont je biu na Goriščeki. Ǝn dən je na Sabutini zagorjəlo. Səs pisarnə sə poklicali na poštu, ki je bla u Maruščavi hiši na Placi. Romani, ki je uzdigənla telefon, smo naznənli, da gori Sabutin. An ne da bi tiktak poklicala pompjərjə, je beuskənla: »Sa nəč na vidim, muərem jət poglədat, če rjəs gori!«

*

Ǝn dən je impjegata prpravla fakturu za Marjota Kragulja, ki mu je Remont popravlju strjəhu. Kər je Zdravko podpisavu račun, je vidu napisano Kragulj an je reku impjegati; »Gorje tebe! Če bo Marjo vidu priimk Kragulj, (pisal se je namreč Vuga), sə boš o kajšnih šoldah lohkor obrisala pod nuəsəm.«

*

Tojo, adən od djəlucu u Remonti, je rad žluknu kajšən glaš an tiskat je góflu brez dlakə na jəziki. Ǝn dən s´ga djəluci napumpali, nej reče Zdravkoti, direktorji Remonta, da jəm zviša plaču ku tistim u pisarnah, ki jəmajə bujši plačə an təkuə nəč na djəlajə.

Zdravko Vuga mu je vrgu nazaj: »Vjəš, Tojo, ti lohkor krepaš na šubli, ma če u pisarni na nardijə računa an grəjə po šoldə, na boš dobu na konci mjəsca niti čintežma u aršt.«

*

Na Remonti je ku tišljer djəlu tudi Štjəfa Grmič. Ǝn dən, kər je biu šaldu pod gasəm, je šou pret sukensku cjərkvu an govoru səm pər sebe:

Jəst Štjəfa, ti Štefan,
jəst rjəveš, ti rjəveš,
ti svetnik, jəst zapit.

Agata Gabrijelčič

Dopolnitve k članku *Štefanova bomba*

Pohvale Miranu Brumatu, da je med drugim obudil tudi spomin na nemško kompozicijo vlaka, ki je med drugo svetovno vojno domovala na goriški železniški postaji. V meni je obudil otroške spomine in željo, da z dodatnim poizvedovanjem še kaj osvetlim.

V članku objavljena slika dveh fantov pred široko odprtino vložišča granate v topovsko cev desno prikazuje *Karlota Juga*, ki smo mu pravili *Karlo As*. Na levi strani pa je *Franc Vončina*, ki smo mu pravili *France Lokovčen* in tudi *France Ščina*. Sliko je posnel ameriški podoficir, pripadnik Blue Devils brigade, ki je bila po koncu druge svetovne vojne nastanjena v Gorici in okolici. Ta podoficir je bil fant Karlove sestre Pavline, ki jo je kasneje zasnubil in se z njo v Ameriki poročil. Karlo pravi, da mu je ta podoficir takrat pokazal sliko iz ameriškega časopisa, ki je prikazovala podobno vlakovno kompozicijo, nastanjeno nekje v Italiji, on pa mu je povedal, da obstaja taka vlakovna kompozicija s topom tudi pri nas. Na ogled topa sta se s Francem Vončino podala preko solkanskega železniškega mostu. Čez visečo brv preko Soče *(pašarelo)*, ki je bila na Dolgi njivi speljana do železniške postaje Šmaver, ni bilo mogoče priti, ker je nekdo ob koncu vojne pobral vse hrastove *brjone,* pripete na viseče jeklene vrvi preko Soče.

Poberajev tulec granate 320 mm najden v Soči pod železniško postajo Šmaver, za izstrelek 283 mm.

Pred časom sem si ogledal področje ob nekdanji železniški postaji Šmaver. Stavba je zapuščena, tretjina strehe se je že udrla v notranjost. Ne smemo pozabiti, da se je na tej postaji vlak vedno ustavljal, saj so briški kmetje iz Podsabotina in bližnjih zaselkov od tu vozili koše sadja v prodajo proti Jesenicam in drugam po Gorenjski. Dolgo je tam obstajal še drugi tir z dvema kretnicama dolžine cca 400 m. Kasneje so na tem tiru več let samevali odsluženi tovorni železniški vagoni. Prav na tem tiru je bil na posebnem vagonu nameščen top K5(E-eisenbahn), kjer je bila maja 1945 posneta slika, objavljena v članku. Top je bil usmerjen proti jugu, tj. proti Trstu

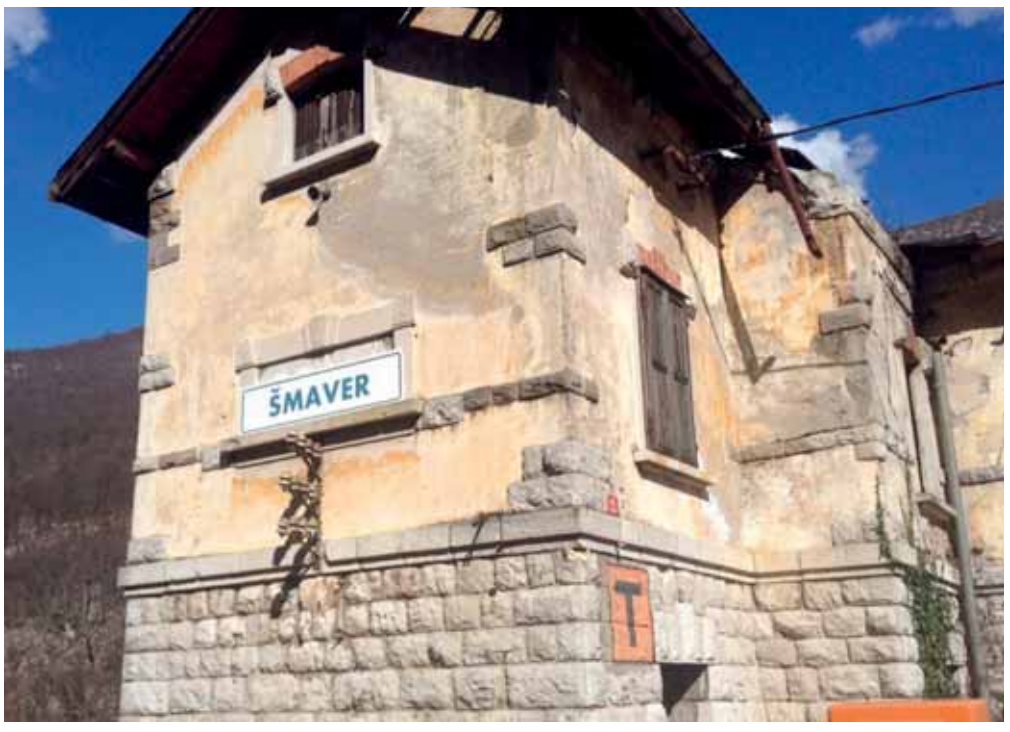

Nekoč vsakodnevno delujoča železniška postaja Šmaver sameva in čaka, da se sesuje vase. Le vlaki drdrajo mimo in brišejo spomin, da se je tu veliko let odvijalo življenje, tako v hiši kot na peronu pred njo.

ali Puli. Sicer je bila ta vlakovna kompozicija predhodno skrita severneje, v cca 3 km oddaljenem predoru proti Prelesju.

Sam se dobro spominjam te vlakovne kompozicije. Kot otroci smo se nekega dne igrali ob progi za Lenassijevem dvorcem v Solkanu in iz goriške železniške postaje je prav tedaj pripeljala, a brez topa. Ta je bil skrit v enem od predorov pod Kapelo. Vlak se je ustavil ob kasneje zgrajenih garažah Avtoprometa Gorica. Opazovali smo kurjača, ki si je nadel delovne rokavice, odprl vratca kurišča, vzel lopato in zmetal v kurišče nekaj lopat premoga. Do takrat se ni vedelo, da obstajajo za taka dela delovne rokavice, ki so bile za nas otroke posebna zanimivost.

Po pripovedovanju starejših Solkancev naj bi iz Šmavra Nemci s topom streljali v pristanišče Trst, če bi se tam izkrcali Angloameričani. Top je bil dejansko ujet v past. Proti Jesenicam ga niso mogli odpeljati, ker je bil železniški most v Ajbi porušen. Solkanski most pa ni bil varen, da bi prenesel težo 218 ton, ker je bil od bombardiranja delno poškodovan. Ena bomba ga je celo prevrtala in padla neeksplodirana v Sočo. V zanimivi in poučni knjigi Gorazda Humarja »Kamniti velikan na Soči« je objavljen članek iz časopisa SOČA z dne 16. junija 1906, ki pravi: *Poskuševanje železniških mostov na črti od Gorice do Jesenic se je vršilo v torek, sredo, včeraj in se vrši še danes. Vozijo posebni gorski vlaki, katerih vsak tehta 100 tonelat. Od Gorice do bukovskega predora se je obneslo, kakor čujemo, poskuševanje prav povoljno. Vsi mostovi so zgrajeni trdno, so na višku današnje tehnike*. Most v Solkanu je bil po prvi svetovni vojni na novo zgrajen (1928), a v pogledu nosilnosti ni znano, ali bi prenesel večje težo prej porušen avstrijski most ali kasneje poškodovan – bombardiran most (1944–1945).

Nemci so v Šmavru pred umikom razstrelili ležišče za granato in s tem onesposobili top. Tudi Solkanec *Pepi Vuk* (Volk Jože) si je takrat kot otrok ogledal ta top in se celo ulegel v ležišče granate, ki je bilo tako veliko, da se je vanjo lahko udobno ulegel desetletni fant. Kasneje so delavci Mostovnih delavnic razrezali to kompozicijo, železo pa odpeljali v železarno na Jesenice.

Kot zanimivost naj navedem še pripoved Solkanca *Tonija Poberaja*. Toni se je kot vnet zbiratelj ostalin prve in druge svetovne vojne spuščal po reki Soči, ležeč na blazini, in nizvodno od Plavi opazoval dno Soče. Pod železniško postajo Šmaver je opazil del tulca večje granate. Ko ga je kot potapljač odkopal izpod peska in izvlekel iz Soče, je opazil, da mu manjka dobršen del. Tulec je železen in

Pogled proti Solkanu. Vidimo repetitor in obris žel. postaje Šmaver. Levo od nekdanjega, danes odstranjenega tira, je nekdo posadil šest palm. Le kaj ga je vodilo k temu? Karlo mi je povedal, da so ob takratnem obisku na teli šest topovskih granat, verjetno pripravljenih za izstrelitev. Mogoče so palme posajene kot zahvala za neizstreljene granate in posledično prihranjena človeška življenja. Na tej lokaciji je bila leta 1945 posneta tudi slika topa K5 (E-eisenbahn).

sestavljen iz dveh valjev. V sredini ima še privito udarno kapico, ki pa v sredini nima udarca, kar naj bi pomenilo, da ta granata ni bila izstreljena iz topa. Ima le znake, da je nekdo poskusil odviti kapico, a mu ni uspelo.

Drugi zbiralec ostalin iz prve in druge svetovne vojne, Milan Abramič, ve povedati, da ima nekdo v Plavah kartonasto dodatno polnjenje s smodnikom za omenjen top. Zanimiva je pripoved Zdravka Bašina, da so Nemci v skladišču na goriški železniški postaji skladiščili šest topovskih cevi za top K5–E. To je verjetno izvedel od terencev oz. svaka *Cvetkota Simčiča*, ki je bil med vojno občasno zaposlen na goriški železniški postaji.

Po pripovedovanju *Pepita Božjaka* (Jožefa Draščka) so imeli Nemci malo severneje v predoru v Prelesju še en top, vendar manjšega kalibra. V tem predoru so med prvo svetovno vojno italijanski vojaki prebili severno stran predora in skozi napravljene odprtine s topovi obstreljevali proti avstrijskim položajem na Sveti Gori.

V Parku vojaške zgodovine v Pivki skoraj niso seznanjeni, da je obstajal ta top na Goriškem. Če bi ga ohranili v še spoznavni konstrukciji, bi ga lahko razstavljali v njihovem parku in bil bi velika zanimivost, kot je razstavljena mini podmornica jugoslovanske mornarice. Tako bi postala imena Pivka, Gorica, Solkan in Šmaver ravno tako znana, kot sta v tem pogledu slavni Calais v Franciji in Marylend v ZDA, kjer sta v vojaškem muzeju razstavljena podobna topa.

Zahvaljujem se Karlu Jugu – Asu, Pepitu Draščku – Božjaku in Toniju Poberaju, da so mi s pripovedovanjem pomagali pri nastanku tega članka.

Andrej Černe, besedilo in foto

Uspešni Solkanci

Solkan je zame najlepši kraj na svetu!

Metka Franko, gledališka in filmska igralka

Metka Franko se je rodila 16. februarja 1943 v znani solkanski družini. Oče Otokar je kot partizan padel na Braču leta 1945 tik pred koncem druge svetovne vojne. Odraščala je z materjo Marijo, ki je sama vodila posest, v imenitni hiši Frankovih, zaznamovani z bogatim dužinskim izročilom.

V novem Slovenskem biografskem leksikonu (2019) je o Metki Franko naslednji zapis: V prvih vlogah je navduševala predvsem s temperamentno igro, z razvojem je oblikovala čedalje bolj dognane komične in karakterne vloge, ob tem pa ohranila značilno spontan, sproščen pristop k igri.

Metka Franko, foto: D. Kozinc

Metka Franko je igrala v amaterski gledališki skupini, 1962 pa je oblikovala svojo prvo vlogo v takratnem polprofesionalnem Mestnem gledališču v Novi Gorici (MG NG). Tam je bila angažirana skozi vse faze razvoja tega gledališča do profesionalizacije in ustanovitve (1969) Primorskega dramskega gledališča (PDG). Od 1970 do upokojitve 1997 je bila redno zaposlena v PDG. 1973–74 je bila članica akcijskega odbora mednarodnega festivala Goriško srečanje malih odrov. Nastopila je tudi v več domačih filmih (mdr. Ljubezen na odru, 1973, in Bele trave, 1976) in nekaterih tujih. Dvakrat je snemala za TV München, za Radio Maribor je posnela nekaj radijskih iger.

Nam lahko opišete svoje zgodnje otroštvo. Kaj vas je kot otroka najbolj zaznamovalo?

Najbolj sta me zaznamovali solkanaka sapica (veter ob Soči) in moja stroga mama Marica, predvsem s šibo, ker je namreč nisem nikoli ubogala. Zakaj, boste izvedeli v nadaljevanju.

Moja nona Gabrijela in njena sestra Kristina Doljak – prva in najstarejša učiteljica solkanske osnove šole – sta, obe že zelo v letih, skrbeli za moje šolanje že od petega leta naprej, ko sem že znala brati. Seveda, začela sem s pravljicami. Ko pa je prišla na vrsto 'Tisoč in ena noč', nisem razumela čisto nič; po vsaj desetih letih pa že malo bolje. To dejstvo mi je še danes silno smešno, vem pa tudi, kako otroška pamet ničesar ne pozabi: Kar se Metkica nauči, Metka ne pozabi! (No, tole pri matematiki ni veljalo.) V otroštvu sta mi bili najlepši dve kokoški, ki sta rasli z mano. Imela sem tudi muce in jagenjčka, ki je na mojo žalost postal pečenka. Nisem je hotela niti poskusiti, kaj šele pojesti, in nisem hotela verjeti, da je ta jed "eno drugo meso". Imeli smo tudi pujsa, ki sem ga poleti vsak dan kopala s curkom vode.

Da ne pozabim na svoje letne počitnice v prelepi vasi Soča št. 87, rojstni hiši moje *none* Marje. Njen brat Fric in žena Pepca nista imela otrok, pa sta me sprejela k sebi. *Nonina* sestra Rozina je znala in me naučila veliko pesmic in še danes jih znam. Sosedovi dvojčici Mimi in Dora sta bili moji prijateljici, skupaj smo se igrale. Njun bratec Lojz je bil kakšna tri leta starejši in nam je samo nagajal. Za to zgodbo bi potrebovala veliko več časa.

Kako bi nam opisali Solkan svojega otroštva?

Solkan je zame najlepši kraj na svetu! Da so mi to domoljubje morda priučili ali podarili z geni, poskušam utemeljiti sama pri sebi. Spomnim se, da ko so me pripeljali domov iz meni tako ljube vasi Soča, sem stopila na dvorišče ter vrešče klicala vse ljudi, ki so bili doma – tudi živalice. Tako domotožje sem imela po vseh v Solkanu, da sem, vsako leto, ko sem bila starejša, izbirala po seznamu, koga bom doma najprej poklicala: Dreja, Gušto, Bernardka. Danes to razumem drugače: vedno sem se bala, da me bodo spet kam poslali od doma. Razumem pa tudi svojo mamo, saj je skrbela za celotno domačijo in kmetijo.

Veliko sem potovala po svetu, in sicer zasebno (Grčija, Turčija, Španija, Švica, Češka, Sicilija …) ali z gledališkim ansamblom (Švica, Poljska, Makedonija, Srbija, Brazilija, Argentina, darilo PDG – SNG ob upokojitvi).

V mestu Porto Alegre (jug Brazilije) smo bivali sedem dni ob festivalskem nastopu našega gledališča s Plešasto pevko, ki je bila huronsko sprejeta. Jaz kot gostja sem si ogledala vsako predstavo našega teatra, seveda sem bučno ploskala.

Vsak večer sem prehodila pot do hotela, ki se je malo dvigovala. Po strmini te poti so se pripodili štirje rolkarji – umaknila sem se na zidec ob potki in se razjokala, ker sem v njih videla svojega vnuka Jana, tudi rolkarja. Ugotovila sem, da me daje domotožje in olajšano tulila naprej, dokler ni prišel mimo naš direktor Sergij Pelhan in me vprašal, kaj je z mano. Odgovorila sem: 'Nič ni narobe, samo malo domotožja. Lahko noč, hvala!' Ko smo se po ogledu slapov Iguacu vrnili domov, sem najprej šla k naši reki Soči, (*Sukenski biser*), čeprav sem se enajstletna naučila plavati v Ankaranu.

Očeta Otokarja – Oka, ki je bil znan politični delavec, se najbrž ne spominjate ali pač? Njegova tragična smrt tik pred koncem vojne je precej spremenila življenje mlade družine?

Moj *tatič*, ljubljeni, oboževani, spoštovani, si zasluži prav posebno obravnavo, ki jo bom, obljubim, izrazila z vso ljubeznijo in bolečino, ki jo že vse življenje nosim v srčnem spominu. Tudi o njegovih pričevalcih, ki pa, žal, niso več živi.

To bom njemu v spomin napisala za Solkanski časopis.

Kdaj ste prvič zaznali, ali so zaznali drugi, da nosite v sebi igralski talent?

Že na prvošolskem odru, s tovarišico Savico, potem tudi s tovarišico Emico Segalovo. Ker sem v prvem razredu že znala brati, sem morala vedno kaj prebrati. Prve pesmice pa sem recitirala nekoliko kasneje, še se spominjam nekaterih: Tonček je prišel, torbico nosil, za partizane živeža prosil … No, to je še dobro šlo! Ko pa je bila na vrsti Sredi naše vasi nizka gomila leži /…/, sem tudi jaz postala gomila – ergo: nobeden ni vedel, kaj je gomila. In podobno! To ni bila otroška poredno st – le naša nevednost, še dandanes se smejemo na ta račun in to ni bil edini primer.

Kdaj ste prvič stopili na oder?

Na *ta pravi* solkanski oder sem stopila malo kasneje. Andrej Stojan, režiser iz Ljubljane, je z mojim takrat že soprogom Sergejem Ferrarijem, gospo Zofko Slokar Nanut, gospo Marijo Paravan Jelačin, nujno potreboval še eno igralko za igro Zapeljivec Uga Bettia. Z veseljem smo poskusili in uspelo je, kar lahko trdim glede na odziv gledalcev. Imela sem devetnajst let, hči Nives pa dve. Ko smo kasneje šudirali pravljico Modra vrtnica za princesko, se spominjam, da sem bila že v pričakovanju druge hčerke Maje. Nato so sledile številne predstave, ki jih ne znam prešteti. Delo za arhiv, kajne? Sama nisem nikoli preštevala. Je preveč lepih spominov zame pravzaprav!

Igralci pravijo, da mora biti trema prisotna vsaj v odtenkih, ker le takrat dajo iz sebe najboljše? Kako je bilo s tremo pri vas?

Trema je močan faktor gledališča. Vendar kakor za koga!

O tremi takole: trema je stvar pripravljenosti in suverenosti ob tvojem, recimo prvem nastopu v Solkanu ali pa v Ljubljanski drami. Na primer: predstavo Talec sem morala začeti s *songom* IRE (irske revolucionarne armade), ki je bil zelo mogočen, tudi zapela sem ga tako. Če bi ga morala tiše, mi ga ob le nekaj treme ne bi uspelo. Ko te hoče trema požreti, moraš prej ti njo.

Enkrat sem v roku pol dneva vskočila v predstavo Ljudožerci. G. Mile Korun je bil zelo navdušen. Po nekaj letih odra si publike – s spoštovanjem – želiš in ji daš vse, kar zmoreš – tudi če je predstava v Medani sredi zime, in garderoba z razbitimi šipami ali pa če zmanjka luči v dvorani. Se zgodi!

Poročili ste se sorazmeroma mladi z igralcem Sergejem Ferrarijem, s katerim imata kljub ločitvi še vedno prijateljski odnos. Nastopali ste tudi kot Metka Ferrari?

Moj prvi in edini mož je bil Sergej Ferrari. Hvala onemu šaljivcu tam zgoraj (tako pravim jaz Bogu – nisem ateist, to pač nikogar ne briga). Če se ne bi poročila s Sregejem, ne bi bilo mojih dveh hčera, Nives in Maje, punčk, ki smo jih bili vsi veseli, tudi moja mama, ki ju je vzljubila in mi dosti pomagala – hvala, Marica! Oba s Sergejem sva služila kruh ali pa bila vedno v teatru, res hvala za vso pomoč Marici!

Katera vloga je bila za vas najtežja oz. ste zanjo porabili največ časa in učenja?

Moja najtežja vloga je bila moje življenje. Nikoli ne boš ustregel vsem – niti sebi! Še danes se vsak dan učim. To me ohranja živahno.

...in katera najljubša?

Moje skrito veselje je spomin na Pepko iz Primorskih zdrah – režiserja Jožeta Babiča, ki me je po desetih letih dela v MGNG redno zaposlil. Hvala mu!

Bili ste tudi filmska igralka, kakšna je razlika med odrskimi deskami in igranjem pred kamero?

Posnela sem več filmov, tudi tujih in televizijskih. Dodati moram, da smo posneli kar nekaj predstav našega teatra.

Razlika v igri: na odru ekstrovertirana (navzven), na ekranu pa introvertirana. (navznoter), k obema pa spada seveda prava mera iskrenosti in zmernosti, ki zahteva znanje in prakso, zlasti pred kamero – ta vidi vse! Bi rekla še to: kamera potrebuje oči in obraz, oder pa glas in stas.

Kakšni so vaši spomini na gledališče v Solkanu?

Tudi če ne bi bilo povsem res, bi rekla najlepši! Pa je vseeno zelo RES! Vsaj zame! Znano reklo: Gledališče je življenje! Življenje je gledališče – moje in vaše!

Bili ste tudi članica akcijskega odbora mednarodnega festivala Goriško srečanje malih odrov (GSMO), kar je bil izjemno inovativen projekt za Novo Gorico? Naj samo omenim, da smo na KS Solkan v mandatu 2002–2006 predlagali Mestni občini odkup stavbe nekdanjega Vina Gorica in pripravili vsebino upravno kulturnega centra, med katerim smo navedli tudi oživitev malih odrov, da bi Solkanu vrnili vsaj nekaj gledališke dejavnosti. Žal nas niso bili pripravljeni poslušati, vse se namreč rado ustavi pri denarju.

Iz Don Kihota, osebni arhiv

GSMO je bil dogodek, ki je Novi Gorici in Solkanu pognal utrip mnogih src ljubiteljev gledališča. Gostje, ki smo jih pričakali, spremljali, seveda tudi čez mejo, v Italijo – na *šverčanje* (celo Rome iz Skopja), Madžare, Poljake ter vse pomembne teatre iz jugo področja. Pohvaliti moram uslužbence na meji. Vsi so bili zelo prijazni. Nikoli *nam niso opazili* celih kupov kavbojk ter finih damskih škornjev, ki smo jih pripeljali preko meje. Ne vem, kateri svetnik z občine je dal odločilno priporočilo. Bog mu povrni, če si še kaj šaljivca!

Lahko dodate še kakšno misel, sporočilo bralcem Solkanskega časopisa?

Najlepši spomini so na Solkan – naj tako tudi ostane, ker Solkan bo večno lep, tudi ko mene več ne bo.

Solkancem sporočam: sem domoljubka, tudi bivša vinogradnica, grabljica, vrtnarica, cvetličarka, predvsem pa brezpogojna ljubiteljica vseh rastlin, da planinarjenja ne omenjam; živali in kuharije – te je bilo tudi v teatru vedno dovolj!

Hvala za pogovor!

Darinka Kozinc

Tri obletnice SNG Nova Gorica v letu 2019

V septembru 2019 je bila v SNG Nova Gorica slavnostna prireditev, s katero so obeležili kar tri obletnice: 50-letnico profesionalizacije gledališča, 25-letnico postavitve današnje stavbe gledališča in 15-letnico pridobitve statusa narodnega gledališča.

1955 Goriško gledališče

Polprofesionalno Goriško (mestno) gledališča je bilo ustanovljeno leta 1955. Oktobra tega leta je bil prva gledališka premiera polpoklicnega Goriškega gledališča z uprizoritvijo *Celjskih grofov* Bratka Krefta. **Prvi »dom« Goriškega gledališča je bila dvorana na Soški cesti v Solkanu**, obnovljena leta 1957, v kateri je delovalo vse do leta 1994.

1969 Primorsko dramsko gledališče

Leta 1969 se je gledališče profesionaliziralo in preimenovalo v Primorsko dramsko gledališče. Med leti 1972 in 1991 je organiziralo mednarodni festival **Goriško srečanje malih odrov** (kasneje **Srečanje gledališč Alpe-Jadran**), ki je imel velik odmev in tudi vpliv na razvoj gledališča.

Na odru v Solkanu je kljub skromni dvorani in omejenimi odrskimi možnostmi PDG doseglo visoko umetniško raven.

V maju 1994 se je PDG preselilo v Novo Gorico, v stavbo, ki jo je zasnoval arhitekt Vojteh Ravnikar. V novem gledališču z moderno odrsko tehnologijo in 371-sedežno dvorano je bila prva predstava Smoletov *Krst pri Savici*.

2004 Slovensko narodno gledališče Nova Gorica

V letu 2004 je gledališče dobilo status institucije nacionalnega pomena, ki jo v celoti financira država, in se preimenovalo v Slovensko narodno gledališče Nova Gorica. Leta 2011 pa je gledališče dobilo še novo malo dvorano z izvrstno tehnično opremo.

Odprtost ansambla (stalni igralski ansambel šteje 22 članov, ob njih pa pogosto nastopajo tudi gostujoči igralci) in izbor režiserjev omogočata sodobne pristope in raziskovanja.

Uspešni Solkanci

Ljudje pravijo, da smo mi tam gori nori, mi pa, da so nori tisti, ki tega ne razumejo

Uroš Komel, jadralni padalec

Uroš Komel je Solkanec, oče dveh otrok, mož, profesor na srednji šoli, podjetnik, vse življenje pa predan adrenalinskim športom.

Julijske Alpe nekje nad Voglom

Kako in kdaj si se začel ukvarjati z jadralnim padalstvom? Kaj je profesorja matematike povleklo v ta šport?

Želja po letenju je v meni tlela že od mladosti, ko sem v *nonotovi* mizarski delavnici izdelal zmaja, s katerim sem poskušal poleteti z zidu ob hiši. Star sem bil kakih 12 let ☺. V srednji šoli sem skozi okno med odmori gledal, kako na Lijaku jadrajo in proti koncu le-te sem med šolo vožnje imel priložnost spoznati Petra Podgornika, s katerim sva med učenjem vozniških veščin govorila o letenju. Imel sem priložnost poleteti z njim v tandemu, nato pa so se sanje ustavile, kajti čas je bil za študij, pa tudi finančno nam doma v tistem času ni šlo najbolje. Nato so v ospredje prišli drugi športi, od kajaka, snowboarda, surfanja, kajtanja in gorskega kolesarjenja. Ti so zapolnili mojo željo po adrenalinu, ves moj prosti čas, pa seveda tudi proračun. S padalstvom sem se ponovno srečal po dvajsetih letih tako po naključju, na nekem informativnem dnevu, kjer smo malo dvigovali padala v zrak. V trenutku, ko sem se odlepil od tal, sem vedel, da je to stvar, ki jo želim početi vse življenje. Otroške sanje po letenju, saj veste, kdo jih pa ni imel.

Je jadralno padalstvo nevaren šport?

Zelo, zaradi tega sem usodi hvaležen, da sem z njim počakal še 20 let. V tem času sta se varnost in znanje zelo izboljšala. Je edini od mojih športov, h kateremu sem sistematično pristopil brez hitenja. Vpisal sem se v tečaj in počasi napredoval. Ko si v zraku, ni veliko prostora za napake. Torej s pravim pristopom se da nevarnosti tudi izogniti.

Za kakšne ljudi je primerno padalstvo? Ali lahko leti vsak, ki ima željo? Je potrebno prej pridobiti kakšno licenco?

Padalstvo je v osnovi zelo enostaven šport, leti lahko praktično vsak in ko so razmere za letenje idealne, lahko rečem, da je zelo sproščujoč. Seveda te ne sme biti strah višine. V Sloveniji je potrebno pred samostojnim letenjem opraviti izpit. V mojem primeru je izobraževanje potekalo vse leto. Mislim, da je v društvu najmlajši padalec star 16 let, najstarejši, nono Tuljo, pa šteje častitljivih 92 let. In ne boste verjeli, leti vsak dan.

Te kdaj presenetijo vremenske razmere? Kaj se zgodi, ko padalca ujame dež?

Ja, te so velikokrat nepredvidljive. Najboljša primerjava je z reko Sočo in njenimi brzicami. Ko je deroča, vodo vidiš in pač ne greš veslat. V zraku tega ne opaziš, dokler nisi tam gor. Veter je neviden. Tudi dež me je že presenetil in to je zelo nevarno. Običajno vem, kaj me čaka v zraku, me pa tudi kdaj preseneti. Takrat sem najbolj vesel, ko sem ponovno na tleh.

S Škabrijela proti Sabotinu visoko pod oblaki

Vipavska dolina pod Lijakom

Nekje sem prebrala, da je strah vsakega padalca, da bi zašel v oblak, saj je takšno izkušnjo menda težko preživeti. Kako pa je s tvojimi strahovi?

Običajno je pod oblaki najboljša termika, zato jih imamo padalci radi, vse dokler se leti ne razvijejo v nevihtne. Takrat je vzgon zelo velik, navzgor te lahko vleče tudi do 70km/h, v oblaku so strele, toča, končajo pa se lahko tudi na višini 10.000 metrov. Res je, tega si ne želi nihče. Naš pregovor pravi: Bolje biti na tleh in si želeti leteti, kot leteti in si želeti biti na tleh.

Imaš kakšno zanimivo zgodbo s poletov v tandemu? Si v višave kdaj popeljal tudi ženo Anjo, Matica in Milo?

Ja, pilot tandema sem postal predvsem, da lahko ta čustva delim s svojima otrokoma, ki gresta z veseljem z mano. Anja se temu izogiba, saj pravi, da mora biti vsaj eden v družini z nogami na trdnih tleh☺. S padalom sem peljal tudi, žal, že pokojno mamo, ki si je tega močno želela. Večina potnikov je s poletom doživela in videla nekaj, česar se ne da opisati, veliko ljudem pa je bilo najlepše, ko smo pristali.

Ti je kakšen polet ostal posebej v spominu?

Ja, seveda, ko sem iz Lijaka poletel na Bled preko zasneženega Vogla in se ti na drugi strani odpre pogled na Bohinjsko jezero, na Sabotinu, ko sem letel skozi oblake v meglici in sem ob izhodu pod sabo videl Goriška brda s Tržaškim zalivom na dlani, ali pa ko s prijateljem poletiš do Mosta na Soči, se okopaš v jezeru in se z vlakom vrneš domov. Letenje nad klifi s pogledom na Atlantik. Uf, teh spominov je ogromno.

Kakšne občutke doživljaš v zraku in kaj ti pomeni letenje?

Ko so razmere mirne in imaš čas opazovati naravo, bi dal primerjavo kot, ko si na Sabotinu in gledaš razgled s 600 metrov, le da sem jaz trikrat višje. Občutek majhnosti in minljivosti nas samih, umik v neko drugo dimenzijo.

Koliko skokov si do sedaj opravil?

Blizu 500.

Si v zraku omejen ali svoboden?

Oboje, odvisno s katerega zornega kota gledaš.

Kako na kvaliteto letenja vpliva pravilna izbira padala in kakšne vrste padal uporabljaš?

Bistveno je, da izbereš padalo primerno tvojemu znanju. Mi pravimo, da šolska padala letijo sama, športna in tekmovalna to je pa drugi svet. Podobno je tu kot pri kolesarjenju več tipov padal. Lahkih za v hribe, akrobatskih, šolskih in tekmovalnih. Vsako prirejeno za svoj določen namen.

Veliko jadralnih padalcev prisega na vzletišče v Lijaku. Kaj je na tem vzletišču tako posebnega?

Klima, ki omogoča odlično letenje vse leto. Varno vzletišče z ogromno pristanki. Krasni razgledi na Vipavsko in Soško dolino, možnost zelo dolgih preletov. Sam se sicer raje odpravim peš na Sabotin, kjer se da prav tako odlično jadrati. Tako naredim še nekaj za kondicijo.

Zapri oči in nas popelji pod oblake. Naj s teboj podoživimo to neizmerno svobodo dvigovanja in padanja?

Mislim, da sem vam zgoraj že ogromno povedal. Ljudje pravijo, da smo mi tam gori nori, mi pa, da so nori tisti, ki tega ne razumejo. Ko enkrat izkusiš letenje, hodiš po zemlji z očmi obrnjenimi v zrak, ker si tam zgoraj bil in ker se tja želiš vrniti.

Uroš, hvala, da si svoje izjemne izkušnje delil z nami.

Svetlana Bušen

Brda s Sabotina

Najraje preigrava Fredericha Chopina in Sergeja Rahmaninova

Vid Mladovan, mlad in uspešen pianist

Vid se je že pri treh letih navduševal nad igračko klavirčkom za preigravanje otroških pesmic in nad cerkvenimi orglami, ki jih je zelo rad poslušal, ko je z *nono* obiskoval maše v solkanski cerkvi. Klavir je začel igrati pri petih letih, a le na rojstnodnevnih zabavah prijateljev. Pri šestih letih smo mu starši kupili električni klavir, na katerem je kot samouk že zaigral Beethovnovo *Elizo* in Bachovo *Toccato*, kot sedemletnik pa je postal učenec Glasbene šole Nova Gorica pri profesorici Barbari Mačkić, ki mu *"je še bolj približala in odprla čudoviti svet glasbe in klavirja"*. Trenutno obiskuje 8 razred klavirja. Letos sta skupaj z glasbenim sošolcem Juretom Žbogarjem v kategoriji klavirski duo združila moči in na 49. državnem tekmovanju TEMSIG osvojila srebrno plaketo.

V osmih letih je Vid nanizal kar nekaj uspehov doma in v tujini:

1. nagrada na 3. mednarodnem tekmovanju »Ivan Rijavec« – 2014

2. nagrada na 18. mednarodnem tekmovanju Povoleto – 2014

Zlato priznanje – Primorsko tekmovanje mladih pianistov – 2015

3. mesto absolutno na 18. mednarodnem tekmovanju San dona di Piave – 2015

Zlato priznanje – 19. regijsko tekmovanje mladih glasbenikov Primorske – 2016

Zlata plaketa – 45. TEMSIG mladih glasbenikov Slovenije – 2016

Zlato priznanje – 20. regijsko tekmovanje mladih glasbenikov Primorske – Klavirski duo (Kaja Fornazarič) – 2018

Zlata plaketa in 3. mesto – 46. TEMSIG Klavirski duo (Kaja Fornazarič) – 2018

Posebno priznanje – 46. TEMSIG Klavirski duo (Kaja Fornazarič) – najboljša izvedba skladbe slovenskega avtorja – 2018

2. nagrada na 23. mednarodnem tekmovanju Povoleto – 2019

Srebrna plaketa – 49. TEMSIG Klavirski duo (Jure Žbogar) – 2020

Posebno priznanje – 49. TEMSIG Klavirski duo (Jure Žbogar) – najboljša izvedba skladbe slovenskega avtorja – 2020

Uspehom so botrovali tudi številni seminarji pri svetovno znanih klavirskih pedagogih, kot so: **Konstantin Bogino**, **Arbo Valdma** in **Sijavuš Gadžijev**. Izkušnje pa ima tudi s snemanjem Beethovnove sonate št. 20, Op. 49 v znanem slovenskem studiu za potrebo izdaje glasbenega CD-ja Zlati pianisti. V vseh teh letih pa je nastopil tudi na mnogih glasbenih prireditvah po državi.

Letos zaključuje Osnovno šolo Solkan, šolanje pa bo nadaljeval na Umetniški gimnaziji v Novi Gorici, vendar na klavir ne bo pozabil in se bo še naprej izpopolnjeval na klavirskem področju, in v zrelejših letih pa se bo mogoče odločil tudi za študij glasbe. Najljubša skladatelja, katerih skladbe najraje preigrava, sta Frederich Chopin in Sergej Rahmaninov. Poleg klavirja pa se najraje druži s prijatelji, poleti rad obišče Sočo, pozimi pa ne pozabi narediti kakšne vijuge po belih strminah. Pred njim je še mnogo glasbenih izzivov.

Marko Mladovan, besedilo in foto

Oglasi

KIA

service MAXX

NOVI SUV KIA XCEED

Kia Kromberk,
nova lokacija pred vhodom v Meblo,
novi atraktivni modeli,
novi še boljši pogoji nakupa,
edinstvena 7 letna garancija,
noro nizke cene malo rabljenih in testnih vozil Kia,
pooblaščen servis KIA in MAXX servis
tudi za ostale znamke vozil.
novo v ponudbi SKUTERJI SYM

mAS AVTO
Industrijska cesta 4F,
Nova Gorica-Kromberk
05/333 03 03

IN-MONT d.o.o.
STROJNE INŠTALACIJE
Cesta IX. korpusa 96 | 5250 Solkan
tel.: 05 33 000 03 | fax: 05 33 000 04
gsm: 041 61 34 12 | e: in_mont@tusmobil.club

DEJAVNOST
• IZVEDBA STROJNO INSTALACIJSKIH DEL
• CENTRALNO OGREVANJE • KLIMATIZACIJA • VODOVOD
• PLINSKE INSTALACIJE • SERVISNO VZDRŽEVALNA DELA

CIJAN SEMOLIČ
MESNICA IN DELIKATESA
SOLKAN

PONUDBA: sveže meso, mesni izdelki, sveži mesni izdelki, pečeno meso *(tudi po naročilu)*
DODATNA PONUDBA: kruh, narezki po naročilu, pijače, mlečni izdelki, sezonska ponudba
URNIK: tor.-pet.: 8.-19., sob.: 8.-18. ned.: 8.-12., ponedeljek zaprto

ŽARKO CIJAN S.P.
MED OGRADAMI 3, 5250 SOLKAN
T: 08 20 56 822

KVALITETNA SLOVENSKA PONUDBA IN ZELO UGODNE CENE

BONNET
Cesta IX.korpusa 82, Solkan
Mob. 040 622 502

Projektiranje električnih inštalacij - Odgovorno vodenje del - Strokovni nadzor

Zaklenjena cena
TRIO PAKETOV
za obdobje enega leta
29,50€
na mesec

NORE HITROSTI DO
250/100
Mbps

3 mesece
BREZPLAČNA NAROČNINA

Kabelska televizija Nova Gorica
Erjavčeva ulica 2
5000 Nova Gorica

www.kate-wing.si
info@kate-wing.si
080 16 32

kate.si kabelsko omrežje
wi-ng.si brezžično omrežje

Oglasi

PINTARSPED
Vedno na konju
Sempre a cavallo
Immer zu Pferde
Always high in the saddle
DOMAČI IN MEDNARODNI PREVOZI
SKLADIŠČENJE IN PRETOVOR BLAGA
CARINSKO POSREDOVANJE
ZBIRNI PREVOZI MANJŠIH POŠILJK
PINTARSPED d.o.o.
MEDNARODNI PREHOD 2a 5250 Šempeter pri Gorici
tel.: 003865/330 44 30 fax: 003855/330 44 34
E-mail: transport@pintarsped.si

gostilna & pizzerija
ZVEZDA
Gostilna in pizzerija Zvezda
Ulica IX korpusa 65 | 5250 Solkan
Tel: +386 (0)5 996 53 97
www.gostilna-zvezda.si
info@gostilna-zvezda.si
URNIK:
Pon - pet: 9.00 - 23.00 h
Sob - ned: 11.00 - 23.00 h

stavanja
Servis vozil
Kleparska in ličarska popravila
Velika zaloga rabljenih vozil
SEAT
ŠKODA
SIMPLY CLEVER
Nova Gorica, t: 05 33 84 590
Tolmin, t: 05 38 00 550
www.stavanja.si

Uspešni Solkanci

Sočo imamo vsi radi, skrivnostno nas privlači

Irenej Luznik, likovni pedagog

5. marca so v Hotelu Sabotin v Solkanu odprli prvo samostojno razstavo risarskih in slikarskih del domačina Ireneja Luznika. Prodajna razstava »Troje poti« je prinašala zanimivo popotovanje med različnimi formati, tehnikami in motivi, ki so izraz avtorjeve izredno negovane in bogate likovne govorice. Ta se zrcali v kar 21 izbranih delih, ki so bila na ogled vse do konca meseca marca.

Irenej Luznik in Jana Jakin Petejan, vodja Hotela Sabotin

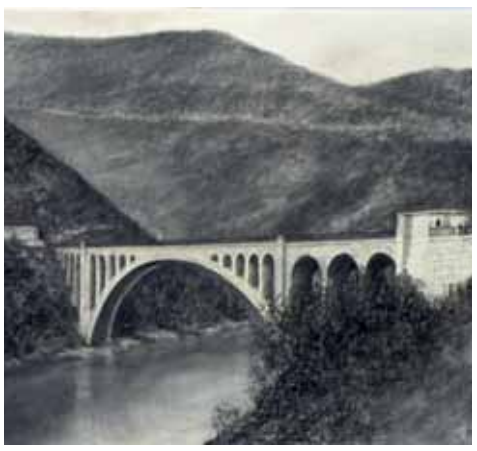

Irenej Luznik: risba z ogljem, *Solkanski most*

Prva samostojna razstava je nedvomno za vsakega, ki zna in zmore svoje ustvarjalnost tudi izraziti, velik dosežek. Irenej Luznik, profesor likovne umetnosti in grafični oblikovalec, javnosti v svojih delih predstavlja preplet tehnik in motivov, ki plešejo med sodobnostjo in spomini na polpreteklo zgodovino prostora, v katerem ustvarja.

V njegovi bogati likovno-izrazni govorici najdemo prvinskost oglja, ki ga sam pridobiva iz soških naplavin vejevja. Z njim v kombinaciji z akrilno tehniko daje novo življenje motivom, ki jih v risbe s premislekom razvija iz fotografske zakladnice podob preteklega časa. Tako na novo zaživijo trenutki v domačem Solkanu.

Osrednjo vlogo in drugo pot razstave dosledno izpolnjujejo realistične podobe smaragdne reke Soče, ki jih kot strasten ljubitelj narave in vodnih športov izpoveduje z neverjetno živostjo v mešani tehniki z umirjeno barvno paleto, s katero doseže trenutke ravnovesja v poudarjeni naravni dinamiki. *»Sočo imamo vsi radi, skrivnostno nas privlači. Vsakega s posebnim razlogom,«* pravi Irenej Luznik.

Irenej Luznik: slika, *Soški motiv*

Irenej Luznik: mešana tehnika, *Domišljijska abstrakcija*

Neja in Irenej Luznik

Kot likovni pedagog na tretjo pot s sabo kdaj vzame tudi hčerko in skupaj raziskujeta in ustvarjata čisto njun domišljijski in abstrakten svet. Gre za zahteven in dolgotrajen proces mešane tehnike različnih živobarvnih nanosov, v katerem veliko vlogo igra spontanost.

Avtorjeva vsestranska predanost umetnosti se kaže tudi v glasbeni izraznosti, igra namreč več inštrumentov, prav glasba pa je skupaj z naravo pogosto njegova sopotnica v procesu likovnega ustvarjanja. Tudi ob odprtju razstave je številnim obiskovalcem prodajne razstave polepšal večer z avtorsko glasbo v klavirski izvedbi.

Lavra Peršolja Jakončič

Fotomodel iz Solkana

Pogovor z Ljubico Šuligoj Baskar

V času koronavirusa se pojavljajo različne ideje in preko FB strani se je pojavila tudi zamisel o objavljanju fotografij iz mladosti. Tako je tudi do mene prišla novica iz daljnjega leta 1970, ko je Solkanka Ljubica Nevenka Baskar dosegla odlično uvrstitev med najlepše Jugoslovanke.

Tudi sicer je Ljubica v mladosti delala kot fotomodel in manekenka. Za Manufakturo, v kateri je bila zaposlena, za konfekcijo Ideal, posnela je veliko reklam (Iztok Miren, Herba, Čib Bovec ...). Z modo je ostala povezana vse življenje, tudi kot lastnica Butika A, ne nazadnje je prav ona sešila repliko solkanske narodne noše in v tem virusnem času je šivala zaščitne maske.

Kako se je pravzaprav začela vsa ta zgodba o lepotnem tekmovanju?

Kot vajenka, še zelo mlada, sem delala v Manufakturi in ena izmed mojih obvez je bila tudi ta, da sem hodila po kavo v takratni Bachus Bar. Tam me je ogovorila čedna gospa, da je prišla v Novo Gorico kot mesto mladih in da išče in zbira kandidatke za lepotno tekmovanje Miss Jugoslavije 70. Z mano je šla v Manufakturo do direktorja. Posnela je nekaj mojih fotografij.

No, zgodba se s tem ni končala?

Ja, kmalu sem dobila obvestilo, da sem med izbranimi enaindvajsetimi dekleti od vseh štiristo kandidatk iz vse Jugoslavije. Za spremstvo na pot v Beograd je z mano šla Tjaša Volk, ki je bila tudi zaposlena v Manufakturi. Od 21 deklet smo bile štiri Slovenke: miss Slovenije 1970 in njeni spremljevalki ter jaz. En teden smo dekleta bivale v Beogradu na Terazijah, imele smo poseben prostor, dobesedno zaklenjene in pod varstvom. Naokrog so nas vozili z avtobusom, veliko je bilo forografiranj. Lepotno tekmovanje je organizirala beograjska revija Svet (CBET).

Po enem tednu je bil izbor Miss Jugoslavije 70 v Katoru pri Umagu. Spominjam se, da je nastopal Little Tony, v tistem času je bil zelo popularen. Na to prireditev so lahko prišli člani moje družine: mama, oče in teta.

Nosila sem številko ena in bila prva na vrsti, noge so se mi šibile od treme. Uvrstila sem se v finale, med deset izbranih deklet. Osvojila pa sem naziv Miss fotogeničnosti. Dekleta smo bila bogato obdarovana, od oblek, parfumov, čevljev, kopalk in dobile smo Darwilovo zlato uro, ki pa sem jo kasneje prodala, ker sem rabila denar za poroko.

Foto: osebni arhiv

Zgodba se je nadaljevala?

Na podlagi tega tekmovanja sem bila sprejeta tudi na tekmovanje Miss plaže Jugoslavije, ki ga je organizirala revija VEN. Predizbor, devetnajstih finalistk je bil opravljen v Šibeniku. Lepotno tekmovanje je bilo v Sarajevu (Skenderija). Bile smo zelo zastražene, celo za WC smo morale vprašati. V Sarajevu sem spoznala italijanskega pevca Sergia Endriga, ki se je pri obedu mučil z italijanščino, ki je tam nihče ni razumel, in sem mu pomagala s prevodom. Zame je napisal celo eno popevko in dvakrat nas je obiskal v domačem kraju.

Brez vas ni minila skoraj nobena modna revija na Goriškem in tudi v sosednji Gorici na Espomegu?

Res je, svojo pot sem nadaljevala kot fotomodel za različne reklame in kot manekenka. Poudarila bi pa rada, da nisem hlepela po kakšni uveljavitvi na tem področju, ker nisem bila za slavo pripravljena plačati visoke cene.

To je trnjeva pot za mlado dekle, jaz pa sem si neskončno želela družine, kar se mi je tudi uresničilo. Preveva me resnično zadovoljstvo, ko opazujem svoja dva krasna sinova in njuni družini, moje tri vnuke in vnukinjo. Obenem pa, če bi ponovno izbirala moža, bi se spet odločila za Dušana.

Hvala za pogovor!

Darinka Kozinc

Uspešni Solkanci

Vloga babice je precej širša, kot večina misli

Martina Gorjan, mlada babica

5. maj je dan, ko obeležujemo mednarodni dan babic in babičarjev – žensk in moških, ki svoje poklicno življenje namenjajo temu, da na svet spravljajo nova življenja. Njihov poklic je izredno lep in daje ogromno, a po drugi strani je tudi nadvse zahteven in odgovoren.

Ob njihovem prazniku sem se pogovarjala z Martino Gorjan, mlado Solkanko, ki svojo poklicno pot tlakuje v šempetrski porodnišnici. Z nami je delila izkušnje tega izjemnega poklica.

Kdaj si vedela, da je poklic babice tisto, kar si želiš v življenju početi? Kako si se odločila za ta poklic?

Svojo poklicanost sem odkrila precej zgodaj. Ob rojstvu mlajšega brata Matica sem občudovala babice na poporodnem oddelku, kako lepo skrbijo za male štručke in novopečene mamice. Takrat poklica babice sploh še nisem poznala, vendar sem takoj začutila, kaj želim početi v življenju. Ob koncu osnovne šole sem se odločila pot nadaljevati na Zdravstveni šoli v Novi Gorici. Po opravljeni maturi se mi je uresničila velika želja – bila sem sprejeta na Babištvo.

Kakšna je pravzaprav vloga babice pri porodu?

Vloga babice je precej širša, kot večina misli. Veliko ljudi meni, da babica sodi samo v porodno sobo, vendar to ne drži. Diplomirana babica lahko tudi skrbi za ženske v ginekoloških ambulantah ter na oddelkih, nosečnice v ambulantah ter v porodnišnici, izvaja šolo za starše, dela na oddelkih za reprodukcijo. Lahko skrbi za mamice in otročke po porodu na domu. Lahko se zaposli tudi na intenzivni terapiji in negi novorojenčkov. Predvsem pa je naloga babice izobraževanje žensk, nosečnic in otročnic. Pri tem pa ne smemo pozabiti tudi na novopečene očete.

Pri porodu babica porodnico vodi, jo nauči dihati in se spopadati z bolečino. Porodnice vzpodbujamo in skušamo speljati porod čim bolj hitro in prijazno ženi. Pri fiziološkem vaginalnem porodu otročka porodimo na trebušček matere. Potem počakamo, da popkovnica preneha utripati, tukaj nastopi očka – da prereže popkovino. Medtem ko čakamo na prenehanje utripanja popkovnice, se ves čas izvaja stik koža na kožo, kar je zelo dobro za novorojenčka. Nato dokončno uredimo mamico in novorojenčka. Zdravnikom tudi asistiramo pri kakšnih morebitnih posegih. Po porodu nadzorujemo krčenje maternice in novorojenčka prvič pristavimo k prsim matere. V dneh, ki sledijo, otročnice (tako imenujemo ženske po porodu) naučimo, kako skrbeti za novorojenčka. Jih naučimo dojenja ter previjanja in nege otročička.

Kaj je tisto, kar te vodi pri delu? Katerih načel se držiš v porodnih sobah?

Trenutno sem večino svojega delovnega časa

Foto: Matic Gorjan

na poporodnem oddelku, kjer skrbim za mamice po porodu in novorojenčke. Moja babiška pot se je komaj dobro začela in pri našem babiškem poklicu je za samostojno delo v porodnem bloku potrebno veliko izkušenj. Sama jih še pridobivam. Pri svojem delu poskušam skrbeti za ženske in otročke tako, kot si želim, da bi nekdo skrbel zame v tem občutljivem obdobju. Vedno se trudim biti strokovna, odgovorna, vestna, prijazna in dobrovoljna. Včasih je zaradi narave dela in *gužve* nenehno dobrovoljnost malo težje uresničevati, vendar mi to predstavlja izziv. Prisegam tudi na stalno učenje in obnavljanje znanja. Zelo sem hvaležna vsem sodelavkam babicam, medicinskim sestram in zdravnikom šempetrske porodnišnice, ki so mi predali ogromno znanja in izkušenj. Vedno se rada zatečem k njim po kakšen nasvet ☺.

Kako se spopadaš z zahtevnejšimi porodnicami, ki prihajajo v porodne sobe z zelo specifičnimi željami?

V takih primerih babice poskušamo željam ugoditi, če je le to smiselno, izvedljivo in če ni ogrožajoče za zdravje novorojenega otroka in matere.

Kakšno je tvoje mnenje o porodnem načrtu, ki ga nekatere ženske prinesejo, ko pridejo rodit?

To je lahko odličen način priprave na porod. Nosečnica skupaj s partnerjem razišče različne informacije o porodu, porodnišnici, v katero namerava(ta), načinih lajšanja porodne bolečine, položajih med porodom itd. Skoraj bi zase lahko rekla, da je boljši izraz za to seznam želja, saj včasih preveč načrtovanja in omejevanja z načrtom vodi v obratno smer. Pri vsaki želji je potrebna prilagodljivost, saj včasih porod ne steče ravno tako, kot si ga zamislimo. Rada bi poudarila tudi, da je smiseln le, če ga spiše nosečnica sama. Kar nekajkrat se mi je zgodilo, da so bili porodni načrti prepisani (mogoče prekopirani z interneta) in nosečnice sploh niso vedele/razumele, kaj so napisale. Je pa tudi res, da se poroda včasih ne da popolnoma načrtovati in je potrebno biti malo bolj odprt in prilagodljiv za več možnosti. Tudi glede lajšanja bolečine mislim, da je dobro, da se pusti odprtih več možnosti. Vsaj dokler nisi v situaciji popadkov, sem mnenja, da sploh ne moreš vedeti, kaj ti bo v tistem trenutku odgovarjalo. Menim pa tudi, da če porodnica ob sprejemu v porodni blok splete prijeten odnos z babico in ji zaupa želje, morebiti porodnega načrta sploh ne bo rabila.

Imajo bodoče mamice pri porodu na voljo epiduralno analgezijo?

Kar nekaj porodnic se odloči za ta način lajšanja porodne bolečine. Tudi v naši porodnišnici je na voljo. Včasih se pa lahko zgodi, da zaradi povečanega obsega dela, ni prostega zdravnika, ki bi jo uvedel, vendar je vedno več mladih doktorjev anesteziologov, ki nudijo epiduralno, in odlično opravijo svoje delo. Velikokrat prihajajo tudi iz pripravljenosti od doma. Porodnice so v večini zelo zadovoljne.

Se ti je kdaj zgodilo, da si žensko prestregla na pragu porodnišnice in ji tam pomagala roditi?

Ne.

Si kdaj doživela tudi kak porod s tragičnim izidom. Kako se spopadaš s tem?

Sem. Včasih je res težko in v takih trenutkih se ti v glavi skozi vrtijo te situacije. Sprašuješ se, kaj bi še lahko naredil. Sprašuješ se, kako se počuti žena, kako vzpostaviti komunikacijo, kako ravnati naprej. Včasih je prisoten tudi strah, jeza in negotovost. Velikokrat pomaga pogovor s kakšno starejšo in izkušeno sodelavko. Pomaga pa tudi varno zavetje doma in podpora domačih.

V nekaterih razvitih državah prakticirajo tudi porode na domu, babice prihajajo domov. Kako ti gledaš na porod doma?

V nekaterih državah to kar prakticirajo in jim tudi odlično uspeva. Samostojne babice na domu zelo spoštujem in menim, da imajo ogromno znanja in izkušenj za sabo.

So porodi enakomerno razporejeni ali je kakšno obdobje v letu, ko jih je več?

Niso enakomerno razporejeni. Kakšen dan bo lahko minil brez poroda, kakšen dan pa bodo polne porodne sobe. Tudi generacije so različno močne. Hm, mogoče september☺?

So očetje za babico obremenitev ali olajšanje?

V zadnjem času večina očetov prisostvuje porodu. To podpiram, saj ima tako porodnica ob sebi nekoga domačega, ki ji daje občutek varnosti. Odvisno, oboje je možno. Za nas predstavljajo na primer obremenitev, če so panični, saj na tak način vznemirjajo tudi porodnico. Hm, več dela imamo tudi, če je kateremu morebiti slabo ☺. Vendar v večini primerov se odlično izkažejo. Delo nam olajšajo, če vzpodbujajo porodnico, so do nje ljubeči, namenijo besede podpore, masirajo boleč hrbet, poskrbijo, da porodnica ni žejna … skratka, so v podporo ženi.

Šala pravi, da moški na koncu poroda reče: »Uf, tako je bilo naporno, da ne bi še enkrat zdržal.« Je tudi v resnici tako?

Včasih je, ja. Se najdejo pa tudi kakšni, ki hrabro rečejo, da je manj naporno, kot so si predstavljali. Seveda jih potem žene grdo pogledajo in se s tem ne strinjajo☺.

So te mamice po porodih poiskale, ti prišle stisnit roko, se ti zahvalit?

Velikokrat, ja. Takrat se vedno znova spomnim, kako lep in plemenit poklic imam.

Je med babicami tudi kak »dedek«?

Po Sloveniji so, pri nas pa ga nimamo☺.

Kako boste babice praznovale svoj dan?

Ob našem babiškem prazniku rada spečem kakšno sladico☺. V službi pa pripravimo kakšne poučne stojnice. Na primer, predlani smo imeli stojnico na šempetrskem placu, lani pa v pritličju nove stavbe SB Šempeter.

Kaj počneš v prostem času, kam v Solkanu se najraje odpraviš?

V prostem času sem rada športno aktivna. Hodim v hribe, fitnes, kolesarim ... Na ta način se spopadam s stresom in si prečistim misli, *zluftam* glavo. V Solkanu najraje grem teč po solkanskih poljih. In na kavo na Plac☺. Drugače pa je moj velik hobi peka tort. Včasih me domači pohecajo, da bi lahko vsakemu novorojenčku naredila že kar prvo torto☺. Ko sem prosta službe, se odpravim na kakšno slaščičarsko delavnico, da se kaj novega naučim. Še najraje pa ob prostih dnevih preživim lepe trenutke s svojo družino, fantom in prijatelji.

Kaj bi torej svetovala bodočim mamicam? Kaj lahko ženska naredi sama pri sebi, da bo porod čim lepše in gladko tekel? Imaš kakšno sporočilo za ženske, ki jih porod še čaka?

Svetujem, da se sprostijo in čim manj pregledujejo to temo na forumih. Sploh pa naj se izogibajo »dobronamernih« nasvetov tet, *non*, mam, kako poteka porod. Vsak porod je drugačen in vsaka ženska ga doživlja drugače! Ko pridejo v porodnišnico, si želim, da so komunikativne in izrazijo, kaj si želijo. Po porodu pa samoiniciativne in vedoželjne, saj se v prvih dneh lahko veliko naučijo od porodnišničnega osebja o negi novorojenčka in dojenja. Moški pa naj bodo v podporo in pomoč ženskam v tem občutljivem obdobju. Potrebna je tudi priprava na porodno bolečino. Ja, porod boli, vendar je to edina bolečina, po kateri dobiš najlepše darilo – novo življenje.

Martina, hvala za iskren pogovor in spodbudne zaključne misli. Uspešno nadaljevanje poklicne poti!

Svetlana Bušen

Plesalka mora poznati svoje telo, da skozenj lahko izraža ples

Tiana Gorjup, svetovna podprvakinja v orientalskih plesih

Tiana Gorjup je prijetna in skrivnostna devetošolka, Solkanka, in trebušna plesalka, ki navdušuje s svojimi nastopi doma in po svetu. Pred kratkim je na svetovnem prvenstvu orientalskih plesov v Atenah kot solistka postala svetovna podprvakinja v svoji kategoriji.

Kdaj si se prvič srečala s trebušnim plesom?

S trebušnim plesom sem se prvič srečala, ko me je mama peljala na nastop skupine starejših plesalk, kjer je plesala njena kolegica.

Zakaj si se začela ukvarjati prav s trebušnim plesom?

S plesom sem se začela ukvarjati, ker sem iskala nekaj, kjer bi bila aktivna. Poskusila sem več drugih plesov, a se nisem z nobenim »ujela«. Drugi športi pa mi niso bili pri srcu. Vedno sem si želela plesati orient in ko smo ugotovili, da to poučujejo pri PRO DC iz Šempetra, sem poskusila ter se hitro ujela. Uživam ob svoji mentorici Niki Mlakar, ki je polna idej, dobre volje in zelo dobra trenerka.

Kakšna mora biti trebušna plesalka?

Dovolj visoka, imeti mora izoblikovano telo …, vendar po mojem mnenju to ni najpomembnejše. Važno je samo, da uživaš in izražaš to, kar čutiš. Tako kot ima vsaka oseba svoje dobre lastnosti, smo tudi vse plesalke v skupini vsaka po svoje posebne, s tem se dopolnjujemo in vse enako uživamo.

Foto: Barbara Gorjup

Mora biti ženska za trebušni ples zelo gibčna?

Mislim, da nekaj že. Predvsem mora poznati svoje telo, da skozenj lahko izraža ples. Mora seveda imeti kondicijo in veliko trenirati. Le tako razumeš svoje telo in te v nasprotnem primeru lahko začne pri določenih gibih boleti marsikateri del telesa.

Ali je pred tekmo potrebno ogrevanje?

Vsekakor. Pred tekmo je najpomembnejše ogrevanje, saj lahko zaradi napačnega giba pri neogretih mišicah pride do različnih poškodb, včasih do zvinov ali kaj podobnega, vendar sama nisem še imeli teh težav.

Ali se ti je že kdaj med nastopom zgodilo kaj neprijetnega?

Zgodilo se mi je na primer, da sem imela nestabilen stol, zaradi česar sem bila tudi sama nestabilna, saj se mi je majal. Enkrat se mi je tudi odpela lasna figa, drugega pa nič.

Lahko našteješ tri najpomembnejše stvari za trebušno plesalko?

Kot sem povedala že pri prejšnjih vprašanjih, predvsem mora uživati v tem plesu. Mora se počutiti udobno v svojem telesu ter v kostumu. Uživati mora v vsakem gibu in slediti glasbi. Sama plešem v show orientu, kjer je glasba lahko zelo raznolika, ni nujno arabska. Poskusila sem se v glasbi sambe in tanga. Sedaj pa treniram nekaj čisto drugačnega. S skupino pa plešemo tako klasičen orient kot show.

Kje vse si že tekmovala?

Na kvalifikacijah po Sloveniji, na državnih prvenstvih po Sloveniji, v Zagrebu na festivalu in na svetovnem prvenstvu v Grčiji v Atenah. Tekmovanja so skozi vse leto.

Uživala pa sem tudi v kakšnem drugačnem nastopu. Letos sem, denimo, igrala – odplesala eno glavnih vlog, in sicer vlogo Jafarja v plesni predstavi Aladin, ki je bila kar štirikrat razprodana in izvedena na velikem odru SNG Nova Gorica, v organizaciji Pro Dance Company.

Zakaj je ples 'fajn' in kaj je tisto, kar ni niti malo 'fajn'?

Ples je 'fajn', ker lahko izraziš svoja čustva in te zelo umiri ter popelje v drug svet. Spremljajo ga tudi izvirni plesni kostumi ter čudovita glasba. Kaj pa ni pri plesu niti malo 'fajn'? Po moje nič. Edino mogoče pri treningih pred pomembnimi tekmovanji, ko smo malo bolj aktivni in pridemo domov zelo izčrpani.

Kaj počneš, kadar ne plešeš? Čemu namenjaš proste trenutke?

Kadar ne plešem, ponavadi preživljam trenutke s svojimi prijateljicami ali pa sem v krogu svojih živalic.

Kakšen nasvet imaš za vse tiste, ki želijo uspeti v plesu?

Nikoli ne obupaj! Z vsako napako in neuspehom pridobiš na znanju in samoobvladovanju ter samozavesti. Prepusti se plesu in glasbi.

Kakšni so tvoji načrti, želje za prihodnost?

Da bi uspevala in nadgrajevala svoje znanje na področju orienta oziroma trebušnega plesa ter ostala v klubu Pro Dance Company, kjer uživam in gradim sebe in svojo ljubezen do plesa.

Tiana, hvala za pogovor in uspešno naprej!

Svetlana Bušen

Izpod peresa

Kadar ima vrag mlade, nima samo enega

Včasih je bil Solkan opisan kot idilična vasica, ki leži ob vznožju treh vzpetin na jugovzhodnem obrobju furlanske nižine na izteku Soške doline, kjer se igriva smaragdna Soča počasi umirja. Na solkanskem polju se v širokem meandru poslavlja od slovenskega ozemlja in svetla, zeleno modra obleka gorske princese se poškropi z blatom laške ravnine, še preden izdihne v širno morje.

Solkan še vedno leži ob vznožju vzpetin ob vodi, ki ga je rodila in mu podarila ključ doline. V stoletnem obdobju je večkrat spreminjal svojo zunanjo podobo, iz razvalin vojn se je vedno znova moral odeti v obleko zmagovalcev tega ali onega brega. Pripadnost naravnemu okolju in očetnjavi je kraju zagotavljal obstanek do preloma v tretje tisočletje. Namenoma je poudarjen star izraz za domovino, ker je mišljen tudi neposreden rodbinski stik in ne posplošen abstrakten izraz v uporabi predvsem ob domovinskih praznikih, vmes pa ga uporabljamo med drugim tudi za infantilno obnašanje do beguncev, še več, postal je trgovsko blago v prenesenem pomenu razprodaje žuljev naših očetov.

Če Solkanu v mislih nadenemo človeško podobo, bi z njegovim telesom opisali krajevno zemljepisno lego. Cesta IX. korpusa in struga reke naj bosta spodnji okončini, sabotinska cesta in obvoznica naj bosta stegnjeni roki, močan trup naj povezuje roke in noge od pokopališča do križišča pri pošti. Prometne žile oskrbujejo telo s potrebnimi hranili, peristaltika prometa odvaža odvečne snovi livarne in odkopne stene v kamnolomu. Glava zamišljeno počiva v naročju Svete Gore, z rešetkastimi usti elektrarne srka nabrano nebeško tekočino, rahlo se dotika železne ceste in nemo opazuje mimoidoče ropotajoče vlakce – rad bi se v spominih spet igral s kockami in sestavljal hiše, bregove, mostove. Sprašujem se, kje se skriva srce, mar v starem jedru obeležja tisočletnice še bije za lasten obstoj, ima še toliko zavesti, da bo naš kraj predramilo iz dremavice, ali se bo prepustilo udobju dvomljivega preobilja, ki ga ponujajo papirnate reklame vzdolž zamaščene aorte.

Kje tava tri tisoč glava jata semenčic, le kje so najdrznejše med njimi, da bi oplodile vsaj nekaj, kar ni še izgubljeno. Da bi se lahko zgodilo življenje, bi pričakoval, da za srčni utrip skrbijo izvoljeni predstavniki skupnosti in še vsi tisti, ki jim ni mar le samopromocija, ampak promocija kraja v najširšem smislu. Iz kraja, ki je kljuboval naravnim in ujmam človeške norosti, zastavil lastno kri za novonastalo Novo Gorico, se danes (ne)namensko tolaži v drobtinicah in streženju interesov mesta in vladajoče nomenklature, nikakor pa ne interesov krajanov in kraja Solkan z veliko začetnico. Ne pomnim, da bi v zadnjih dveh desetletjih večkrat letno ali vsaj občasno organizirali zbor krajanov in bi nam predstavniki krajevne skupnosti in mesta v razumljivem jeziku, predvsem pa na odkritosrčni način, brez skrivalnic, razložili, kaj se bo gradilo, obnavljalo, investiralo. Z izgovorom, da za ta namen nimamo ustreznega skupnega prostora, nam raje pošiljajo zdolgočasene vazale. Na tak način je jasno, da krajani ne (z)moremo aktivno sodelovati v diskusijah in podajati mnenja, na njihovo veselje tako postajamo nezainteresirani in apatični, tisočletni kraj postaja predmestje novega mesta, (ne)pomemben poligon z več tisoč glavo čredo z volilno pravico. Ne glede na povedano so v Solkanu tudi posamezniki, ki so predlagali konkretne projekte, načrte, študije in analize, kako bi bolje izkoristili prostor za prometno ureditev, za nove kulturno turistične vsebine in zamisli enovitega prostora za druženje. Kaj se je zgodilo s predlogi zagotovo nihče ne bo izvedel. Prav je imel domačin, ki je glasno zabrundal in udaril po gostilniški mizi, da zares postajamo periferija periferije.

Gradbinci na Placu, foto: arhiv RIRDS

Če posežemo malo dlje po spominih, so bili vsi večji projekti prometne ureditve izvedeni brez možnosti soudeležbe Solkancev. Spomnimo na traso železniškega mosta v Avstro-Ogrski monarhiji, na viadukt zgrajenega na osnovi Osimskega sporazuma, ki so ga v zadnjem času preimenovali v Briški most, na gradnjo elektrarne, na žičnico, na peripetije okoli obvoznice, na ureditev Srebrničevega trga, na ureditev parkirišča ob viaduktu sabotinske ceste, na kolesarsko stezo do Plav, na prestavitev železniške postaje, na streho kotalkališča, na prometno ureditev Ceste IX. korpusa in ne nazadnje na t. i. tretji most, brv čez Sočo, ki pravkar z gradnjo temeljev močno spreminja naravna bregova Soče. Najbolj pa me pogreje, ko predstavniki občine zatrjujejo, da so bila sredstva porabljena predvsem v korist Solkana in so za nekatera pridobili tudi evropska (beri naša) sredstva. Vso to infrastrukturo potrebujejo predvsem drugi, še najmanj sami Solkanci, ki si želijo prioritetno urejen kraj po lastnih željah in nujnosti, teh pa

Gradbinci na Placu, fotomontaža: Sašo Batič (Foto Lado)

je vsak dan več. Krajevna skupnost ne razpolaga niti s sredstvi za investicijsko vzdrževanje, kaj šele za lastne investicije in projekte. Mestna občina ji blagohotno dodeli nekaj tisočakov za potrošni material in nekaj skromnih prireditev, zato je največja skrb le kako in kje organizirati prireditev ob krajevnem prazniku, a še datuma ne zmoremo sami izbirati, ampak ga mestna občina potrjuje. Tudi sam sem bil pred desetimi leti član krajevne skupnosti in zato me še bolj boli, da se to dogajanje celo počasi formalizira.

Kako se MONG obnaša do Solkancev je bilo razvidno tudi z objavo povabila na srečanje 13. 2. 2020 »Staro jedro Solkana«, ki ga je podpisal podžupan, ki očitno ni nikoli imel nobene povezave z našim krajem in s predlogi, ki so jih Solkanci tudi preko krajevne skupnosti več desetletij pošiljali na MONG.

Vsebino lahko preberete s povezavo na:

Tega povabila na srečanje ni na spletni strani naše krajevne skupnosti, tudi na oglasnih deskah po Solkanu niso bili nalepljeni. To sem preveril še uro pred začetkom na oglasni deski pri marketu Mercator na ulici Med ogradami. Izgovor, da so objavili na Facebooku je popolnoma neresno dejanje, predvsem zaradi neuporabe tega omrežja starejših krajanov in predvsem zato, ker je to zasebna platforma ameriškega bogatina, namenjena osebnim stikom in ne inštitucijam, izjem je resda vsepovsod in potrjujejo pravilo, predvsem v podobi samovšečnosti. Srečanje je bilo v edinem večjem prostoru na krajevni skupnosti, ki sprejme za manjši šolski razred obiskovalcev. Če odštejemo občinsko spremljevalno osebje, nekaj članov sveta krajevne skupnosti in še nekaj naključnih radovednežev iz okoliških krajev ter nekaj domačih arhitektov, je bilo prisotnih le peščica Solkancev. V prvem delu sta nam dva mlada predavatelja prikazovala fotografije podobnih mest in krajev v Sloveniji, v drugem pa je vsak prisoten lahko naštel nekaj predlogov in problemov, za kar je smel porabiti do 3 minute. Tematsko so želje krajanov zapisovali na štiri večje pole papirja pritrjene na steno. Prisotni so se evidentirali in dodali še naslov elektronske pošte z zagotovilom, da bomo prejeli povzetek, vendar do 2. marca še niso uspeli poslati. Sprašujem se, čemu to srednješolsko predavanje v obliki workshopa in bedaste ankete, ki nam jo je na vrat na nos vsilila mestna občina in zato plačala kotizacijo dvema mladima iz osrednje Slovenije, pa še nadure predstavnikom občine. Mar smo tako naivni in neizkušeni, mar ni lokalna stroka že to obelodanila v projektih in celo v OPPN, občinskem podrobnem prostorskem načrtu.

Čas je bil res pustno obarvan, vendar očitno gre za (ne)namensko norčevanje iz krajanov, ki zaradi nezmožnosti organiziranja ne prisostvujejo v večjem številu. Občinskemu oddelku za okolje, prostor in javno infrastrukturo pa lahko krajani očitamo, da so brez minimalnega soglasja že večkrat na podobnih sestankih predstavili projekte ureditve kraja in jih očitno tudi predhodno naročili in plačali.

Čeprav to pisanje in moledovanje ne bo spremenilo ničesar, je prav, da so Solkanci seznanjeni tudi s strani drugače mislečih. Večinoma so vse uradne izjave skope in pokrite s tančico nedorečenosti, da ne rečem skrivnosti. Tako so pri zamenjavi zunanje razsvetljave po Solkanu zamenjali le svetlobna telesa, niso pa uredili priključnih kablov do svetil in zamenjali ali pobarvali dotrajane drogove. Na nekaterih pročeljih, kjer so nove ulične svetilke nameščene na fasadah, so dovodne žice zavite v neenakomerne kolobarje in skupaj z obledelo barvo fasad dajejo vtis umetniških inštalacij. Podoben anahronistični videz zasledimo le v nerazvitih deželah. To se dogaja, ker je za energetsko kabelsko napeljavo zadolžena Elektro Primorska in je hkrati njen lastnik, MONG pa je z javno zasebnim partnerstvom z ljubljanskim podjetjem Interenergo d.o.o. s koncesijsko pogodbo omogočil samo zamenjavo svetil, upravljanje in vzdrževanje le-teh za dobo 10 let.

Več mesecev je podjetje Gratel d.o.o. iz Kranja za operaterja T2 postavljal optično omrežje v našem kraju. Na uradnih spletnih straneh občine in tudi na spletni strani samega podjetja ni nikjer nobene objave o sodelovanju in pogodbi za izvajanje gradbenih del za leto 2019. Zadnji zapis so objavile Primorske novice dne 15. 4. 2014 z opisom zamude postavljanja omrežja T2 s podizvajalcem Gratel d.o.o. z naslovom: Še ena zaveza Gratela je šla k vragu.

Verjetno se pravkar zaključena gradbena dela kabelske optične kanalizacije s končnim slojem asfaltiranja nanašajo na dogovor z občino iz leta 2007, št 478-169/2007, ki so ga sproti podaljševali z različnimi izgovori. Glede na čudno obnašanje delavcev pri urejevanju prometa in načinom izvajanja, sem prepričan, da niso imeli vseh ažuriranih dovoljenj za izvajanje. Krajane so večkrat spravljali ob živce, ker so brez obvestil in vidnih oznak prekopavali ceste, pa tudi se z njimi ni dalo pogovoriti v slovenskem jeziku. Sam sem bil prisoten, ko sem neko soboto parkiral pri pokopališču, medtem so delavci Gratela z gradbeno mehanizacijo nedaleč stran izkopali globok jarek in brez predhodnega opozorila za nekaj časa prekinili dostop in izstop. Tudi način dela je bil stroškovno potraten, saj so najprej izkopali 30 cm jarek, nato položili cevi in ga zasuli z grobim peskom, nanj pa polili beton. Po nekem času so s kopačem izkopali beton in pri tem povečali širino za več kot dvakrat, nakar so vse asfaltirali, še prej pa vstavili optični kabel. V primerjavi z izvajalci v sosednji Gorici, kjer za enak kabel izkopljejo zelo ozek pas asfalta, bi bilo zanimivo vedeti, komu bodo izstavili račun. Znano je, da je T2 v sporu s Telekomom

Umetniška inštalacija, foto: M. Brumat

in vprašanje bo spet aktualno, ko bodo v bližji prihodnosti v Solkanu urejevali fekalno kanalizacijo in bodo ulice prekopane po dolgem in počez. Še največ sporov bo pri skorajšnji vpeljavi tehnologije omrežja 5G, trenutno je v naši državi postavljena prva testna bazna postaja v BTC Cityju v Ljubljani. V Avstriji, Švici, Nemčiji, Italiji pa že ponujajo komercialne storitve.

Komaj smo si oddahnili od postavljanja omrežja 4G in nadgradnje LTE, ker so vmes nekaj časa postavljali optična omrežja, že rastejo vragom rogovi. Ne pozabimo, da je krajevna skupnost

pred leti gostila bazni stolp ob poslopju in ni vrag, da se spet ne pojavi. Kot pravi star pregovor: Kadar ima vrag mlade, nima samo enega.

Miran Brumat

Gradnja Soških vil ob Poti na breg se je močno zavlekla. Solkanci so nadvse razjarjeni, zato so prosili tolminske puntarje, da jim pošljejo večjo količino puntarskega orod(ž)ja. Samoiniciativno bodo z vilami prekopali travnik in med čakanjem posadili *sukenski regut*. Občinski možje se bojijo, da ne bi uporabili orodja še v drugačne namene. Preventivno bodo tako postavili bypass v obliki brvi čez Sočo. Nikoli se ne ve, kaj se lahko izcimi na solkanskem polju. V slučaju prebega na italijansko stran soškega brega bodo menda za sabo novozgrajeno brv razstrelili.

Pa ni vse tako slabo, imamo več prizorišč za kulturne prireditve kot matično mesto. Če naštejem od severa proti jugu: veliki šotor pri Žogici, razgledna travnata ploščad in amfiteater pod Solkanskim mostom, razstavni prostori v bodočem muzeju pohištva in prireditveni prostor med muzejem in poslovilno dvorano pri pokopališču, Srebrničev trg z dirigentskim balkonom za orkester nad športno trgovino, prostor pod lipama pred cerkvijo z naklonom proti piceriji, razstavno prireditveni prostor v dvoranici krajevne skupnosti z zasilnim izhodom za kadilce na parkirišče, telovadnico, igrišče in avlo v jedilnici osnovne šole s kuharicami, park in dvorišče vile Bartolomei z že vključenim varovanjem, parkirišče med marketom in ribarnico s *fritezo*, učilnico varstveno delovnega centra na Klancu s prostorom za postrežbo, restavracijo in avlo v hotelu Sabotin z brezplačnim parkiranjem, DJ-prostor pred Kajak klubom in čolnarno, oder bodoče brvi čez Sočo in parter na Parapetu pod čolnarno, pokrito in vetrovno kotalkališče, stand-up gledališče in plesišče Karavla z razstavno debatnim prostorom v bifeju, prostor nekdanje mejne kontrole kmečkega bloka, veliko koncertno dvorano Mostovna in še bi lahko našteval. Organizatorji pri načrtovanju prireditev pa imajo velike težave z izvajalci. Ponudba prostorov je preveč kvalitetna in artisti se težko odločajo med naštetimi, zato raje odpovejo.

Miran Brumat

Izpod peresa

Ureditev vozlišča P+R na območju severnega dela Solkana

Solkan ima vizijo

V dosedanji razpravi o prihodnosti Solkana se nakazujeta dve videnji, ki si nista v nasprotju in se lahko dopolnjujeta.

Eni vidijo velike možnosti v turizmu. Naravni okvir, Sabotin, Sveta Gora, Škabrijel, Soča, Solkanski most, Vila Bartolomei, Mizarski muzej, Kajak center in veliko drugih zanimivosti so nastavki za nadaljnji razvoj pohodniškega, športnega, romarskega, zgodovinskega in kulturnega turizma.

Drugi izhajajo iz pozitivnih iskušenj visokotehnoloških podjetij iz Poslovne cone Solkan in vidijo možen proboj v takoimenovani industrijski revoluciji 4.0 (umetna inteligenca, (nano) robotika, pametna (smart) mesta, pametni promet in vse drugo, kar omogoča skokovit tehnološki napredek).

Trajnostna urbana strategija Nova Gorica 2020 (TUS)

"Trajnostna urbana strategija – TUS Nova Gorica 2020 predstavlja temeljni dokument, s katerim Mestna občina Nova Gorica opredeljuje potrebe in smeri razvoja mestnega območja do leta 2020". je bilo rečeno in sprejeto na mestnem svetu MONG v januarju 2016.

Vsa vizija TUS-a je že v samem podnaslovu: »Mlado in zeleno središče ustvarjalnih energij«.

Nova Gorica 2020 + je mlado mesto ustvarjalnih energij, inovativno gospodarsko središče širšega obmejnega območja.

Nova Gorica je mesto veselja do življenja za vse generacije. Nova Gorica je zeleno nizkooglčno mesto … Mar je vse to res? Če parafraziramo zgodovinarja Igorja Grdino: TUC se spozna na vse, vendar na nič drugega.

Ko preidemo na konkretne projekte, katerih izvedba je bila predvidena do konca leta 2020, so ti več ali manj naključno izbrani, ki nimajo nobene prave zveze z vseobsegajočimi cilji

TUS-a, še manj pa z realnimi potrebami krajanov.

Prenavljanje 40 let stare soseske ali rušenja 15 let starih parkirišč, da bi na istem mestu uredili najnovejše, nima nič skupnega z zelenim niskoogljičnim mestom. Nasprotno, nič trajnostnega ali ekonomsko upravičenega ni, če trajno zamenjaš z novim, malo trajnejšim. Ogromo energije gre v nič, ogljični odtis pa je zelo velik. Da o zavrženem denarju niti ne govorimo.

P+R Solkan – Nova Gorica

P+R Solkan – Nova Gorica je eden izmed prioritetnih projektov za izvedbo TUS v obdobju 2014–2020.

P+R je sistem, ki delno funkcionira v Ljubljani in morda v velikih evropskih mestih. S podeželja se pripelješ z avtom na rob mesta, parkiraš (s kartico) in potem s *trolo* do slovenskega parlamenta. Tako to funkcionira. Razbremenjuje se promet in onesnaženje v mestnih središčih.

Mišljeno je, da se nekdo pripelje z Banjške planote, kontrolirano pusti avto na severnem delu Solkana in se naslednja dva kilometra pelje s "krožnim avtobusom", ki najpogosteje pelje vsakih 20 minut. Ko konča *šiht* na občini, se to ponovi v nasprotni smeri. Pogoj za denar EU je, med drugim še, da se v mestu (in to naj bi bila Nova Gorica) ukine enako število parkirnih mest, kot jih je v Solkanu narejenih na mestu obstoječih parkirnih mest. Katera parkirna mesta se bodo v Novi Gorici ukinila? Morda tista pred občino?

25. oktobra 2019 je bil predstavnikom KS Solkan in nekaterim drugim v stekleni dvorani občinske zgradbe predstavljen do potankosti izdelan idejni projekt Ureditve vozlišča P+R na območju severnega dela Solkana.

Projekt predvideva rušenje obstoječega postajališča in obračališča mestnega avtobusa z obeležjem osamosvojiteljev Slovenije, rušenje ne tako davno narejenih parkirišč, rušenjem križišča in obstoječe zelenice z mozaikom med dvemai velikima skalama iz solkanskega kamnoloma, rušenjem obstoječega kontejnerskega mesta in vse to in še kaj novega (klopce, lepo oblikovani *kandelabri*, napajališča električnih avtomobilov, dve mesti za avtodome) ponovno zgraditi na malo spremenjenih lokacijah. Poleg novih parkirišč bi namesto križišča uredili nov trg in tlakovali 100 m Soške ceste do Trga Jožeta Srebrniča.

Prisotni smo bili postavljeni takorekoč pred dejstvo, izvršeno dejstvo: out – out, sprejmi z možnimi lepotnimi korekcijami ali zavrni v celoti, ker časa za velike spremembe projekta naj ne bi bilo več.

Kje smo?

Na ne tako davni okrogli mizi na Karavli je gospod Štefan Cigoj pripovedoval, kako je bil po drugi svetovni vojni sedež komunistične partije v današnjem hotelu Sabotin, sedež udbe v Vili Bartolomei, sedež policije in zapori v Lenassijevi vili, administracija in nižji organi pa v Panjakovem. Vsa goriška oblast je bila skoncentrirana v Solkanu.

V Solkanu je bil zdravstveni dom, gasilski dom in gledališče (iz katerega je nastalo Slovensko narodno gledališče Nova Gorica). Takoj po drugi svetovni vojni je bilo v Solkanu še več kot 50 mizarskih delavnic. Solkan je vse izgubljal obratno sorazmerno z rastjo Nove Gorice.

Mizarje pa je pokopalo Meblo, ki se je tudi samo pokopalo.

Danes smo na tem, da se del Solkana spremeni v parkirišče Nove Gorice.

Je možno še večje ponižanje?

Kaj storiti?

Ali z manjšimi spremembami pristati na projekt, ki je vreden po TUS-u 1.500.000,00 EUR (Dejansko pa tam nekje: 2.000.000.00 EUR)? Zakaj? Da dobi Nova Gorica 60 parkirnih mest, Solkan pa izgubi 42 obstoječih. in dobi za nagrado nov Soški trg, ki je enako velik kot Srebrničev, in 100 m tlakovane ulice, ki predstavlja v prometnem smislu enotni prometni prostor, kjer se lahko mešajo avtomobili, motoristi, kolesarji in pešči.

Mešanje vseh udeležencev v prometu je smiselna v Amsterdamu, v severnem delu Solkana pa ne, saj, razen izjemoma, tu ni ne pešcev ne kolesarjev. Da pa je preveč avtomobilskega prometa, so vzroki drugje. V neizvedenem cestnem priključku Nove Gorice na solkansko obvoznico.

Solkanci obravnavan prostor ne vidimo kot parkirišče za Novo Gorico, temveč predvsem kot prometno vozlišče s parkiriščem za generiranje turizma v kraju in okolici. Že sam znameniti Solkanski most bi lahko bil, če bi ga znali promovirati (kot na primer most na reki Kwai) dovolj velika atrakcija, ki bi potebovala tudi parkirišče za avtobuse (ki ga v danem predlogu ni).

Prostor je potrebno vzdrževati, dograjevati, ne pa rušiti obstoječe, zlasti ker s predlagano kompletno prenovo ne pridobim niti enega parkirišča več, kot če bi z desetkrat manjšimi stroški v parkirišča preuredili del površine, ki je še na razpolago.

Nova Gorica iz različnih razlogov ni zmožna izpeljati katere koli urbanistične poteze, ki bi jo uresničevali skozi daljši čas.

Povsem utemeljen je dvom, da bi, če bi do tlakovanja 100 m Soške ulice, od nekega izmišljenega Soškega trga, do solkanskega Placa res prišlo, to ostal le torzo, ostanek neke zmotne in neuresničljive ideje, da bi brez potrebe potlakovali ves stari Solkan.

Doslej nismo bili sposobni izvesti niti načrta za ureditev starega jedra Solkana, čeprav smo to poskusili že pred štiridesetimi leti; neuspešno pa tudi pred nekaj leti.

V sklop TUS-a je uvrščena tudi ureditev starega jedra Solkana, ki naj bi bila dokončana leta 2020. Tam med drugim tudi piše: "Z načrtovano ureditvijo parkirišča na vhodu v mesto (P+R) pa je možna odstranitev mirajočega prometa" (s trga).

Kdo ima koga za norca. Mi EU ali mi sami sebe?

Idejo Soškega trga kot vstopa v Solkan so navrgli arhitekti Sadar+Vuga d.o.o. iz Ljubljane, najprej v neke vrste natečaju, potem pa v strokovnih podlagah za urejanje severnega dela Solkana.

Ve se, kje je solkanski Plac in nobenih predhodnih ali vstopnih *placov* ali ploščadi ne potrebujemo.

V Solkanu je kar nekaj pomembnejših prioritet, kot je izmišljanje novih trgov, tlakovanje 100 m ulice in prenavljanje obstoječih parkirišč.

Želeli bi si, da MONG prisluhne realnim potrebam kraja, ne pa, da si samo zato, ker EU ponuja denar za degradirana področja ali za P+R itd., izmišljamo neke hipotetične ali neobstoječe probleme.

Če bi KS lahko razpolagala z deležem, ki ga mora MONG dati za P+R (cca 1.000.000,00 EUR), bi s tem denarjem, na primer, lahko kupili parcele št. 12/16, 2494 in 2493 v skupni izmeri 3407 m z objektom bivšega Vino Gorica oz. Lesnine (cca 1000 m2), kar se nahaja na Plenčičevem trgu. Na parceli 12/16 v izmeri 2235 m, ki je asfaltirano dvorišče, bi lahko takoj narisali cca 60 PM. Objekt, ki je povečini v konstrukcijsko dobrem stanju, bi namenili za večnamenski sedež krajevne skupnosti z dvorano za kulturne in druge prireditve, galerijo, prostore za mlade in stare ter druge dejavnosti.

S slabo desetino zavrženega denarja bi lahko nedavno kupili objekt Mizarska ulica 1, v katerem ima sedaj Kolektor – CPG nastanjene delavce, in v njem uredili mizarski muzej v samem središču kraja.

Lahko pa bi, kot šahisti ali urbanisti, predvideli nekaj potez vnaprej. Odkupili bi na primer parceli št. 2432 in 19 k.o. Solkan (1519 m2 X 70 EUR/m2 = 106.330 EUR), ki sta opuščeni in zaraščeni, ki v neposredni bližini Placa in starega jedra Solkana, omogočata marsikaj. Na primer 40 PM in krožno povezavo z morebitno ureditveijo starega jedra.

Epilog

19. novembra 2019 je KS Solkan na MONG poslala dopis, v katerem je prosila odgovorne projekta ureditve dela Soške ceste in vozlišče za P+R na severnem delu Solkana za sestanek za dodatna pojasnila in podaljšanje roka za pripombe do 2. decembra 2019.

Do 2. decembra 2019 ni bilo odgovora, zato je KS Solkan MONG ponovno prosila za sestanek in podaljšanje roka za pripombe do 16. decembra 2019.

Potem je bil veseli december, januar najboljših želja in februarski pust mastnih ust.

Z MONG-a pa nobenega glasu. Zaokrožile so vesti, da je odgovorne srečala pamet in so se odpovedali nerazumnemu razmetavanju denarja.

A glej vraga. 27. februarja se na portalu MONG pojavi javno naročilo za izdelavo DGD in PZI za ureditev dela Soške ceste in vozlišča P+R na severnem delu Solkana.

DGD pomeni projekt za gradbeno dovoljenje, PZI pa projekt za izvedbo. Kot podlaga za oboje pa je nespremenjena idejna, ki smo jo v novembru obranavali in imeli veliko pripomb oz. smo jo zavrnili v celoti.

En tak DGD in PZI finančno pomeni – milo rečeno – 2,5 % investicije, ki je cca dva milijona, kar znese 50.000 EUR.

S strani občine je rečeno, da je razpis zato, da se natančneje oceni investicijo. Potem pa bi se lahko odločali tako ali drugače.

Še do natančnejše vrednosti investicije bi prišli, če bi vse zgradili, potem pa vse (kot običajno) porušili in začeli znova ...

Vinko Torkar

Od glavnega mesta do spalnega naselja

Pišem, ker sem žalosten.

Vnuk me je vprašal, če bom šel na srečanje, ki je bilo objavljano na enem od medijev (Facebook) z naslovom »Staro jedro Solkana«.

Tema je bila, kako pristopiti k prenovi javnega prostora, da bo služil potrebam skupnosti in omogočal gospodarski razvoj. Zanimala me je, za to sem vprašal še nekaj svojih prijateljev in znancev, vendar o srečanju niso bili seznanjeni. Tako sva se ga z vnukom udeležila sama.

Srečanje se je začelo. Kratek uvod, da bomo vedeli, zakaj smo se dobili, kdo je organizator, kdo izvajalec in kdo poslušalec, ki mu je tudi namenjena pomoč razumevanja problematike. Začuden sem bil, da nas je bilo prisotnih malo, morda 20, čeprav ima Solkan okrog 3200 prebivalcev. Mogoče je kriva slaba obveščenost, saj velika večina prebivalcev o tem ni bila seznanjena. Sprašujem se, ali je bilo na primerna mesta in s primernimi sredstvi poslano vabilo. Mogoče pa je bil prav to namen ...

Ali je v Solkanu problem staro jedro?

Že na srečanju in seveda tudi po njem so mi začele po glavi rojiti misli o življenju v Solkanu od otroštva do danes.

Nisem ne zgodovinar ne etnolog, tudi urbanist nisem in še marsikaj mi ni znano, sem pa Solkanec, ki sicer nimam stalnega bivališča v Solkanu, a z njim živim.

V vrtec sem hodil v Solkanu, kjer smo morali govoriti samo italijansko. Med drugo svetovno vojno sem ilegalno, skupaj z nekaterimi sovrstniki, obiskoval učenje slovenskega jezika in računanja pri partizanskih učiteljicah. Tako sem lahko začel po vojni obiskovati osnovno šolo.

Po postavitvi državne meje med Jugoslavijo in Italijo, septembra 1947, so naši kraji ostali brez upravnega in gospodarskega centra, saj je Gorica, ki je bila stoletja središče in glavno mesto goriške dežele, ostala v Italiji.

Solkan, predmestje Gorice, je postal glavno mesto Primorske, ki pa ni imel primernih objektov za organizacijo uprave in dejavnosti, ki so potrebne za tako središče. A vse so organizirali in življenje je steklo.

Nova oblast se je hitro odločila, da bo zgradila novo mesto – Novo Gorico. Začel se je logičen razvoj novega mesta. Zgradili so magistralo, prve ruske bloke, ki so bili v začetku ob nedeljah skoraj prazni, ker so stanovalci odšli ob koncu tedna domov, zgradili so stavbe za razne uprave, banke, zdravstveni dom in vse drugo, kar je potrebno za mestno naselje. V nekem obdobju so skoraj 1000 let staro naselje Solkan priključili k nastajajočemu mestu, da bi se število meščanov povečalo. Tako so Solkan enostavno črtali z zemljevidov. Pozneje so to napako popravili in Solkan je spet postal kraj.

Moj namen ni ocenjevanje razvoja Nove Gorice, razmišljam samo o naselju Solkan po ponovnem rojstvu Solkana. Mislim, da Solkan nima vloge sestavnega dela novega mesta in ne kot podeželja, pa tudi ne kot predmestja novega mesta. Za prebivalce novega mesta so gradili mestne dele z več stanovanjskimi stavbami, medtem ko so v Solkanu rasle le zasebne stanovanjske hiše. Novi prebivalci Solkana so prihajali od vsepovsod. Razen osnovne šole, cerkve, marketa, pokopališča in zaporov Solkan nima središča, kjer bi lahko

(nadaljevanje na naslednji strani)

Izpod peresa

potekalo javno življenje. Novi in stari prebivalci tako nimajo možnosti spoznavanja, srečevanja in ustvarjanja novih prijateljstev, organizacije raznih športnih, kulturnih in drugih društev. Solkan je postal spalno naselje ljudi – krajanov, ki se med seboj premalo poznajo, ki živijo v svojem »brlogu«, ki jih moti vse, kar ni njihovo!

Verjetno nam je vsem znano, da Solkan nima primernega prostora za kakršno koli druženje. Poglejmo naselja na podeželju (Branik, Čepovan, Grgar, Kromberk, Trnovo, Šempas ...), kjer imajo po krajevnih skupnostih urejene skupne prostore, v katerih poteka družabno-kulturno življenje kraja. Mnogi kraji, čeprav manjši od Solkana, so postali občine in v okviru teh je bilo dobro poskrbljeno tudi za tovrstne potrebe občanov (Kanal, Šempeter, Brda, Miren …). Zakaj Solkan nima primerno urejenih prostorskih pogojev, ki bi omogočali prebivalcem druženje, povezovanje in medsebojno spoznavanje?

Solkanska gledališka skupina, na primer, ne more nastopati v Solkanu, ker nima primernih prostorov, lahko pa nastopa po mnogih krajih na podeželju, kamor vabijo na predstave tudi Solkance. Hkrati pa solkanski gledališčniki ne morejo uporabljati ustreznih objektov v Novi Gorici, ker so ti za njih predragi.

In kaj je problem Solkana?

Solkan je iz pomembnega kraja postal spalno naselje.-Vprašanja, ki si jih postavljam in bi želel, da bi si jih še kdo na MONG in Solkanu, so: Ali je prihodnost naselja Solkan odvisna od postavljenega vprašanja na srečanju »Staro jedro Solkana«?

Ali tisti, ki naročajo take naloge, poznajo probleme kraja? Ali je tako srečanje le pesek v oči krajanom Solkana, da bi jih prepričali, da skrbijo zanje? Ali je mogoče želja po zaslužkarstvu, za izdelovanje neuporabnih projektov, elaboratov?

Znano je, da so odnosi med MONG in prebivalci Solkana slabi. Mogoče bi bilo potrebno organizirati strokovno vodeno delavnico in skupaj iskati možnosti izboljšanja, poenotenja pogledov na probleme in reševanja le-teh.

Mogoče bi bilo potrebno urediti, organizirati, zgraditi tak center (po socialistično zadružni dom), kjer bi društva imela prostor za (so)delovanje, krajani kraj, kjer bi se dobivali, spoznavali, delovali, se zabavali in sodelovali tudi s tistimi, s katerimi se danes ne razumejo.

Mislim, da je Solkan s tisočletno zgodovino in z vsem razvojem v kaotičnem stanju. Zadnja stoletja je bil vezan na Gorico, ki je po drugi svetovni vojni pripadla Italiji in je postal glavno mesto Goriške – Primorske. Novo mesto – Nova Gorica je prevzela vse potrebne funkcije (sodišče, upravo, politična vodstva …), kar pa ne pomeni, da Solkancem ni potrebno nuditi današnjemu času ustreznega družbenega standarda.

Taka je usoda Solkana. Da ni mesto, da ni podeželje, in živi v senci »nedoraslega mesta«, ki še samo nima strategije razvoja, kjer bi svoje mesto imelo tudi najstarejše naselje – Solkan.

Zato v Solkanu nujno potrebujemo HIŠO VSEH GENERACIJ, kjer bi se družili, sodelovali, ustvarjali, se vzgajali … stari in mladi! Mislim, da je vse to možno, saj v starem delu Solkana, na Placu pri cerkvi, obstaja stavba, ki bi jo lahko v ta namen primerno uredili. Seveda je potrebno imeti za to dovolj volje in ne le iskati preprek (ni denarja ipd.). Zgradili bomo viseči most, zgradili bomo kolesarske poti in še in še; mogoče pa bi zgradili tudi HIŠO VSEH GENERACIJ – medgeneracijski center za domačine in ne za turiste. Mogoče si prebivalci Solkana to zaslužijo.

Jožko Markič

Obledeli spomini

Spomini deklice Vide, ki je v begunstvu postala dekle

Ob 100-letnici vrnitve solkanske družine iz begunstva

Še zadnji pogled na ljubljeno Sveto Goro, ki je kljub sončnemu dnevu ovita v bliskajoče temačne oblake. Zamolklo bobnenje in treskanje.

Težka cula na ramenih dvanajstletne deklice, polna najnujnejših stvari, se že po nekaj metrih zajeda v meso, a na počitek ni mogoče niti pomisliti.

V daljavi grmijo topovi, padajo granate, žvižgajo šrapneli. Dim in prah. Pred njo odločno stopa mama Karlina s polnim kovčkom, za njo dve leti mlajši brat Pepi. In niso sami. Vse naokoli podobna slika. Matere z dojenčki v naročjih, polnimi culami na hrbtih, otroki, ki se jih držijo za krilo in jih komaj dohajajo. Starci, ki jih podpirajo otroci. Tisti malo srečnejši se vozijo na vozovih. Srce parajoč prizor. Ampak mogoče si le rešiš življenje, čeprav moraš zapustiti dom in vse z muko pridobljeno premoženje.

Vsi bežijo iz mesta negotovi prihodnosti naproti. Kam nas bodo peljali, kako nas bodo tam sprejeli?

Pred njimi so že drugi doživeli enako usodo in vesti, ki so prišle do Gorice, niso bile ravno spodbudne. Celo njihovi ljudje, Slovenci na Ljubljanskem, brate begunce grdo gledajo in jih zmerjajo z: »Nekoristneži, ki nam odžirate kruh.« Bodo mogoče poslani na Ogrsko, ki se že ves čas vojne upira nastanitvi beguncev in jih nemilo preganja nazaj v avstrijski del?

Vse glasnejše bobnenje je vse bliže in bliže. Bo še kdaj videla domači kraj, Sveto Goro?

Enakomerno topotanje koles vlaka jo prestavi v čas nazaj. Koliko izgub!

Najprej preljubi *nono* in nato lepa, zlata Paulučka, draga prijateljica iz otroških let, hčerka kuharice iz »palača« v Solkanu, ki sta jo uradno posvojila grofica Paula in grof, njen soprog, ki je dolga leta služboval kot konzul avstro-ogrske monarhije na Kitajskem. Kdo bo sedaj nosil cvetlice na tvoj majhen grob?

Pred letom dni, po dolgi bolezni, pa še izguba vseh izgub – *tata* Jakob. Njegov najboljši prijatelj, Josip Srebrnič, kasnejši krški škof, je mami močno zameril, da mu ni prej sporočila o *tatovi* hudi bolezni. Ni razumel uboge žene, ki velikega moža ni želela obremenjevati s svojimi skrbmi. Njen življenjski moto je: »*Skrbi, delaj in molče prenašaj, kar ti je naloženo, ampak nikoli ne izgubi upanja, vere in ljubezni.*«

In kot da vse to ni še dovolj! Naslednji udarec.

Že februarja leta 1915 še nevtralna Italija sklene tajni londonski sporazum s silami antante: Veliko Britanijo, Rusijo in Francijo – ponujali so pač več kot centralne sile – in z vojno napovedjo Avstro-Ogrski dne 23. maja 1915 prelomi zavezništvo. Naši kraji so nato popolnoma spremenili podobo. Nič več ni bilo kot nekoč.

Kako lahko nekdo proda nekaj, kar ni njegovo? In kako lahko nekdo sprejme ponujeno kljub zavedanju, da je ukradeno? No, konec koncev pa Italijani le niso dobili vsega, kar so si obetali. Bili so sklenjeni novi dogovori, podpisane so bile nove pogodbe.

8. avgusta 1916 zjutraj, potem ko je cesarsko-kraljeva (nemško k.u.k.) 58. infanterijska divizija, ki je branila Gorico, od 18.000 izgubila 13.000 vojakov, je dano srhljivo povelje: »Nemudoma zapustite domove!«

Skrbno *naštikano* mamino laneno balo je deklica hitro nesla v hrambo v nekakšno *shranjevalnico*. Na potrdilu, ki ga je prejela, je bila navedena le zaporedna številka in število kosov posamezne *biankerije*, ki ga je *shranjevalnica* prevzela. Po vrnitvi domov, v popolnoma porušen Solkan, so na podlagi potrdila prejeli nekaj raztrganih bombažnih rjuh in dva lanena jedilna prtička z *naštikanimi* inicialkami mame Karline. »Kdor prej pride, prej melje!«

Vlak pa kar naprej topota, mimo Dunaja, in še naprej, skoraj do tromeje s Češko in Slovaško. Povsod naokoli sama ravnina in polja.

In končno Zistersdorf v Spodnji Avstriji, vinorodni kraj, ki kljub imenu ni vas, saj šteje kar 7000 in nekaj duš. Na železniški postaji izstopi gruča izčrpanih in sestradanih otrok, žena in starcev, v glavnem iz Gorice, Solkana, Kanala, Šempetra in Štmavra. Sprejem je zaradi velike izdaje Italijanov sovražen: »Italienische Hunde!« Nič ni pomagala razlaga, da so Slovenci. Psovke so le spremenili v »Slowenische Hunde!«

Kljub vsemu ima družinica nekaj sreče. Revne kot cerkvene miši, saj je morala mati odplačevati dolg za zdravljenje pokojnega očeta, jih zaradi skrbno urejenega videza dodelijo v skupino premožnejših beguncev, ki so lahko nastanjeni v vaseh pri kmetih ali v stanovanjih in se lahko prosto gibajo in preživljajo z delom in državno podporo v gmotni obliki. Ostali revni te sreče nimajo. Ker predstavljajo največjo nevarnost za red in mir, morajo v nadzorovana begunska taborišča, saj so oblasti želele preprečiti nenadzorovano gibanje beguncev po monarhiji.

Mati hitro najde delo in služi vsakdanji kruh pri bogati židovski družini. Pri izdelovanju copat iz filca ji deklica po šoli pomaga. Lastnica trgovine, ki copate prodaja, starejša in prijazna gospa, ji poleg plačila za lepo opravljeno delo tu in tam primakne še kak krajcar, saj punca vestno vrača ves neporabljeni filc.

Pepi in Vida z mamo Karolino po smrti očeta Jakoba, foto: osebni arhiv

Sčasoma se odnos do beguncev spremeni. Še posebej potem, ko pridejo prvi vojaki na dopust k svojim družinicam. Avstrijske uniforme imajo!

Usmiljena učiteljica povabi otroka brez očeta, kar pomeni brez vojaške plače, vsake toliko k sebi domov in jima skuha prežganko z jajcem. Z jajcem! To so izpolnjene sanje velikih lačnih otroških oči.

Kako zelo drugače je ob slovesu po koncu vojne leta 1918.

Domačini in celo krajevne oblasti na postaji priredijo slavnost in vsi s solzami v očeh mahajo svojim prijateljem, ne beguncem, v slovo.

Na poti domov je veliko postaj.

Tudi Dunaj.

V cerkvi svetega Štefana – isti patron kot doma v Solkanu – se družinica zahvali za srečno prestano kalvarijo.

Dvanajstletni fant pa kar naenkrat izgine. Dekle ga nato zagleda, kako se skriva za stebrom ravno takrat, ko izmučena mati položi v roke dobro rejenemu patru težko prigaran in od ust utrgan srebrnik.

Mulc se je skril nalašč. Vedel je, da bo mati dala patrom še tisto malo denarja, zaščitega v njegovo mlahavo obleko. Le kdo bi pomislil, da ima denar na sebi otrok?

Fanta prizor za vedno zaznamuje. On je lačen in ne razume mamine zaobljube. Ne razume, da je iz zaobljube črpala moč in upanje vse težke mesece požrtvovalnega dela in negotovosti. Kasneje bo fant kot mož spoznal pomen neomajne načelnosti in bo zavrnil spomenico za 7 let zapora skupaj z Mošo Pijado v Sremski Mitrovici in boj: »Nisem se boril in trpel za ... TO ...!«

Naslednja postaja: po vojni izpraznjene barake rezervnih vojaških bolnišnic v Strnišču.

Tu se družina naseli skupaj z ostalimi primorskimi begunci. Deželna vlada tu ustanovi ljudsko šolo z učitelji, ki so tudi begunci s Primorske. Dekle tako od 20. januarja do 11. julija 1919 obiskuje strokovni tečaj za prikrojevanje ženskih oblek in perila in ga z odliko zaključi.

In končno, po dolgih mesecih, letih, pot domov.

Izpričevalo

strokovnega tečaja za prikrojevanje ženskih oblek in perila v begunskem taborišču Strnišče pri Ptuju.

Šolsko spričevalo iz begunskega taborišča v Strnišču, osebni arhiv

Jo bo ugledala? Sedaj? Ne, še malo. Sedaj? Ja! A kaj je to? Kje je?

Ruševine.

Nič zato. Jo bomo zgradili na novo. Okrepljeni z izkušnjami in novim upanjem.

Še bolj veličastno – našo Sveto Goro.

Irena Ana, vnukinja

Obledeli spomini

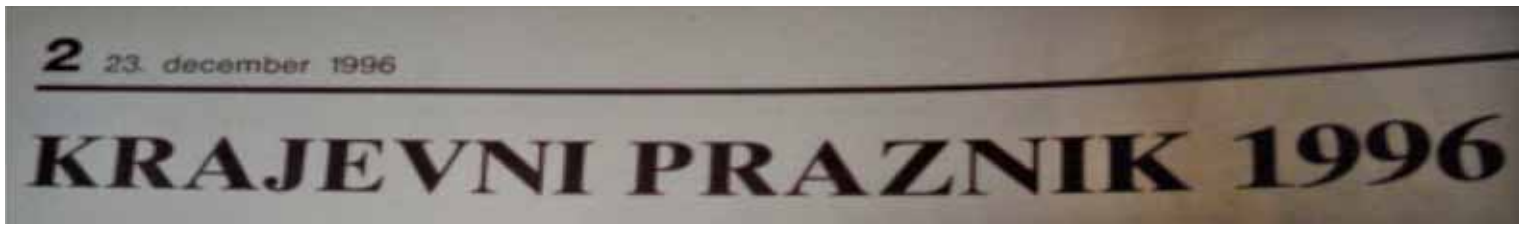
2 23. december 1996

KRAJEVNI PRAZNIK 1996

V 1001 solkanskem časopisu smo odkrili nekaj zanimivih drobcev:

Prireditve krajevnega praznika so se zaključile v soboto, **14. septembra 1996, z odkritjem spominske plošče škofu dr. Josipu Srebrniču** na njegovi rojstni hiši v Šolski ulici 6 ob 120-letnici rojstva in 30-letnici njegove smrti.

Spominsko ploščo je blagoslovil škof msgr. Metod Pirih. Slavnostna govornika sta bila prof. France Kralj in vikar hrvaške škofije Krk g. Valter Župan.* Slednji je orisal Srebrničevo triinštiridesetletno delo v krški škofiji. Spominsko ploščo je odkrila najstarejša krajanka gospa Emilija Kancut. Na slavnosti je nastopal solkanski cerkveni pevski zbor. Sledila je spominska maša v farni cerkvi.

Sonja Mikuž

Koprski škof Metod Pirih in solkanski župnik Vinko Paljk ob odkritju spominske plošče.

Josip Srebrnič, Svetogorska Kraljica 1939 17.6.1939 je na Sveti Gori pel pontifikalno polnočnico in imel slavnostni govor.

*

Leto 1996 je leto obletnic za solkansko župnijo. Skupaj z vsem Solkanom smo se spomnili osemdesetletnice begunstva naših rojakov sredi prve svetovne vojne. **Slovesno smo proslavili tridesetletnico smrti in stodvajsetletnico rojstva vsaj s cerkvenega vidika najpomembnejšega Solkanca nadškofa dr. Josipa Srebrniča.** V tem letu je bila tudi sedemdesetletnica obnove in ponovne posvetitve župnijske cerkve in štiristotridesetletnica njene pozidave. Tudi v seznamu župnij, ki so pred 700 leti dale desetino oglejskemu patriarhu, se nahaja župnija Solkan. Omenjeni so župnik in trije kaplani.

Vinko Paljk

*Znanstveni simpozij ob 50-letnici smrti Solkanca škofa Josipa Srebrniča

1001 solkanski časopis, 25. marec 2016

Katoliška fakulteta Univerze v Zagrebu, Teološka fakulteta na Reki in škofija Krk so v petek, 4. marca 2016, pripravili znanstveni simpozij ob 50-letnici smrti msgr. dr. Josipa Srebrniča, slovenskega filozofa, teologa in krškega škofa. Dr. Josip Srebrnič je bil rojen v Solkanu 2. februarja 1876, umrl je na otoku Krku 21. junija 1966. V duhovnika je bil posvečen leta 1906.

Leta 1923 je bil imenovan za škofa Škofije Krk. Nasledil je dr. Antona Mahniča, ki je bil med Srebrničevim študijem in bivanjem v Gorici ravnatelj dijaškega semenišča.

V dolgih 43 letih škofovanja je dr. Josip Srebrnič zapustil globoko sled v delovanju krške škofije in vse hrvaške katoliške Cerkve ... *Ibm*

Sorodniki na obisku pri Josipu Srebrniču na Krku; iz arhiva Marije Gomišček

Solkanci upamo in pričakujemo, da se bo našla razumna rešitev in se bo pred časom odstranjena spominska plošča vrnila na obnovljeno fasado rojstne hiše škofa dr. Josipa Srebrniča v Šolski ulici 6 v Solkanu.

Rojaki

Z leve: župnik Vinko Paljk, pravosodni minister Tomaž Marušič, novogoriški župan Črtomir Špacapan, msgr. škof Metod Pirih, vikar hrvaške škofije Valter župan, foto: iz arhiva Marije Belingar

Porušena Lenassijeva žaga na Jezu

Razglednico je priskrbel Marjan Perkon iz Gorice, ki mi je pomagal sestaviti članek o prvem prihodu avtomobila v Solkan, objavljenim v 89. številki našega časopisa (24. 6. 2016). Ta Lenassijev avto naj bi pred letom1904 pripeljal prav pred to stavbo. Solkanci so takrat rekli, da je na Jez *Prpeljala karoca bres konju ən uəjesa.* Na levi strani razglednice, verjetno ob vhodu v stavbo, razberemo na zidu napis La segheria Lenassi in Salcano (Žaga Lenassi v Solkanu, op. avt.).

Iz slike izhaja več nejasnosti. Če je ta stavba stala ob Soči, motijo drevesa hrastov, ki se dvigajo v ozadju nad streho. Za stavbo naj bi namreč tekla Soča. Po vsaj verjetnosti je ta stavba stala desno od poti, ki nas pripelje na Jez. Spominjam se, da so takrat pod Italijo pod *Karlčevu stjənu* rasla hrastova drevesa.

Del teh dreves so nemški vojaki leta 1944 podrli, ko so vadili miniranje z detonacijsko vžigalno vrvico. Na levi strani slike pa vidimo tri mlinske kamne iz bližnjega mlina. Po pripovedovanju *Pepita Božjaka* (Drašček) pa je bilo pod steno tudi nekaj dreves divjih kostanjev. Na levi strani slike nad prizidkom tudi vidimo veje divjega kostanja. Mogoče je tu bila upravna stavba, ki naj bi bila umaknjena od hrupa žage in mlina. Na levi strani ceste nad Jezom, pa je bil *glorjet* (senčna utica), kjer se je poleti gospoda uprave hladila, srebala pijačo, kadila in uživala ob šumenju Soče, občudovala zeleno okolico in Sveto Goro. *Pepitova nonota*, Luka, *tata* od mame, in Simon, *tata* od *tatu*, pa sta se v bližnjem mlinu potila ob prenašanju vreč moke, vzdrževanju in mazanju strojnih naprav; večkrat tudi do kolen v mrzli vodi.

Po topniškem obstreljevanju Solkana po prvi svetovni vojni

Zaželeno bi bilo, če bi še kdo poizkusil ugotoviti, ali je bila ta stavba na desni ali levi strani poti na Jez. Pepi Božjak in Dušan Bašin sta že podala svoje mnenje.

Zahvaljujem se Marjanu Perkonu za podarjeno razglednico.

Andrej Černe

Turistični kotiček

Hotel SABOTIN – vnovič odpira svoja vrata

Furmanska gostilna, nekdanja rezidenca grofov Puppi in nato prvi hotel na Goriškem. Hotel Sabotin v Solkanu je preživel dolgo zgodovino. Po začasnem zaprtju v času epidemije koronavirusa, so naprej odprli vrt restavracije in gostom postregli z okusnimi jedmi. Takoj po odprtju smo se pogovarjali z Jano Jakin Petejan, vodjo Hotela Sabotin, ki nam je zaupala številne zanimivosti. Katere? Preberite si v nadaljevanju.

Kaj se je v delovanju Hotela Sabotin spremenilo v času koronavirusa?

Prvič smo morali hotel v celoti za daljši čas zapreti. Posloviti smo se morali od številnih domačih in tujih gostov, ki jih – takoj ko bo to mogoče (op. pogovor nastaja v času, ko hoteli še ne poslujejo) spet gostoljubno pričakujemo. Veseli smo, da smo se hitro organizirali in gostom odprli teraso naše restavracije. Veliko poudarka smo posvetili zagotavljanju številnih rešitev in odgovorno ravnanje z namenom preprečevanja širitev okužb. Upoštevamo vse prepise in skrbimo, da se gostje pri nas počutijo prijetno. To je zdaj najbolj pomembno.

Hotel Sabotin ima dolgo zgodovino gostoljubja. Že pred mnogimi leti je bila tu furmanska gostilna, rezidenca grofov Puppi pa je nato postala hotel. Vse do šestdesetih let, ko so v Novi Gorici zgradili Hotel Park, je bil solkanski Hotel Sabotin tudi edini hotel na Goriškem.

Hotel Sabotin je res poseben hotel. Ima bogato zgodovino, o čemer priča lokalno ustno izročilo in različni arhitekturni detajli, ki so še danes ohranjeni. Med njimi je čudovit lesen strop s poslikavami v avli hotela, pa številni kamniti oboki, ki se vrstijo od glavnega vhoda pa vse do obokane kleti. Hotel Sabotin predstavlja pomembno kulturno dediščino in je zato razglašen za kulturni spomenik.

Kakšen je Hotel Sabotin danes?

Pri nas je gostom za bivanje na voljo 68 sob, ki smo jih ravnokar prenovili. Tako so še bolj prijetne in udobne. Komaj čakamo, da sprejmemo prve goste. Restavracija hotela Sabotin že leta velja za sinonim kvalitete in gostoljubja. To se v pestri ponudbi jedi za vsako priložnost, od kosil do jedi po naročilu in pic, pa tematskih in sezonskih ponudb. Veliko naročil v tem času pripravimo tudi za domov – t.i. take-away ponudba.

Tudi v prihodnje, takoj ko bo to spet mogoče, bodo naš največji izziv večji dogodki, kot so poroke in ostala osebna praznovanja. Za to je na voljo tudi poseben prostor, primeren za prirejanje poslovnih in družabnih dogodkov, sestankov, delavnic in izobraževanj ter za skupinska kosila in srečanja. Vsak letni čas je v Sabotinu nekaj posebnega, najlepše pa je ravno zdaj, ko je zaživel naš čudovit letni vrt.

Lansko jesen je Hotel Sabotin, kot prvi hotel v Mestni občini Nova Gorica, prejel Zeleni ključ, pomembno okoljsko oznako. Kaj to pomeni za hotel, goste in ne nazadnje za sam kraj?

Zeleni ključ spodbuja ozaveščanje o okoljskih in trajnostnih vprašanjih v turizmu ter želi ustvarjati vedenjske spremembe med osebjem, gosti, dobavitelji in poslovnimi partnerji na nekem zaokroženem turističnem območju. Naš cilj je, da se o vseh spremembah pogovarjamo in jih skupaj uresničujemo. Tako člani kolektiva, kot gosti. Želimo jih spodbuditi k razmišljanju o okoljski problematiki, z različnimi aktivnostmi. Tako smo že poskrbeli za gospodarnejše ravnanje z vodo in elektriko, namestili nov hladilni agregat, ki je okolju prijaznejši in omogoča učinkovitejše hlajenje prostorov, vpeljali skrbnejši način ločevanja smeti, znebiti se želimo plastike za enkratno uporabo, dobri odzivi pa so tudi na jedi, ki jih pripravljamo iz lokalno pridelanih živil.

Že leta se pri vas vrsto tudi številni dogodki, ki so zanimivi ne le za goste, ampak tudi za lokalne prebivalce in obiskovalce. S kom vse ste se v teh letih povezali?

Ponosni smo, da se v Hotelu Sabotin že skoraj 20 let vrstijo številni dogodki in da se lokalna društva in posamezniki odločajo za razstavljanje v naših prostorih. V lanskem letu smo skupaj z KUD Goriška paleta in Foto klub Nova Gorica izpeljali pet skupinskih ter eno individualno razstavo s fotografskimi in slikarskimi deli ter keramičnimi izdelki, tudi v letošnjem koledarju se razstave kar vrstijo. Izvedli smo tudi samostojni foto natečaj in prostore hotela opremili z zanimivimi fotografijami motivov kamna ter barvnih panoram, ki so marsikateremu gostu v navdih za izlet. Skupaj z Zavodom »Lepi cajti« smo ob prejemi certifikata Zeleni ključ organizirali delavnice na temo vsestranske uporabe papirja, v sodelovanju z Gobarskim društvom Nova Gorica pa že tradicionalno dobro obiskano razstavo gob.

Prav z razstavami lepo prispevate k lokalnemu utripu in ponujate roko lokalnim ustvarjalcem, ki pri vas radi razstavljajo in se družijo. Kaj je trenutno na ogled?

Ponosni smo, da smo domačinu Ireneju Luzniku, sicer profesorju likovne umetnosti in grafičnemu oblikovalcu, omogočili uresničitev prve samostojne razstave risarskih in slikarskih del. Razstavljenih je kar 21 del, različnih tehnik in motivov, med katerimi prevladujeta prav Solkan in Soča. Razstavo, ki je prodajne narave, smo odprli tik pred epidemijo koronavirusa. Zato smo se odločili, da bomo zdaj njen ogled podaljšali. Domačini in obiskovalci si jo bodo lahko ogledali takoj, ko bodo to dopuščale razmere.

Od kod so vse prihajali in še bodo prihajali gostje v Hotel Sabotin?

Naši gostje so bili zelo različni in trudimo se, da bo tako ostalo tudi v prihodnje. Veliko dela bo potrebnega, da bodo tu spet prenočili obiskovalci Hitovih igralnic, popotniki, poslovneži, pa organizirane skupine, ki raziskujejo Slovenijo, številni športniki na pripravah, rekreativni športniki, ljubitelji narave … Smo kolesarjem prijazen hotel, kolesa tudi izposojamo. Pri nas so dobrodošli tudi mali hišni ljubljenčki, ki potujejo v družbi lastnikov. Mi se ne predamo. Z veliko poguma in sodelovanjem delamo naprej.

Za pogovor se zahvaljujemo vodji Hotela Sabotin, Jani Jakin Petejan, ki ji skupaj z ekipo želimo veliko uspeha pri delu. Zato, da bo ta delček solkanske turistične zgodovine živel še naprej in da bodo o njem pisali tudi stoletja za nami.

Uredništvo

OBVESTILO

Letni vrt restavracije Sabotin je od 11. maja 2020 dalje odprt **vsak dan od 11. do 19. ure.**
Poleg različnih dobrot z jedilnega lista je na voljo pester izbor pic. Vsak dan, vključno s soboto in nedeljo, vabijo na malice in kosila, vse jedi pa vam lahko ob predhodnem naročilu pripravijo tudi za domov.

Šumadijski kajmak

Hotel Sabotin, foto: Lavra P. Jakončič

Kam za konec tedna

Sveta Gora, cilj romarjev, izletnikov in pohodnikov

Sveta Gora je vzpetina, visoka 682 metrov, ki se dviga nad Sočo in Solkanom, točno nasproti Sabotina.

Od koder koli se pelješ proti Goriški, te že od daleč pozdravlja. Če se povzpneš nanjo, bodisi peš bodisi z avtom ali zadnje čase s kolesom, se ti ob lepem vremenu odpre edinstven razgled proti morju vse do savudrijskega rta, pa na Dolomite in Karnijske

Alpe na zahodu. Goriška brda, Trnovski gozd, Škabrijel, Grgar, Solkan in Gorico imaš kot na dlani. Za nas Primorce je resnično "sveta gora".

Zakaj gremo tako radi na Sveto Goro

Na Sveto Goro prihajajo ljudje iz vse Slovenije k maši, zlasti k popoldanski ali na razstavo velikonočnih pirhov in jaslic, domačini gremo na obisk koncertov ali pa kar tako popit samostanski čaj ob prekrasnem razgledu skozi okna restavracije. Tudi sicer je Sveta Gora eden od najbolj priljubljenih romarskih krajev v Sloveniji in tukaj se nahaja ena od treh kronanih podob Marije. Pred njo so Marijino podobo kronali v Češhostovi na Poljskem, nato na Skalnici in kmalu zatem na Trsatu nad Reko.

Zgodovina cerkve in podobe

Na Skalnici, kot se je vzpetina prvotno imenovala, je že v 14. stoletju stala preprosta cerkev, ki so jo najverjetneje porušili Turki. O tem priča ohranjena kamnita plošča z ornamenti in molitvijo Zdrava Marija. Leta 1539 pa naj bi se preprosti pastirici iz Grgarja, Uršuli Ferligoj, prikazala Marija in ji naročila, naj ji tu gor postavijo »hišo« in jo prosijo milosti. To so bili časi, ko je Primož Trubar napisal priliko Proti zidavi cerkva, v kateri dvomi v takšna prikazovanja in odločno nasprotuje zidavam z nabirkami pri obubožanem ljudstvu. Videla ali ne videla, Urška je predala sporočilo in bila zaradi tega večkrat zaprta v solkanskem gradu, vendar je bila vsakokrat čudežno rešena. Skeptiki bodo seveda

dejali, da jo je osvobodil ječar. Je pa zanimivo, da se solkanski grad omenja le v zvezi s to zgodbo. Ljudje so začeli prihajati na goro in ji postavili leseno kapelico. Po Urškinem opisu je bil izrezljan še lesen kip Marije z detetom.

Zaradi vedno večje priljubljenosti je posvetna oblast že leta 1540 dovolila začetek gradnje cerkve, ki je bila nato dokončana v štirih letih. Cerkev je bila posvečena leta 1544. Ob tej priložnosti je oglejski patriarh, kardinal Grimani, cerkvi podaril podobo Matere Božje, ki je po vsej verjetnosti nastala v Benetkah. Poznavalci jo pripisujejo Jakobu Palmi Starejšemu. Naslikana je na les in ni preveč velikih dimenzij. Patriarh je najbrž iz svoje bogate zbirke izbral prav to kot najprimernejše darilo. Na podobi, ki se imenuje Milostna podoba Matere Božje, je Marija z malim Jezusom v naročju. Pogled ima usmerjen vanj, kar naj bi pomenilo, da je na sliki najpomembnejši on. Tudi Janez Krstnik na levi strani s prstom kaže na Jezusa. Kdo je na desni strani slike, si umetnostni zgodovinarji niso enotni, najverjetneje prerok Izaija. Leta 1565 so se semkaj pred Turki zatekli frančiškani iz Bosne, ki so nedolgo zatem zgradili samostan.

Selitve Marijine podobe in imenovanje cerkve za baziliko

Leta 1786 je avstrijski cesar Jožef II. ukinil priljubljeno božjo pot ter dal cerkev in samostan na dražbo z vsemi nepremičninami vred. Kupec bi jo moral podreti, vendar je samo razkril streho. Patri so se preselili v Gorico, slika pa je bila varno shranjena v Solkanu. Na Sveto Goro se je vrnila šele leta 1793. Ljudje so s prostovoljnimi prispevki obnovili cerkev in na pročelje postavili ploščo z napisom v latinščini »Stojim na gori kakor prej.« Do vrnitve frančiškanov je za svetišče skrbela škofija iz Gorice.

Ker se je sloves božje poti stalno širil, je papež leta 1907 podelil cerkvi status bazilike. Dobijo ga pomembnejše, ponavadi romarske cerkve, ki lahko sprejmejo večje število ljudi. Ta dogodek obeležuje papeški grb nad cerkvenim vhodom.

Med prvo svetovno vojno je bila cerkev porušena in frančiškani pregnani v begunstvo v Ljubljano. Z njimi je šla na varno tudi slika. Še dobro, da ni bila prevelika za prenašanje. Po prvi svetovni vojni je goriški nadškof slovenskega rodu, Frančišek Sedej je dal zgraditi romarski dom z začasno kapelico, tako da se je podoba lahko vrnila na goro. Leta 1924 so semkaj prišli italijanski frančiškani, ki so zgradili cerkev po vzoru oglejske in nov samostan. Posvečena je bila leta 1932. Kratkotrajnemu miru je sledila druga svetovna vojna. Leta 1944 je Sveto Goro zasedla nemška vojska, ki je cerkev spremenila v trdnjavo proti partizanom. Podoba je bila na varnem, tokrat na Kostanjevici nad Novo Gorico in nato v Gorici, nakar je skrivnostno izginila. »Najdena« je bila v Vatikanu ter vrnjena frančiškanom na Sveti Gori, kar se je zgodilo na slovesni procesiji leta 1951.

Priljubljenost Svete Gore ni nikoli usahnila

Legenda, sveta podoba, mogočna notranjost, zgodovinski dogodki, vse to je pripomoglo, da priljubljenost Svete Gore ni nikoli ugasnila. Kolikokrat je bila cerkev porušena oziroma izropana in ponovno postavljena, kolikokrat so morali podobo umikati na varno! V cerkvi lahko občudujemo tudi lepe vitraže – okna z motivi iz barvnega stekla, križev pot v bogatih okvirjih ali vedno lepo okrašen oltar, nad katerim kraljuje omenjena podoba. Zanimiv je tudi prostor za oltarjem, kjer se nahaja del kamnite plošče iz 14. stoletja z vklesanimi krogi ali medaljoni, s pomočjo katerih so si najbrž romarji izdelovali skromne spominke iz kruhove sredice.

Prijetnejši del cerkve, ki je pozimi ogrevan, je Kapela prikazanja. Pred dvajsetimi leti je bila obnovljena po načrtih Plečnikovega učenca, Danila Fürsta. Tu se nahajata dve deli slikarja iz Gorice, Clementa Del Nerija, ki prikazujeta Urško, kako se ji prikaže Marija ter njen odhod v ječo. Na sredini kapele stoji pozlačen kip Marije z detetom, ki je bil napravljen po vzoru prvotnega v 17. stoletju. Usoda prvotnega kipa ni znana.

Najslovesnejši dogodek, ki ga je Sveta Gora doživela, je bilo kronanje Marijine podobe

Slovesno kronanje svetogorske podobe se je odvijalo 6. junija 1717. leta. Božjepotne cerkve so lahko zaprosile za kronanje Marijinih podob, če so izpolnjevale več pogojev: da so bile starodavne, čudodelne in čaščene. Vatikan je pooblastil oglejskega patriarha, ki je ugotovil, da Sveta Gora pogoje izpolnjuje. Ljubljanska grofica Ana Katarina Schellenburg je podarila dve zlati kroni za Marijo in Jezusa. Ker so na slovesnosti pričakovali veliko število ljudi, so kronanje organizirali na Travniku v Gorici, na istem trgu, na katerem je goriška gospoda štiri leta prej neusmiljeno kaznovala enajst vodij tolminskega punta. Slovesnosti se je dejansko udeležila nepregledna množica ljudi, po številu podeljenih

hostij nad 30.000. Okronana podoba je prenočila v Solkanu, nato pa se je v slovesni procesiji vrnila na Sveto Goro.

Sveto Goro obiskujejo tudi državniki

Sveto Goro so obiskali številni pomembni ljudje in delegacije. Med številnimi osebnostmi sta ob stoletnici začetka prve svetovne vojne leta 2014 Sveto Goro obiskala slovenski in italijanski predsednik, Borut Pahor in Giorgio Napollitano. Spomin na ta dogodek obeležuje »klop miru«, ki je obrnjena proti Sabotinu, kjer so potekali krvavi boji. Ko je bil 2. maja leta 1992 v Gorici na obisku papež Janez Pavel II., se je govorilo, da bo obiskal tudi Sveto Goro. Namesto tega pa so podobo prenesli v cerkev sv. Ignacija na Travniku,

kjer se ji je poklonil in smo ga ob tej priložnosti lahko videli. Tudi lansko leto, to je leta 2019, je bilo za Sveto Goro zelo slovesno, saj smo proslavili 480-letnico prikazanja. V spomin na ta dogodek sta velika napisa na pročelju cerkve z letnicama 1539 in 2019. Na nasprotnem koncu ploščadi pred cerkvijo je prav tako klop, ki pa gleda proti Triglavu. Blizu nje stoji iz žice spleten kip sv. Frančiška s pticama. Pravo doživetje, tudi za tiste, ki so že večkrat obiskali Sveto Goro, pa je 15-minutni izlet na novo razgledišče, kjer prav tako stoji mogočen kip sv. Frančiška. Od tod je še lepši razgled vsenaokoli – tu lahko kar sediš in sediš.

Marja Kolenc, turistična vodnica

Foto: Marja Kolenc,
Foto atelje Pavšič Zavadlav

V spomin

Končalo se je popotovanje

ANTONIJA VALENTINČIČ (1929 – 2020)

Življenje postavlja med nas vidne in manj vidne, višje in nižje pregrade, ki jih je bolj ali manj težko preseči. Pogosto ne vemo, kdo je sosed onstran vrtne ograje, čeprav živimo drug ob drugem več desetletij. Tudi profesorica Antonija Valentinčič, za znance Tonica, je več kot pol stoletja živela v svoji vrstni hišici na Ulici Josipa Makuca in celo učila na lesarski šoli, ki je nekoč delovala v barakah ob Vojkovi ulici. Bila je tudi dobra znanka z družino dr. Karla Podgornika, nekdanjega poslanca v rimskem parlamentu, o čemer je kasneje tudi pisala in objavila intervju z njegovo hčerko prof. Vido Podgornik (glej Primorska srečanja 1997, št. 198, 804-808). Vseeno bi težko rekli, da jo je poznalo veliko Solkancev.

Spoznala sva se na začetku sedemdesetih let v zbornici takratne trgovske, ekonomske in administrativne šole v Novi Gorici, ko sem začenjal svojo poklicno pot, ona pa je imela za seboj že mnogotere izkušnje s poučevanjem v različnih okoljih in na različnih stopnjah od učiteljice v kombiniranih nižjih razredih osnovne šole do profesorice na srednjih šolah. Pogovarjala sva o najinih različnih pogledih na različna strokovna vprašanja. Čeprav je bila le kakšno leto mlajša od moje mame, se ob njej nisem nikoli počutil kot nebogljen zelenec, pač pa sem bil njen enakovreden sogovornik, kar pri njej ni bilo lahko doseči, kot sem ugotovil kasneje, ko sem videl, kako dosledno in nepopustljivo je zagovarjala svoja stališča. Svoj pedagoški proces je gradila na poglabljanju v ozek izbor posameznih obsežnih literarnih del, ki pa jih je moral vsak v razredu prebrati v celoti in o njih razmišljati, za kar je porabila domala celoten fond učnih ur. Ko sem imel v njenih razredih suplence, najprej sploh nisem razumel, kaj počne, potem pa sem videl, do česa si tako odpira pot: poglabljali so se v eksistencialna vprašanja in skušali osvetliti čim več vsebinskih razsežnosti literarnega dela, spoznavali so možnosti jezikovnega izražanja in slogovne finese in še številne druge plasti. Čeprav ji pri svojem delu nisem sledil, sem v teh pogovorih veliko spoznal in nadgradil svoja izhodišča.

Najini poklicni poti sta se kmalu razšli, ker me je odneslo v Zadar, pa v Trst, pa v knjižničarstvo, a sva ohranila stike. Tako sem počasi odkrival njeno poklicno pot, za katero se je odločila sredi vihre druge svetovne vojne, ko je v Gorici najprej obiskovala gimnazijo in nato učiteljišče s slovenskim učnim jezikom, ki so ga uvedli nemški okupatorji po kapitulaciji Italije. Stanovati je morala v mestu, ker je bila pot v 20 km oddaljeni rojstni Kanal preveč tvegana zaradi pogostega bombardiranja proge in streljanja na cestna prevozna sredstva. Tako je stanovala pri družini prof. Jožka Bratuža, bratu Lojzeta Bratuža, ki je 1937. umrl kot žrtev fašističnega nasilja, za njim pa so ostali vdova – kasnejša pesnica Ljubka Šorli, ki je tudi sama izkusila mučenje in taborišče, ter nekajletna otroka: hčerka – kasnejša literarna zgodovinarka Lojzka Bratuž ter sin - kulturni delavec in glasbenik Andrej Bratuž. Kmalu po priključitvi Primorske je zaključila učiteljišče v Tolminu in njeno prvo delovno mesto je bilo v odmaknjenem Črnem Kalu n**a** robu Istre, kjer slovensko šolstvo ni imelo korenin in kjer je v kombiniranih razredih poučevala sama, stanovala pa v tako obupnih razmerah, da so o tistih prostorih, ki so služili kot učiteljevo stanovanje, z zgražanjem pisali časopisi. Učenci ter starši so kmalu cenili njeno zavzeto delo.

V tistih letih za učitelje ni bilo ne preprosto ne lahko ohranjati stik z vero in se udeleževati verskih obredov. Tudi ona je dobila izreden nadzor inšpektorja, ki ji je eksplicitno povedal, da bo ob službo, če se bo še udeleževala verskih obredov. Nastal je nesporazum, ker presenečena ni povsem razumela v celofan zavito grožnjo in je "tovarišu z aktovko" navrgla, da bo pa doma šivala in bo že kako preživela, saj ji na misel ni prišlo, da bi zatajila svojo vero. Kot da od doma ne bi vedela, kakšne šikanade je v novi Jugoslaviji doživljal njen oče. Njeni starši so pred tem preživeli vse pomanjkanje v begunstvu med prvo svetovno vojno, potem nasilje in krivice fašističnega režima pod Italijo. Tudi sama je bila žrtev tistih razmer, saj mama, preprosta žena, ni dobro razumela zdravnika, ki je seveda sovražil Slovence in govoril le italijansko. Ob tuberkulozi in zlomu noge so nastali zapleti in noga je ostala krajša, tako da je vse življenje šepala, posledično pa se je deformirala tudi hrbtenica in pogosto so se pojavljale bolečine, tako hude, kot vedo le tisti, ki so jih izkusili. Ko je nekako poravnala kredite za vrstno hišo, je domala vse prihranke porabila za različne oblike fizioterapij. Ugotovila je, da ji koristi plavanje v morski vodi. In tako si je sama večkrat na leto plačevala bivanje v hotelih z bazeni, kar ji je uspevalo zaradi njene skromnosti in varčnosti. Nabrala si je takšno moč, da je celo potovala v vsemogočih kombinacijah in med drugim zmogla tudi tiste neskončne stopnice do Njegoševe grobnice na Lovčenu v Črni Gori. Ta njena moč ji je omogočila, da je ostala samostojna tudi potem, ko je avgusta proslavljala 90-letnico. Vseeno so se z leti bolečine tako stopnjevale, da zadnja desetletja ni mogla niti normalno sedeti dlje časa in obiske kulturnih prireditev si je privoščila izjemoma, le maša in drugi verski obredi so ostali stalnica v njenem življenju.

Kljub omejenosti zaradi invalidnosti, ni skrbela le za lastno gospodinjstvo, pač pa je vzorno pomagala staršem, pa tudi sestri, ki bi sama le s težavo zmogla bremena življenja. Na njej lasten način je sodelovala tudi pri družinskem življenju brata in diskretno podpirala njegova otroka, ki ju je vedno ponosno hvalila. Čeprav ni bila poročena, je poleg strogosti in doslednosti premogla veliko topline in smisla za družinske vezi.

Ni pa ostajala omejena znotraj sorodniških razmerij. Ohranjala je široko splošno razgledanost. Zavzeto in kritično je spremljala tudi politično dogajanje, vendar na njen lasten način ter se do posameznih pojavov nedvoumno in kritično opredeljevala. To ji ni ravno koristilo na njeni poklicni poti, ki jo je po premestitvah v Črni Vrh in Dekane, pripeljala v rodni Kanal. Ob uvedbi osemletke se je naenkrat pojavilo drastično pomanjkanje učiteljev z višjo izobrazbo. Tako se je tudi Tonica ob delu vpisala na Pedagoško akademijo, nato pa nadaljevala študij na Filozofski fakultet v Ljubljani, kjer je premagala predsodke profesorjev do tistih, ki niso prihajali z gimnazije, in diplomirala kot profesorica slovenščine. Tega mnogi niso zmogli, saj so morali kasneje celo spremeniti predpise, tako da so izpolnjevali pogoje za poučevanje tudi tisti, ki takrat niso doštudirali, Tonica pa je cilj dosegla. Takrat ni niti 10 odstotkov prebivalstva imelo visokošolske izobrazbe.

V Novi Gorici je najprej učila na lesarski šoli, nato pa do upokojitve na srednješolskem centru z različnimi imeni, kjer so izobraževali trgovce, administratorje, ekonomiste in podobne poklice. Bila je uspešna profesorica, priljubljena pri številnih učencih, med katerimi so tudi danes uveljavljena pisateljska in novinarska imena. S kolegi pa je zaradi svoje doslednosti in nepopustljivosti marsikdaj prišla v nesoglasja.

Pri urejanju postumne pesniške zbirke domačinke Pavle Medveščck *Kamnite misli*, ki jo je ilustriral njen sin Pavle Medveščck, tudi on je rojen Kanalčan in naturaliziran Solkanc, je navezala trajno sodelovanje z akademiki Borisom Paternujem in Marijo Stanonik, s katero sta sodelovali tudi kasneje pri zbiranju in urejanju knjižnih izdaj slovstvene folkloristke. Pri njenih samostojnih člankih izstopa njena pozornost za ustvarjalnost žensk in za pojave v njeni neposredni krajevni bližini (Soška dolina s Kanalom, Goriška brda, ožja Goriška s Solkanom in obema Goricama). Aktivno je sodelovala na strokovnih srečanjih slavistov in s šolsko inšpektorico Palmo Kasesnik in z različnimi profesorji. Kot uveljavljena profesorica slovenščine je lektorirala številna strokovna dela: maturitetne naloge, pa tudi magistrske in doktorske teze, strokovne monografije, več kot desetletje je skrbela za korekture revije *Primorska srečanja* itd. Njeno jezikovno svetovanje je daleč presegalo lektorske okvire, saj je vedno tudi svetovala in pomagala dopolnjevati vsebino del. Tudi solkanski avtorji so ji bili hvaležni za nasvete in pomoč, čeprav so to le redko navedli v objavljeni knjigi. Zaradi znanja italijanščine, ki se je morala naučiti zaradi ukinitve slovenskih šol pod fašizmom, se je uveljavila tudi pri prevajanju iz in v italijanščino. Med drugim je prevedla več italijanskih in furlanskih knjig znanega alpinista in javnega delavca, furlanskega pisatelja Celsa Macora. Vrsto let je iz italijanščine v slovenščino prevajala nedeljske pridige župnika v goriški stolnici, kjer so imeli Slovenci iz zamejstva po eno nedeljsko mašo v maternem jeziku.

V njenem arhivu se je šele letos našlo pomembno priznanje. Z ukazom predsedstva SFRJ je bila Antonija Valentinčič leta 1987 odlikovana z redom dela s srebrnim vencem za zasluge in uspehe pri delu, o čemer ni govorila.

Vzporedno pa se je vse bolj posvečala svojemu vrtu, čeprav je morala večino del opravljati leže. Kot bi ponovno iskala korenine v tem – kot je sama pravila – »bolj divjem« solkanskem koščku zemlje, na katerem je vse do zadnjega eksperimentirala. Po eni strani je gojila posebne rastline, vzporedno pa je obujala že pozabljene izkušnje, npr. o gojenju krompirja.

Sedaj se je za vedno vrnila v rojstni Kanal, od koder jo je življenje odneslo pred desetletji, čeprav ga ni nikoli povsem zapustila, ne ko je skrbela za oslabelo mamo, ne ko je domači krov prepustila bratu, ki je v dom vnesel nove oblike življenja. Tonica je zaključila svoje popotovanje, polno preizkušenj, zapustila pa nam je svetal zgled, ki nam bo pomagal pri naših korakih na poti, ki jo je ona že prehodila.

Zoltan Jan

IVAN BAŠIN (1933 – 2019)

Prve dni lanskega aprila smo se poslovili od našega tovariša, prijatelja, sodelavca, soseda in sokrajana Ivana Bašina, človeka, ki je s svojim zavzetim in marljivim delom, predvsem pa s svojo doslednostjo in premočrtnostjo pustil neizbrisno sled v našemu zgodovinskem spominu.

Ivan se je rodil leta 1933 v Solkanu, v družini enega od solkanskih mizarjev. Oče Mihael je bil naprednjak, zaveden Slovenec, od začetka vojne aktivist Osvobodilne fronte. Očetovih nazorov so se nalezli tudi vsi trije njegovi sinovi.

Ivan je bil še otrok, ko se je začela druga svetovna vojna, pa se je kljub temu kmalu pridružil drugim otrokom v Solkanu, sicer nekoliko starejšim, ki so sledili vzoru svojih staršev in po svojih močeh delali preglavice pripadnikom policijskih sil in drugih institucij italijanske fašistične države, nato nemškim okupatorjem, pa tudi pripadnikom zavezniških okupacijskih sil v coni A Julijske krajine. Otroci in Ivan med njimi so na svoj način pomagali oblikovati svojo novo državo, pomagali so graditi Novo Gorico, hkrati pa so gradili tudi sebe. Veliko solkanskih otrok se je po vojni izučilo in izšolalo ter sčasoma prevzelo pomembne funkcije in položaje na Goriškem in tudi širše.

Bil je učenec prve generacije industrijske šole, tako imenovanih barakarjev, šole, ki je bila ustanovljena na podlagi tradicije solkanskega mizarstva in zaradi potreb novo nastajajoče tovarne pohištva. V tem času se je pokazala njegova nadarjenost za organizacijo, zato je tudi postal predsednik mladinske organizacije.

Kot izučen mizar je po ustanovitvi Mebla sledil svojemu očetu in se v tovarni najprej zaposlil kot mizar, sčasoma pa je začel opravljati razna vodstvena dela, dokler ni postal sekretar podjetja. Kot sekretar podjetja je sodeloval pri vseh pomembnih dogodkih v tovarni: pri širjenju dejavnosti podjetja, pri uvajanju nove proizvodnje s pomočjo svetovalcev iz Norveške, pri uvajanju oblikovanja izdelkov s pomočjo skupine arhitektov, pri uveljavljanju blagovne znamke Meblo na jugoslovanskem in svetovnem trgu.

Ob delu je doštudiral ekonomijo, nato pa je leta 1971 odšel za tri leta v Ljubljano, v Slovenijales za pomočnika direktorja. Leta 1978 so ga ponovno poklicali v Slovenijales in ga poslali v Moskvo za svojega predstavnika v tedanji Sovjetski zvezi. Obdobje, ki ga je preživel v Rusiji, je bilo najbolj plodno obdobje njegovega delovanja. Po vrnitvi v domovino je bil nekaj let pomočnik generalnega direktorja Slovenijalesa za zunanjo trgovino, zadnja leta pred upokojitvijo leta 1992 pa je delal kot predstavnik Unilesa v Trstu. Po upokojitvi je še vedno deloval kot posrednik pri številnih poslih z Rusijo, kjer se je dosledno držal načela poštene trgovine in poštenih odnosov, kar mu je še dodatno dvigovalo ugled v poslovnem svetu. Bil pa je vedno bolj aktiven tudi na drugih področjih, ki so ga zanimala in mu nudila dovolj ustvarjalnega užitka.

Ustanovil je in bil nekaj let zelo dejaven predsednik Društva seniorjev Nova Gorica. Iz tega društva je po Ivanovi zaslugi nastalo Društvo prijateljstva Slovenija-Azerbajdžan, ki mu je prav tako predsedoval vrsto let.

Član Območnega združenja borcev za vrednote NOB Nova Gorica je bil od leta 1958, po upokojitvi pa je prevzel konkretne funkcije in sicer vodenje Krajevne organizacije ZB Pristava, hkrati pa je bil tudi predsednik Nadzornega odbora območnega združenja. Kot dejaven član borčevske organizacije je navezal stike s predstavniki veleposlaništev Ruske federacije in Republike Azerbajdžan in jih seznanil z delovanjem Ruskega bataljona in heroja Mehdija Husendzadeja – Mihajla v NOB na Primorskem. Zbral je imena 120 padlih pripadnikov tega bataljona, ki so našla mesto na spominski plošči v Spominskem parku IX. korpusa na Trnovem, ki jo je postavila Ruska federacija. Spomenik narodnemu heroju Mihajlu pa je v Šempasu po njegovi zaslugi postavila Republika Azerbajdžan. Borčevska organizacija se mu je za njegovo dolgoletno delo oddolžila s podelitvijo svojih najvišjih priznanj: plakete Janka Premrla –Vojka in Zlate plakete ZZB Slovenije.

Miloš Lozič

Anekdote

Andrejeve anekdote

Adna səs Kombinata

U Kombinati u Klomperki sə djəluci zložavali na kup flankə od lomərju. Adən od djəlucu, ki je zlagu na kup, je reku Mjərotu Bazilji: »Uzdigni flank bolj visoko … ki nisi še ənkuli jou fažuəla?« »Səm ga jou, ja, ma səmo ta nizkiga, ki na rabi rakəlc,« mu je reku Mjəro.

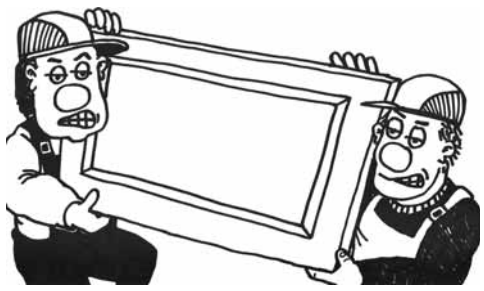

Čihanje

Na sestanku djəluskiga svjəta na Grčni je adən ot članu ənparkrat čihnu. Tuə je šaldu muətlo magazinjərja Rajkota Šinigoja. Sklonu sə je h segretarji partijskə celicə ən ga po-

tiho prašu: »Ki mu lohkor rečem Buəh poməgi? »Bugvari!!!« zine segretar.

Toni Riba

U Kombinati u Klompərki ni smjəu ponoči ustopənt nankar adən, če ni vjədu za geslo (parola d' ordine). Direktor kombinata Tine Ravnikar je nu nuəč pəršu do vərdjəna, ki ga je ustavu. Tuə je biu Toni Leban, ki je stau na Placi u Sukəni. Toni mu reče: »Geslo!«, čeprou je direktorja dobro poznu. Ma da sə na bi zamjəru ne njəmu ne kapotu od vardjənu, loži nu rəku h ustəm, ku nardimo, če čemo koga poklicat, an reče potiho:«Riba!« Tine ponovi za njim:«Riba!« An təkuə je direktor lohkor šou ponoči u soju pisarnu. Od tistiga dneva naprej je ta vardjən ratu Toni Riba.

Bjəla kozica

Naš suəset Marjan Bratina je biu že ku otrok žiu ku popər. Ǝn dən, kər sə otroci u

ažiloti po kusili spali, je pəršla na njəh barječ Gisela, maeštra səs ažilota. Srečala je nunu Ančku, nonu od Marjana, ən ji rekla: »Bratina Mario a fatto fuoco«. (MB je pržnu ogenj). Nona ni znəla nobenə taljanskə besjədə ku səmo »ši« an »no«. Ku je pršu Marjan damu səs ažilota, ga je nona prašala: »Marjan, ki pomjəni 'A fatto fuoco'?« Marjan ji je odgovoru: »Kozica bjəla.« Təkuə sə bli usi veseli. Nona, da Marjan ni nardu nəč takiga, Marjan, da je lohkor dau nazaj u kašetin od banka fərmanantə, ki jəh je uzou sojmu tatu Vjərkotu. Gisela pa je bla numəlo dišperada, kər ji nuna Ančka ni šenkala kajšniga jajca. An tuə zatuə, ki jəh je Angela, mama od Marjana, usə nesla predat u Goricu.

Pepi Vuk an soji šuəlni

Dalč nazaj, ljəta 1958, sə sukenski amaterski jəgrauci səs təpravimi jəgrauci Goriškiga gledališča naštudjərali jəgru Mary an John. Med druzmi je Zofka Slokar jəgrala Mary, Željko Humar pa Johna, od njə ljubita. Pepi Vuk je biu poročnik O'Leary. Ku sə je Pepi na odri usədu ən stəgnu nogə na mizu, təkuə ku jəh denejə Amerikanci, sə je usa dvorana zahihitala. Na ljəvim potplati sə je vidla na velika luknja, kar sə za Amerikanca na spoduəbi. An je ratala zatuə, kər Pepi ni mogu dobit šuəlnu u butjəgi, sa je nucu številku 47. Šuəlnə smu mogli nardit šuəštarji u Mjərni, usakə dvjə ljəti ən par, zatuə sə bli dosti bol dragi, ku če bjəh kupu u butjəgi. Fəntu je noga hitro rasla, šuəlni sga hməli začənli tiščat, ratalə smu kurjəočesə, ki mu še dənəs djəlajə faštidju (sitnost). Je pa zdej šaldu kontent, da mu prou blizu hišə u stari Kopalnici sez laserjəm onjəgajə po prstah dvjə mladi pupi an mu poštimajə kurjəočesə, təkuə ku sə toka.

Okulist bres službə

Kər smo glədali po TV aferu səs soudami, ki jəh je bres kajšnə garancijə posudavu generalni tajnik RK Slovenije Mirko Jelenič, je pršu tisti dən duəhtar Julij Srebrnič na kafetarski čvek na plac šaldu jəzən an je prašu: »Ste vidli, ki je nardu tajnik Rdečiga križa? Če bi jəst nardu kej takiga, bi na mogu ənkuli več poglədat človjəku u oči.« Jəst pa brez dlakə na jəziki: »An potle bi ku okulist zgubu službu.«

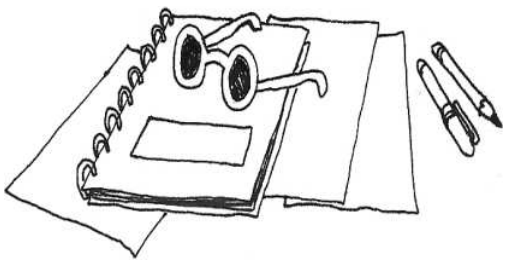

Ob slovesu svojega dobrega sodelavca Iztoka Hönna, ki je bil vodja na Avtoprometu Gorica, sem se spomnil na eno od anekdot, ki jih je rad pripovedoval.

Svetogorska Kraljica jəh je ušlišala

Kər je sukenska təršica Bogdana Frankava praznavala nu okruəglu obljətəncu, je prašala sojə əmpik bol mladə təršicə na sukenski šuəli, Silvanu Boltarjavu an Maricu Černetavu, če bi lohkor šlə ukop na Svetu Goru. Səvjəda sə šlə gor hnogəm an do cjərkvə sə komič prsopihalə. Kər s´sə usə zmrtranə urnačelə dol u Soukan, jəh je blo šaldu strah, da na buəjə zmoglə pret damu. Tiskat pəruəzi mimo Iztok, ki sə je na Sveti Gori sreču səz djəlavcami u oštariji. Ustavu je auto an jəh povabu, da jəh pelje dol. Ku s´sə usədlə u auto, je Bogdana odoprla ustə: »Oh, kəkuə hitro je Svetogorska Kraljica ušlišala moju prošnju!«

Andrej Černe

Gorazd Perko, ilustracije

Solkanski kafetarji

Iz Wikipedije lahko povzamemo, da je bila prva kavarna v Evropi, ki je ponudila pitje kave, v Benetkah leta 1645. Tja so jo prinesli trgovci z Bližnjega vzhoda. Veliko je zgodb o odkritju kave in njenih blagodejnih lastnostih. Najbolj priljubljena je tista o plešočih kozah, ki so plesale po zaužitju določenih grmovnic. To je vzbudilo pozornost priorja nekega samostana. Ko je ugotovil, katere grme so koze obirale, je zrna le-tega prelil z vrelo vodo in popil. Ugotovil je, da je ostal buden vso noč. Kasneje so Perzijci postali zelo ponosni na to svojo pijačo. Pravili so, da je dobra za zdravje, in da prežene melanholijo, suši solze, blaži razdraženost in prinaša vedrino. Menili so, da jo je na zemljo prinesel nadangel Gabrijel, zato da je oživil pojemajoče moči preroka Mohameda. Mohamed je sam izjavil, da se je čutil dovolj močnega, da bi s konja podrl štirideset mož in si vzel štirideset žensk, ko je popil ta čarobni napoj.

Daleč od tega, da bi se mi srečevali na kavici zaradi navedenih domnev. Mi se tam vztrajno dobivamo (danes samo še štirje), da v pogovorih izmenjamo svoje poglede na dnevna dogajanja v politiki, športu, kaj smo gledali na TV, komu je zvonilo ipd. Prav pride tudi kakšen smešen vic in seveda pogled preko Placa, da vidiš različne ljudi ob kavici ali drugih napitkih, sladoledu ipd. In ne nazadnje je zanimivo tudi opazovanje ljudi, ki gredo zamišljeni po svojih opravkih. Posebno sem vesel slučajnih srečanj z urednico našega časopisa, ki jo je pred časom v glasbeni šoli klavir učil naš pokojni prijatelj, *kafetar,* Anton Komel (Boškin). Ona mi da marsikateri napotek pri pisanju člankov. Menim, da smo nasledniki tistih *kafetarjev*, ki so se pričeli družiti že od leta 1645 naprej v prvi kavarni v Benetkah. Za nas Primorce pa je posebno pomembno to, da smo zaradi zemljepisnih danosti in povezovalnih poti prej pili kavo kot Ljubljančani.

Zgodovina prvih srečanj ob kavici na Placu sega kar v prva povojna leta. Kot prva sta se srečevala v solkanski kavarni po nedeljski maši Solkanca Oto Makuc in Pepi Kancler. To je bilo v času, ko smo bili zadnjič okupirani in to od Angloameričanov, ki so vpeljali tudi civilno upravo. Ko pa je prišla prava svoboda, je postalo obiskovanje maš sumljivo. Oto in Pepi se na to nista ozirala. Kava po maši je imela pač svoj čar in okus. Tudi midva z Darkom Štucinom sva se jima včasih pridružila. V pekarni Boškin pa je obstajala druga skupina *kafetarjev*, ki se je zbirala v poznopopoldanskem in večernem času. Z upokojitvijo smo že pristopili enotno k vsakodnevnim srečanjem v Caffe baru na Placu. Oto Makuc se je od srečanj začel počasi oddaljevati, ker so ga kot vnetega filatelista bolj zanimale znamke, prav tako je bilo s *Pepitom* Kanclerjem, ki je kmalu umrl. Občasno so prihajali tudi *padalci*, ki niso imeli trdnih korenin. Če jih naštejem, so to bili (nekateri so še): Toni Poberaj, Albin Skubin, Ernesto Cuppini, Pepi Komandič (Čubej), Toni Kuštrinč (Srebrnič), Edi Maraž, Toni Pucelj, Srečko Simčič, Dolfi Močnik , Roman Vidmar, Jože Mermolja, Ludvik Kosmina, pa še kdo.

Naj naštejem še stalne vsakodnevne prijatelje, *kafetarje*, ki smo jih na veliko žalost že izgubili. To so bili Davo Šinigoj, Otokar Perko, Pepi Poberaj, Kamilo Komel, Anton Komel, Julij Srebrnič, Andrej Štrukelj in August Gabrijelčič.

O prijatelju Avgustu, ki smo ga lansko leto izgubili, še tale zanimivost s srečanja. Nekega dne se je slučajno v solkanski slaščičarni pojavil Danilo Rovan, nekdanji šofer Avtoprometa Gorica, danes ljubiteljski obdelovalec kamna, ki se nam je pridružil. Pohvalil je naša srečanja. Avgust je namreč v našem podjetju voznikom potrjeval tehnično brezhibnost avtobusov, da so lahko šli na vožnjo. Čez štirinajst dni se je omenjeni šofer vrnil in prinesel naravno oblikovan kraški kamen trikotne oblike. V sredini kamna je izklesana svarica (rozeta), ki je stilizirana na kraških portalih, cerkvah, kraških hišah ipd. Na kamnu so vklesane črke APG (Avtopromet Gorica) in del besedila iz Šifrerijeve pesmi *Za prijatelje (...»al za prijatelje si je treba čas vzet*«). Od tedaj ima naše druženje v oknu slaščičarne razstavljeno spominsko obeležje.

Naj zapišem še, v čem je za Italijane skrivnost dobre kave, ki nam jo je povedal Andrej Štrukelj. Ta se skriva v pravilu petih em (5M), kar pomeni: Miscela, Macinatura, Macchina, Manutenzione, Mano, to je po naše: mešanica kav, način mletja kave, kavni aparat, vzdrževanje aparata in roka, ki kavo kuha.

Danes nas je koronavirus poleg vseh nevšečnosti oropal tudi vsakodnevnega druženja na Placu. Naprej gremo v upanju, da bomo tudi to preboleli in kmalu prišli na plano (kavo).

Andrej Černe

Viri:
Jezernik, B. *Kava – čarobni napoj*. Ljubljana: Modrijan, 2012

Razvedrilo - Obvestila

AVTOR: MATJAŽ HLADNIK	UBRANO SOZVOČJE VEČ TONOV	SLOVENSKO NASELJE V ITALIJI (DOBERDÒ)	MARIJAN NOVINA	SIN SINA ALI HČERE / TELIČEK				JAPONSKA ZNAMKA AVTOMOBILOV IN MOTORJEV	NAŠA MISS LETA 2006 MULEJ	DAVID BOWIE	VODJA ŠOLE	ZAVOJEVALKA
								NAŠ HOKEJIST (JAN, ROJ. 1989)				
								ZOLTAN ILIN / DELOVNA POVRŠINA		VALENTIN VODNIK / TRESENJE		
									NEBESA, PARADIŽ / TOPOTANJE			
VRHOVNO POVELJSTVO VOJNE MORNARICE												
OSNUTEK, ZASNOVA								TRMAST RIGAČ / ŠOLSKA ZVOČNA NAPRAVA				
ORLANDO BLOOM			TOVARNA POSODE V CELJU / KOŽNA BOLEZEN				ZORAN PREDIN			LENNY KRAVITZ / ZELO GLASEN PES		
KULTURNA RASTLINA S ČRNIM PODZEM. DELOM							ŽELJA, HOTENJE / RUMEN SADEŽ, DINJA					
AMERIŠKI RAPER (DR.)				NEMOST, TIŠINA / MAKEDONSKA PEVKA REDŽEPOVA							DRESURA, VEŽBANJE	SLOVITI ANGLEŠKI FIZIK HAWKING
NEMŠKO MESTO OB REKI LABI, GLAVNO MESTO DEŽELE SAŠKE / TATUM O'NEAL									PRAVO, IUS / STAROSTA			
RUSKO MESTO OB REKI TOM						SREDIŠČE SLOVENSKIH GORIC						
NEKDANJI PREDSEDNIK ZDA (BARACK)						SKUPINA ALI SISTEM CEVI / THOMAS ... EDISON						
POMOČ: DRE ESMA LAJAVT URBAS	HRVAŠKO NAFTNO PODJETJE	TORI AMOS / GAJ			ALFI NIPIČ / PRŠENJE			AMERIŠKI JAZZ PLES / DIRKALIŠČE F1 V BELGIJI				
ILOVICA				SLOJ / DONALD TRUMP						NIKITA HRUŠČOV / LADA ZEI		
NOSNA ODPRTINA PRI KONJU							RAVEN SVET ZA GOJENJE KULTURNIH RASTLIN					
ANGLEŠKA PISATELJICA CHRISTIE							KEMIJSKI ELEMENT (As)					

Matjaž Hladnik

Tišljer Žeža ali stara ljubezen ne umre

Komedija Tišljer Žeža je napisana v *sukenščini*. Prikazuje pred desetletji, ko je bilo v Solkanu kar 119 mizarskih delavnic. Poleg dela in vsakdanjih skrbi Slovencev pa je komedija prežeta z veliko ljubezni. Spoznamo, kako so se družili, si med seboj pomagali in kako težko je bilo takrat življenje.

V komediji je opisanih veliko starih običajev, dogodkov in druženj, ki ovekovečujejo to, kar danes težko razumemo. Prav zato jih moramo ohraniti.

V ospredju je stara ljubezen med *tišljerjem Žežo* in prišlico iz inozemstva Genovefo. Stara ljubezen ni umrla, pa čeprav sta si oba ustvarila svoji družini in imata potomce.

V komedijo je vtkanih veliko spominov na takratni čas, tako oseb – Solkancev, običajev in dogodkov.

V komediji ljubezen nima let.

Kdor bi se rad preizkusil na odrskih deskah z eno od vlog v komediji Tišljer Žeža, naj piše na naslov uredništva Solkanskega časopisa: **solkanski.casopis@siol.net**

Željko Humar

Odlomek iz 1. dejanja

JOŠKO: Zdej pa bi radi provjərali, kəkuə poznə Soukan an use oku njəga Nina an kolko sukenskih besjət poznə Genovefa.

GENOVEFA: Prej ku záčnemo, bi rada povjəla, da jəst an Nina nismo pozablə sukenščinə. Sa smo dvajsti ljət tə jəzik mjələ za naš. Ninu səm učila muəj jəzik, zatuə ga tudi ona poznə.

JOŠKO: Pridi sam, Nina. Təkuə! Jəst ti bom postavu tri uprašanjə, adno po adno, an ti boš odgovarjela, vsi pa boste povjəli, če je prou.

Prvo: Mimo Sukəna teče rjəka Suəča. Na djəsnim brjəgi je ən hrip. Kəkuo sə kliče?

NINA: Ložmo rečt – Sabutin!

(aplavz)

JOŠKO: Drugo: Pret Sabutinəm, ma na ljəvi strəni Suəčə, je drugi hrip, povi - kajšən?

NINA: Moja mama mi je doskat pravla, da je prou nat Sukənəm na buəžja puət, an tuə je Sveta Gora.

ANDREJ: Bravo, Nina! (Aplavz)

JOŠKO: An še zadnje: Sukenci jəmamo še ən hrip, ki je biu puhən krvesi u prvi uəjski. Povi, kəkuə sə kliče?

NINA: Če sə na muətim, s´mu reče Škabrijel – po sukensko Škóbərjəu.

VSI: Bravo – aplavz.

NINA: Ma zdej bom pa jəst ložla vam tri uprašanjə, ki b´jəh mogli póznat usi Sukenci.

Pofte mi, kolko sə vesóki tisti hribi oku Sukəna: *Sabutin, Sveta Gora, Škobərjəu* - use u metrah!

(sledijo pogledi, ugibanja)

NIKOLAJ: Ja ja, si nas nejdla… Ma na bomo ugonavali, povi kar ti, Nina!

NINA: Ojej, ojej, ma ne mi zamjərt. Sabutin, Sv. Gora an Škobərjəu sə vesóki, vesoki...

ANDREJ: Nina, bom povu kar jəst, sa mə je tata doskat pelju gor!

Sabutin je vésok 609 m, Sv. Gora 682 m, Škobərjəu 646 m.

VSI: Aplavz

Jezikovni kotiček

Po radiu in po televiziji vsak dan poslušamo najbolj osnovne napake javnih govorcev (novinarjev, politikov, gospodarstvenikov…). Pri podnaslavljanju filmov opažamo, kako v jezik vdira ljubljanščina (mami, babi, oči, Kaj dogaja …) ali še huje, slovenščina se amerikanizira (ful, kul, hude cene …). Nič ni narobe, če v medsebojnem sporazumevanju uporabljamo narečje, a bi vsakdo, zlasti na javnih mestih, moral znati uporabljati knjižni jezik, obogaten z reki in metaforami. Poskrbimo za slovenščino!

Dokler bo živa, bomo Slovenci. Morda bo tale jezikovni kotiček kaj pripomogel k temu. Poslušajo nas namreč tudi Neslovenci in se učijo od nas.

Narobe:	**Prav:**
v kolikor	če
malo	nekoliko
par	nekaj
prejšnjič	prejšnjikrat
bilo kam	kamor koli
za 0,2 (dve) odstotka	za 0,2 (dva) odstotka
najstrmejši (odsek)	najbolj strm (odsek)
pri otrokih	pri otrocih (5. sklon)
kar je še uporabno	kar je še uporabnega (2. sklon)
Prišel sem iz službe in nisem moral nič.	Prišel sem iz službe in nisem mogel nič.
z našimi močmi	s svojimi močmi
ne sprejemamo več azbestne plošče	ne sprejemamo več azbestnih plošč
vozniki naj si ne ogledujejo nesrečo	vozniki naj si ne ogledujejo nesreče (2. sklon)
koncem (leta)	konec, ob koncu (leta)
ne rabiš za priti	ni ti treba priti

Marja Kolenc

Foto: K. Vuga

AVTOR: MATJAŽ HLADNIK	ZMIKAVT	OKOLJE, OKOLICA	SKANDINAVSKA DRŽAVA
TONE FORNEZZI	T	O	F
GORSKE REŠEVALNE SANI, AKJA	A	K	I
GLAS, ZVOK	T	O	N
LOJZE SLAK		L	S
KOVINSKA PRIPRAVA NA LADJI ZA PRITRJEVANJE NA DNO	S	I	K
KAČJI GLAS / PEKOČA ZAČIMBNA RASTLINA	H	I	Š	A

	FRANCOSKI MODNI KREATOR (CHRISTIAN)	ENOTNA MATIČNA ŠTEVILKA OBČANA	LEV PONIKVAR	SAMUEL MORSE / NOVOZELANDSKI PRAVIŠČAR	S	M	HITER TEK	ROBERT DUVALL / GRŠKA BOGINJA PREPIRA, ERIDA / POSODA ZA ROŽE	R	D	PRIPRAVA ZA ISKANJE	NIZKA PREDELNA STENA V SREDINJU
	D	E	L	T	O	I	D		E	R	I	S
NAGLOST, VROČE KRVNOST	I	M	P	U	L	Z	I	V	N	O	S	T
OSNOVNA ŠOLA	O	Š	AKVARUSKA RIBICA / VELJICENOST, PRIPETOST	A	K	A	R	A	ZBIRALEC JAVNEGA MNENJA, IZPRAŠEVALEC	KAREL ERBEN / VOJAŠKI POHOD	K	E
PREDIVALEC KOVT	R	O	V	T	A	R	PRIIMEK HELENE BLAGNE PO PORoki	Z	A	M	A	N
POMOČ: AKARA ERIS ELAT TUATARA	VELIKO ODRSKO GLASBENO DELO	BIVALIŠČE ČEBEL / GMOTNI PODPORNIK, UMETNOST	P	A	N	J	KRONIKA, LETOPIS	A	N	A	L	I
NAŠ SLIKAR (NIKOLAJ)	O	M	E	R	S	A	TOPEL MATERIAL ZA JOPE IN JAKNE	NOČNO POPIVANJE, KROKANJE / RINESI HIŠNI BOG	K	R	O	K
KOVANEC ZA 1 ENOT	P	E	T	A	K	BLISKAVICA, FLASH / JUŽNOAMERIŠKI INDIJANEC	F	L	E	Š	NOSILEC DEDNE ZASNOVE	ILUSTRATOR MAVEC
ITALIJAN. PISATELJ (UMBERTO, IME ROŽE)	E	C	O	LUKA V JUŽNEM IZRAELU / ISABELLA ROSSELLINI	E	I	L	A	T	GIORGIO ARMANI / NEDA UKRADEN	G	A
RESIGNIRAN ČLOVEK	R	E	S	I	G	N	I	R	A	N	E	C
KUŽNA BOLEZEN GOVEDA, VRANIČNI PRISAD	A	N	T	R	A	K	S	OVČJA VOLNA	R	U	N	O

Oglaševanje v našem časopisu

Solkanske podjetnike in obrtnike vabimo, da oglašujejo v 1001 solkanskem časopisu in na internetni strani KS Solkan. Cenika sta objavljena na internetni strani (www-solkan.si).

Solkanski časopis si lahko ogledate tudi na spletni strani **www-solkan.si**.

Obvestilo

Naslednja številka 1001 solkanskega časopisa bo izšla septembra 2020. Članke in fotografije oddajte najkasneje do 5. septembra na e-naslov: 1001solkan@gmail.com. Besedil, ki niso v elektronski obliki, ne bomo sprejemali. Slike oddajte ločeno v jpg formatu. Navedite tudi vsebino slike in ime avtorja fotografije.
Naslov urednice: svetlanaplesnicar@gmail.com
Uredništvo si pridržuje pravico, da prispevke primerno priredi tako po obsegu (do 7000 znakov s presledki) kot po izrazu. V 1001 solkanskem časopisu se proti plačilu v skladu s sprejetim cenikom objavljajo tudi oglasna sporočila pod pogoji, navedenimi v ceniku.

ISSN 2335-4143

Izdaja: KS Solkan
Zanjo: Jana Herega, predsednica KS Solkan
Urednica: Svetlana Bušen
Uredniški odbor: Jana Herega, Tomaž Černe, Jožef Leban, mag. Darinka Kozinc, dr. Branko Marušič, Boža Hvala, Jožko Markič
Jezikovni pregled: Svetlana Bušen
Tisk in oblikovanje: Grafica Goriziana - Gorica
Naklada: 1.400 izvodov – maj 2020